

Onsdagen den 18 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 11 innevarande månad.

§ 2.

Upplästes och lades till handlingarne ett från Herr Peter Gummeson inkommet, så lydande sjukbetyg:

Att Riksdagsmannen Petter Gummesson från Eringsboda, hvilken lider af en kräftåkomma på halsen, för närvarande och antagligen minst under en månads tid är urståndsatt att deltaga i offentliga göromål, får jag härmed på aflagd tjänsteed intyga.

Ronneby den 12 Mars 1874.

Emil Södervall.

Distriktläkare.

§ 3.

Börjades föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 16, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel.

1:sta punkten.

Härvid anförde

Herr Dickson: Mot denna punkt af Utskottets förslag kunde jag hafva ganska mycket att invända, då jag tror att uppförande å extra stat af anslag sådana som det ifrågavarande kan medföra rätt svåra förvecklingar. Efter min uppfattning göres derigenom för Kongl. Maj:t nästan omöjligt att med ordinarie tjänstemän besätta de nya platserna i departementets kansliexpedition, då full lön tillförsäkras dessa tjänstemän endast för år 1875, men de för framtiden ställas helt och hållet beroende af Riksdagens välvilja för tillfället. Det skulle derföre, i min tanke, varit särdeles önskvärdt, att Riksdagen på förhand fattat det allmänna beslut,

att de anslag, som komme att anvisas för omorganiserande af statsdepartementens kansliexpeditioner, skulle på ordinarie stat uppföras. Då så icke skett, anser jag emellertid alldeles nödvändigt att acceptera konsekvensen af hvad Riksdagen förut beslutat i likartadt fall, på det att icke genom olika utgång af de gemensamma voteringarne den orättvisa måtte inträffa, att lönerna för ett departement uppfördes å ordinarie och för ett annat på extra ordinarie stat. Att Utskottet äfven åsyftat en sådan konsekvens, synes mig framgå af Utskottets yttrande, att "*med tillämpning af Riksdagens i afseende å Justitie-statsexpeditionen redan fattade beslut*" skulle aflöningsstaten för nuvarande kansliexpedition på följande sätt uppställas" o. s. v. För konsekvensens skull är jag alltså förhindrad att här framställa yrkande i den riktning jag eljest önskat, utan har endast velat, innan beslut fattas i denna första punkt, uttrycka den förhoppning, att Kammaren i alla punkter af det föreliggande betänkandet måtte låta bero vid de grunder för meddelande af löneanslag och dyrtidstillägg, som i föregående gemensamma voteringar vunnit tillämpning.

Vidare yttrades ej. Punkten bifölls.

2:dra—5:te punkterna

Blefvo likaledes bifallna.

6:te punkten.

Ordet begärdes af

Herr Casparsson, som yttrade: Herr Talman, mine Herrar! Då Stats-Utskottet vid granskning af ifrågavarande stater icke haft något att erinra, torde det synas förmätet af den-enskilde representanten att mot desamma framställa anmärkningar. Men då utgifterna under fjerde hufvudtiteln för närvarande uppgå till betydliga belopp och genom den ifrågasatta arméorganisationen sannolikt komma att svälla ut till en förr ej anad höjd, torde det ursäktas mig, om jag nu framkommer med några anmärkningar, dem jag ansett befogade.

Herr Chefen för Landtförsvars-departementet yttrar, "att den nya staten för Krigsskolan på Carlberg med några få kronor understiger det i nu gällande riksstat för Krigsskolan uppförda belopp"; och detta är visserligen i och för sig och med hänsyn till de dyra tiderna mycket tillfredsställande. Men denna tillfredsställelse minskas i någon mån, då man finner att den nu uppgjorda staten med en summa af 17,834 kronor 25 öre öfverskjuter den af krigsstyrelsen år 1868 uppgjorda och af Kongl. Maj:t till 1869 års Riksdag framlagda staten samt med 6,370 kronor öfverstiger det af krigsundervisningskommissionen år 1869 upprättade förslag till samma stat. Man skulle vara frestad att tro, att detta har sin grund i de "dyra tiderna", men så är icke förhållandet, såsom jag i det följande skall hafva äran visa.

Jag vill icke fästa mig vid den tillökning som skett i de under kompani- och lärarestaterna uppförda anslag. Dessa som i 1868 års stat uppgå

tillsammans till 18,900 R:dr äro nu upptagna till 19,600 kronor, eller en skilnad af blott 700 kronor; men denna förhöjning är af de närvarande tidsförhållandena fullt berättigad.

Hvad vidare angår de till befäl och stab äskade anslag, vill jag af samma anledning lemna utan anmärkning anslagen till chefen och bibliotekarien. Äfven här är förhöjningen fullt berättigad. Men sedan kommer ett anslag, hvilket icke återfinnes på samma ställe i 1868 års stat, nemligen aflöning för en slottspastor 1,200 kronor. Till denna befattning hörde förut skyldighet att tillika undervisa i svensk ämnesskrifning vid Krigsskolan. Sedan nu denna undervisningsskyldighet bortfallit, synes anslaget endast afse upprätthållande af predikantbefattningen vid Carlbergs slottskapell och således vara temligen högt tilltaget.

Nästa post är aflöning till läkare. Detta anslag har blifvit ökad från 1,200 till 2,000 kronor eller med 800 kronor. Jemför man denna stat med den som är föreslagen för läkare vid Krigshögskolan, så finner man att den senare är upptagen till allenast 400 kronor. Lärjungarnes antal uppgår vid Krigsskolan till 80 à 100 och vid Krigshögskolan till 40 à 50. Jag skulle föreställt mig, att ett dubbelt så högt anslag som det för Krigshögskolan beräknade möjligen skulle vara tillräckligt, men tager man tre gånger detta belopp, så bör det åtminstone ej vara för njuget tilltaget; och då erhåller man samma summa, 1,200 R:dr, som 1868 års stat upptager. Besinnar man nu dertill, att Carlberg ligger på kort afstånd från hufvudstaden, derifrån bantåg flera gånger om dagen anlända på den korta tiden af omkring fem minuter, och att det sålunda lätt låter sig göra att åt någon inom hufvudstaden bosatt läkare uppdraga läkarevården vid krigsskolan, så förefaller det, som skulle detta anslag kunna ganska väl nedsättas till det i 1868 års stat uppförda belopp. Sammanlägger man de till läkare, medikamenter och sjukvård uppförda poster, så får man en totalsumma af 3,600 kronor, utvisande att hvarje kadetts helsovård sålunda kostar staten minst 36 kronor årligen. Erfordras verkligen en så hög summa, så måtte det "unga Sverige" vara bra mycket klenare än det gamla Sverige; ty det är väl knappast någon bland oss, mine Herrar, hvars sjukvårdskostnad i medeltal för hvarje deri ingående individ uppgår till ett så högt årligt belopp.

Hvad derefter angår betjeningsstaten, så är den i 1868 års stat upptagen till 5,880 R:dr samt i den nu uppgjorda till 14,300 kronor. Dessutom finnas å denna stat uppförda en kusk och en stallförman. Då en stallförman finnes, förefaller det mig, som skulle kuskens vara obehöflig. Det är visserligen "gentilt" att hafva båda delarne, men behöfligt är det icke.

Beträffande slutligen anslagen till diverse utgifter, har jag fäst mig vid att i både 1868 och nu ifrågavarande årens stater finnes uppfördt till praktiska öfningar ett belopp af 4,000 kronor, men att i den sistnämnda staten derjemte förekommer en post, "Traktamente åt dervid tjenstgörande befäl, lärare och läkare 3,600 kronor". Jag hade föreställt mig att det just vore dessa traktamenten jemte transportkostnader och dylikt, som betäcktes med nyssrämda 4,000 kronor. Skulle så icke vara händelsen, vet jag ej rätt hvartill denna summa skall användas. Vidare förekommer bland diverse utgifter en post "tio stipendier à 600 kronor". I 1868 års stat finnes en motsvarande post "tjugu stipendier à 300 R:dr". Jag med-

gifver gerna, att dessa stipendier, som äro afsedda att utdelas till kadetter, då de lemna krigsskolan, kunna vara ändamålsenliga. Men i betraktande af den jemförelsevis korta tid af 13 $\frac{1}{2}$ månader, som vistelsen vid Krigsskolan numera kommer att omfatta, finner jag intet skäl att öka stipendiernas belopp utöfver den förut föreslagna summan 300 kronor. Att lemna kadetten så godt som fri undervisning och till på köpet ett stipendium på 600 kronor, synes mig att drifva frikostigheten nog långt. Emellertid uppgår tillökningen uti dessa anslag vid den nu uppgjorda staten till 5,300 kronor. Och hela tillökningen uti nu omnämnda aflöningsstater utgör ett sammanlagdt belopp af 15,720 kronor. Om nu icke hela denna summa kan indragas, så anser jag dock, att besparingar till icke obetydliga belopp kunna ske. Jag tilltror mig icke att nu på stående fot föreslå den siffra, hvartill anslagen kunna reduceras och anhåller för den skull, att den nu föredragna punkten måtte varda till Stats-Utskottet återförvisad. Jag är beredd att Utskottet skall komma med den vanliga frasen, att enär Första Kammaren bifallit punkten, denna Kammare måtte fatta beslut. Men jag är öfvertygad att Stats-Utskottets ledamöter skola med litet aktgifvande på dessa nu angifna förhållanden kunna uppgifva den siffra, hvarom Kammaren skulle fatta detta sitt beslut: och dermed vore ju rätt mycket vunnet. Jag anser det nemligen vara af vigt att vi icke onödigtvis kosta anslag på utanverken, på det ej, när slutvärnet skall uppföras, tillgångarne på förhand må vara anlitade öfver höfvan. Jag yrkar derfor att den nu föredragna punkten måtte till Stats-Utskottet återremitteras.

Chefen för Kongl. Landtförsvars-departementet Herr Statsrådet Weidenhielm: Jag anser mig pliktig yttra några ord med anledning af de framställda anmärkningarne mot det af Kongl. Maj:t begärda och af Utskottet förordade anslaget till Krigsskolan. Jag har kanske icke uppfattat alla den föregående talarens invändningar, men vill söka bemöta dem jag kommer ihåg. Den ärade talaren ansåg den föreslagna aflöningen för läkaren vid Krigsskolan vara för hög i jemförelse med den lön, som Sjökrigsskolans läkare åtnjuta. Jag vill påminna, att läkaren vid Carlberg af sin tienst ryckes från Stockholm och de biförtjenster, som der kunna stå till buds, hvadan han måste aflönas bättre än Sjökrigsskolans läkare, som kan hafva praktik i staden.

Med afseende å anmärkningen mot anslaget till slottspastor vill jag erinra, att Solna kyrka är allt för liten för att rymma det antal kadetter, som finnes på Carlberg. Åtskilliga förfrågningar äro verkligen gjorda derom, huruvida kadetterna kunde få begagna denna kyrka, men man har svarat, att utrymmet icke medgifver sådant. Derfor är alldeles nödigt, att predikan anordnas på Carlberg, ifall man vill, att kadetterna skola bevista den söndagliga gudstjensten, hvartill allt skäl torde förefinnas.

För de praktiska öfningarne är begärd en anslagstillökning af 3,600 R.dr. Anledningen dertill är icke den dyra tiden, utan åstundan att åt dessa öfningar gifva den största möjliga gagnelighet och att för sådant ändamål förlägga dem till någon mötesplats på längre afstånd från Carlberg. Trakten närmast omkring Carlberg är nemligen så väl känd af

kadetterna, att de praktiska öfningarne icke med fördel kunna ständigt repeteras der. Men öfningarnes förläggande till aflägsnare ort måste medföra traktamentskostnader för befäl, lärare och läkare.

Den ärade talaren ansåg det föreslagna stipendiebeloppet 600 R:dr vara för högt. Meningen är att reducera stipendierna till hälften af det nuvarande antalet, men på samma gång fördubbla beloppet af hvarje stipendium. Till denna åtgärd är den dyra tiden anledning. Ändamålet med ett sådant stipendium är nemligen att bereda kadetten hjälp till hans första uniformsuppsättning. Nu för tiden räcka 300 R:dr icke långt för sådant ändamål, hvaremot 600 R:dr kunna anses som en någorlunda tillräcklig hjälp. Då härtill kommer, att kadettantalet på senare tider minskats, torde äfven vara rimligt, att minskning sker i stipendiernas antal.

Hvad beträffar anmärkningarne mot det för Krigsskolan föreslagna anslaget i dess helhet, vill jag blott fästa uppmärksamhet derpå, att i många år för detta ändamål utgått af statsmedel en fix summa, 79,725 R:dr, men denna summa har visserligen icke för undervisningen varit tillräcklig, utan oftast närmat sig 100,000 R:dr. Bristen har blifvit fylld på det sätt, att kadetternas pensionsavgift ökats med det dertill behöfliga beloppet. Genom den nu framlagda staten synes, att till undervisningen en summa af 79,874 R:dr blir tillräcklig och detta är en nedsättning i kostnaderna till följd af inskränkingen i lärarnes antal m. m. Det är således icke här fråga om att fortfarande använda lika stor summa till aflönande af ett ringare antal lärare och till undervisning af färre kadetter, som den, hvilken var tillfyllestgörande för detta ändamål före skolans ombildning, utan den nu begärda summan är, fastän till siffran lika med statsanslaget från föregående år, en nedsättning i undervisningskostnaden från nära 100,000 till 79,874 R:dr.

Herr Casparsson: Efter den upplysning jag nu erhållit, att slottspastorns befattning skulle inskränka sig till predikotjenstgöring i Carlbergs slottskapell, anser jag fortfarande, att detta mål kan vinnas för lägre summa, än här föreslagits. Jag har den olyckan tillhöra en läroverksstyrelse, som icke kan röra sig med så stora anslag. Denna styrelse har också måst vara betänkt på att anordna gudstjenst för läroverkets ungdom, enär inrättningen är belägen på en half mils afstånd från närmaste kyrka. Det har emellertid lyckats anskaffa predikant för 75 à 100 R:dr årligen, d. v. s. för vinterhalfåret, ty under sommaren får ungdomen promenera till sockenkyrkan. Om således något anslag till slottspastor än må vara nödigt, lär det dock icke behöfva sättas till 1,200 R:dr.

Då det föreslagna anslaget till praktiska öfningar, 4,000 R:dr, så vidt jag rätt uppfattat saken, just är afsedt för transporter och tillfälliga traktamenten, tyckes det mig böra räcka till utan särskildt anslag till traktamente åt de vid öfningarne tjenstgörande officerare, lärare och läkare, isynerhet som transporter å statens jernvägar lära kunna göras för modererade priser, då fråga är om trupp, hvartill kadettkorpsen måste räknas.

I alla händelser qvarstår ovederlagd min anmärkning, att en skilnad uppgående till öfver 17,000 R:dr förefinnes mellan den nu framlagda staten och den år 1868 af krigsstyrelsen föreslagna, för besparande af hvil-

ken summa, åtminstone till någon del, hinder icke tyckas möta. Jag kan därför icke frånträda mitt yrkande om återremiss.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner först på bifall till Utskottets hemställan och derefter, enligt Herr Casparssons yrkande, på återremiss samt förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare meningen. Då likväl omröstning begärdes, blef af sådan anledning, och sedan beslut fattats derom att bifall till Utskottets förslag skulle uppställas såsom ja-proposition, nu uppsatt, justerad och anslagen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 6:te punkten af dess utlåtande N:o 16,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är den ifrågavarande punkten till Utskottet återförvisad.

Omröstningen företogs och visade vid röstsedlarnes sammanräkning 87 ja mot 71 nej, hvadan Utskottets hemställan bifallits.

7:de punkten.

Bifölls.

Vid *8:de punkten* anfördes af

Herr Jöns Pehrsson: Ehuru jag icke är disponerad för att hålla tal och det i allt fall, såsom jag finner af Utskottets förslag, föga lär löna mödan, kan jag icke underlåta att påpeka vissa förhållanden, som, i min tanke, borde kunna leda till ett slut, som i ett och annat afveke från Utskottets hemställan. Jag vill tro, att det starkaste skäl, som möter mot min motion, är det, att andra klassens beväring bör öfvas tillsammans med stamtruppen vid regementsmötena. Då man tillföre kunnat öfva beväringen för sig, lär man emellertid äfven kunna göra det hädanefter. Ville man taga hänsyn till allmänt kända förhållanden, borde man rättvisligen afstå från att hvarje år till regementsmöte draga ut den gamle soldaten, som varit med på sina 10, 15, 20 sådana möten, och efter all mensklig beräkning icke kan lära något nytt och icke genom ett års hvila kan lida afbräck i sin förut vunna färdighet. När man ser, att regeringen måst afgifva förslag om ökad aflöning för värfvade armén, borde deri ligga ett skäl att icke onödigtvis draga ut den äldre indelte soldaten till dessa ständigt återkommande regementsmöten. Om, såsom jag alldeles icke betviflar, det glädjande förhållandet råder, att vi stå på vänskaplig
fot

fort med alla främmande makter, kan man väl icke behöfva gå på på samma sätt som hittills. Icke lär någon på fullt allvar vilja inbilla oss, att vi hafva en sådan armé, att vi kunde föra krig mot någon af stormakterna, i fall någon af dem ville anfalla oss. Jag tror derföre, att vår armé efter allt meniskt förnuft måste vara afsedd endast för den inre ordningens bevarande och upprätthållande af en väpnad neutralitet, men icke för krigföring med någon främmande makt. Toge man hänsyn här till och tillika besinnade att ny härordning väl ändå en gång kommer till stånd, så kunde man väl för ett år afstå från regementsmötena. Man inbillar sig kanske, att mitt förslag icke är grundadt på verkliga beräkningar. Jag vill derföre säga, att den summa, hvarmed jag yrkat, att ifrågavarande anslag skulle nedsättas, är tagen ur de kostnadsberäkningar, som förre krigsministern framlade för urtima riksdagen.

Jag vill påminna att sistlidne år blefvo regementsmötena af kavalleriet i Skåne icke fullgjorda. Det måste således finnas en ganska stor behållning af det för samma år till regementsmöten beviljade anslag. Derföre böra finnas tillräcklige medel för fortsättande af rekrytskolor, rekrytmöten, befälsmöten och underbefälsskolor ävensom för höstfältmanövrer.

Jag yrkar således att ifrågavarande anslag måtte sättas till allenast 670,000 R:dr i stället för till 1,270,000 R:dr, som Utskottet föreslagit. Genom beviljande af den förra summan vore dock bifall lemnadt till den begärda förbättringen i utspisning vid vapenöfningarne, hvilken förbättring jag anser väl behöflig.

Herr Nyblæus: Herr Talman, mine Herrar! Jag får tillstyrka Utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter upptagande af de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, framställde Herr Talmannen i enlighet med dem propositioner på bifall dels till Utskottets hemställan och dels till Herr Jöns Pehrssons förslag; och fann Herr Talmannen röstöfvervigt förefinnas för det förra yrkandet. Emellertid begärde Herr Jöns Pehrsson votering, hvilken alltså företogs enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd, så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 8:de punkten af dess utlåtande N:o 16,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren beslutit, att det i denna punkt omförmälda anslag skall nedsättas från 1,200,000 R:dr till 670,000 R:dr.

Omröstningen utföll med 114 ja emot 40 nej, i följd hvaraf Kammaren bifallit Utskottets hemställan.

9:de och 10:de punkterna.

Biföllos.

11:te punkten.

Lades till handlingarne.

12:te—14:de punkterna.

Biföllos.

15:de punkten.

Lades till handlingarne.

16:de punkten.

Biföllos.

17:de punkten.

Lades till handlingarne.

18:de—21:sta punkterna.

Biföllos.

22:dra punkten.

Lades till handlingarne.

23:dje—26:te punkterna.

Biföllos.

Beträffande *27:de punkten* yttrade:

Herr Adlersparre: Emot Utskottets förslag uti nu föredragna punkt, i hvad detsamma angår Herr Bergs motion, måste jag göra några påminnelser. Det må vara, att jag icke kan åstadkomma någon ändring uti den syftning, som jag önskar, men min reservation skall jag dock i protokollet nedlägga.

Lifbeväringssregementets officerskorps utgör nu endast en major och nio kaptener, d. v. s. tio officerare. Ett afslag å Herr Bergs motion, som afser att denna lilla officerskorps måtte tilldelas samma förmån som öfriga i Stockholm förlagda korpser, nemligen att få 50 procent förhöjning i den dem tillkommande inkvarteringsersättning, gör visserligen en liten besparing för statsverket, men man begår i och med detsamma en stor orätt-

visa. Jag ber att få påminna, hurusom tid efter annan dessa Lifbevä-
ringsregementets officerare hafva varit illa lottade, för att icke säga, illa
handterade. Vid den allmänna löneförhöjningen år 1856 fingo desse of-
ficerare icke någon förhöjning; de gjorde ett undantag från rikets alla
öfriga militärer och tjänstemän. Ännu i denna stund hafva de samma
knappa aflöning som före år 1856. Detta var den första orättvisan.
Nu vill man begå en ny genom att beröfva dem den lilla tillökning i
inquarteringsersättning, som man medgifver alla öfriga i Stockholm för-
lagda officerare.

Det är sannt, att denna korps nu sedan ungefär 16 år varit ställd
på indragning, men, då detta skedde, var äfven det ett hårdt slag för
dess officerare, hvilka derigenom utestängdes från befordring till högre
grader och samtidigt beröfvades en del af sina inkomster. Deremot är
det icke fullt riktigt, hvad Utskottet i sin motivering anför, nemligen
att desse officerare skulle ega frihet att vistas och bo hvar de
behaga. De 10 officerare, som ännu finnas kvar af denna korps, stå
fortfarande till Kongl. Maj:ts disposition. De samlas årligen till befäls-
möten. Permission kunna icke alla utan endast en del utaf dem få, men,
i händelse de erhålla permission att flytta från Stockholm, så fråndrages
dem deras inquarteringsersättning, d. v. s. 225 R:dr för en kapten.

Vidare vill jag fästa uppmärksambeten på, att, ehuru motionären
uti en rund summa för det afsedda ändamålet begärt 1,300 kronor, be-
loppet icke kan behöfva uppgå till så mycket, ty ett par af dessa kap-
tener tjänstgöra under Jernvägsstyrelsen och hafva följaktligen förlorat
sin inquarteringsersättning, och kanhända förhållandet äfven är så med
en eller annan dessutom. Jag tror mig icke säga för mycket, om jag
på grund häraf påstår, att denna ifrågavarande utgift icke skulle belöpa
sig till mera än 900 kronor eller så omkring, hvilket ju är en verkligt
lumpen småsak. Ja, jag vågar förklara, och jag ber om ursäkt för att
jag säger detta i Herr Krigsministerns närvaro, att ett afslag å Herr
Bergs motion, vore att hopa orättvisa på orättvisa, det vore hårdt och
känslolöst, och skulle icke åt någon kunna medföra någon sann tillfreds-
ställelse. Då jag icke vill att Kammaren skall göra sig skyldig till nå-
got dylikt, då jag alltid önskar att denna Kammare skall visa sig till-
gänglig för hvad som är rätt och billigt, så tillåter jag mig att yrka af-
slag å Utskottets ifrågavarande hemställan, hvad Lifbevärsregementet
beträffar, samt bifall till Herr Bergs motion.

Häruti instämde Friherre *Fock* och Herr *Nyblæus*.

Herr Gjerling: Då jag icke onödigtvis vill upptaga Kammarens
tid och för öfrigt till alla delar gillar de efter min uppfattning högst ta-
lande skäl, som af Herr Adelsparre nyss blifvit anförda för ett bifall
till Herr Bergs motion, inskränker jag mig till att, med åberopande af
dessa skäl, instänna uti det af Herr Adelsparre framställda yrkande.

Chefen för Kongl. Landtförsvars-departementet Herr Statsrådet Wei-
denhielm: Med anledning af hvad som i denna fråga blifvit yttradt och
hvilket till största delen äfven har sin tillämpning med afseende på den

till behandling snart förekommande frågan om marinregementet, vill jag bekänna, att troligen ingen af Herrarne kan bättre än jag inse, i hvilket bedröfligt tillstånd det befäl i allmänhet befinner sig, som tillhör ett regemente, hvilket blifvit indraget. Man söker därför också att vid indragningstillfället bereda dem de fördelar, som möjligen kunna lemnas dem; de beviljas vid afskedstagandet hela lönen såsom pension, de lemnas under deras tjenstetid den största möjliga frihet i afseende på val af vistelseort och användande af tid o. s. v., men derefter blifva de också i viss mån bortglömda. Jag betviflar visst icke att den dyra tiden nu äfven trycker dem, och är öfvertygad om, att de ganska väl behöfva understöd, men jag har dock icke ansett mig kunna tillstyrka Kongl. Maj:t att föreslå Riksdagen beviljandet af en summa så stor, som den, hvilken skulle erfordras för utbetalande af dyrtidstillägg till de tjenstemän, hvilka äro på indragningsstat eller åtnjuta pension. Jag är likväl för mycket vän af äfven dessa mina vapenbröder för att med ett enda ord vilja afstyrka Kamraren från att äfven till dem utsträcka ett vackert deltagande.

Grefve Posse: Kamraren torde finna, att den summa, hvarom nu är fråga, är ett högst obetydligt belopp att fästa sig vid, men jag får bedja Kamraren likväl lemna Stats-Utskottet det rättvisa erkännande, att Utskottet ej kunnat handla på annat sätt, än det gjort, då Kongl. Maj:t icke uti denna fråga framkommit med något yrkande och dertill äfven kommer, att personer eller officerare, ställda på indragningsstat, verkligen stå så nära det förhållande att vara pensionärer, att, om Riksdagen sjelf toge initiativet att gifva dem någon tillökning för den dyra tiden, det skulle ligga bra nära till hands att antaga, det äfven de, som af statsmedlen uppbära pensioner, komme till Riksdagen och sade: vi behöfva också tillökning, ty hvad vi en gång fått räcker ej till för våra behof. Stats-Utskottet har således efter mitt förmenande ej kunnat handla annorlunda.

Herr Adlersparre: Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att det är högst oegentligt och vilseledande att, såsom här skett, sammanföra de officerare, hvilka fortfarande hafva årlig tjenstgöringsskyldighet, med dem, som stå på pensionsstat, och att derpå bygga konsekvenser. De pensionerade äro, åtminstone under fredstid, absolut fria från all tjenstskyldighet, hvilket deremot icke är förhållandet med lifbeväringens regementets officerare.

Lika vilseledande är den gjorda jämförelsen med marinregementets officerare. För dessa är begärdt ett dyrtidstillägg, en procentförhöjning af deras *lön*, något, hvarom det icke här är fråga för lifbeväringens officerare, utan blott om en 50 procent förhöjning på deras lilla inqvarteringsersättning, hvilken förhöjning medgifves alla i Stockholm förlagda korpser och, såsom förut är sagdt, endast skulle belöpa sig till omkring 900 kronor årligen. Jag fortfar med mitt yrkande.

Öfverläggningen förklarades slutad. Under densamma hade meningskiljaktighet yppats angående Utskottets yttraende i anledning af Herr

J. T. Bergs inom Första Kammaren väckta motion, N:o 28, samt yrkanden blifvit gjorda dels på bifall till Utskottets hemställan, i hvad den rörde nämnda motion, och dels på afslag derå samt bifall till motionärens förslag; hvaremot vidkommande Utskottets hemställan i öfrigt endast yrkats bifall. Vid sådant förhållande gaf Herr Talmannen först propositioner särskildt angående Herr Bergs ifrågavarande motion och förklarade sig anse ja vara öfvervägande för deras mening, som yrkat att, med afslag å Utskottets hemställan, det i motionen framlagda förslag måtte varda antaget. Votering blef då begärd, i anledning hvaraf, och med upptagande af Utskottets förslag såsom ja-proposition, en så lydande omröstningsproposition nu uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet i 27 punkten af dess utlåtande N:o 16 yttrat i anledning af Herr J. T. Bergs inom Första Kammaren väckta motion, N:o 28,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit motionärens förslag.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, utföll med 104 ja mot 57 nej; och hade alltså Utskottets hemställan i denna del blifvit af Kammaren bifallen.

Likaledes biföll Kammaren, uppå derå nu afgifven proposition, hvad Utskottet för öfrigt uti förevarande punkt tillstyrkt.

28:de—31:sta punkterna.

Biföllos.

32:dra punkten.

Rörande Utskottets hemställan under *Litt. a* anförde:

Herr Statsrådet Weidenhielm: Då afgörandet af denna punkt tyckes bilda en principfråga med afscende på dyrtidstilläggs utgående för år 1874, så, ehuru Riksdagen redan vid reglerandet af utgifterna under andra hufvudtiteln beslutit, att ett sådant dyrtidstillägg icke skall åt de derunder lydande tjänstemän utgå för innevarande år, anser jag mig dock böra, med återopande af de talande skäl, som vid ett föregående plenum blifvit uti denna Kammare så väl och utförligt framställda, till Kammaren nu hemställa om beviljande af ett dyrtidstillägg för år 1874 åt de militära tjänstemännen. Deras löner äro betydligt mindre än de,

som tillkomma motsvarande tjänstemän uti de civila embetsverken, och särskildt tager jag mig dessutom friheten att fästa uppmärksamheten på det förhållande, att, enär industrien numera erbjuder tillfälle till rikligare utkomst än på den militära banan och unga dugliga officerare alltid äro välkomna in på detta fält, hvarom också de talrika permissionsansökningarne i och för verksamhet på detta område bära vittne, så är sannernigen fara värdt, att vårt redan nu otillräckliga antal af officerare ytterligare skall förminskas och anser jag derföre, att det vore en högst välbetänkt åtgärd, om Riksdagen genom att bevilja dyrtidstillägg äfven för år 1874 ville gifva prof på ett deltagande uti de militära tjänstemännens betryckta ställning, som för dem underlättar fortsättandet af den bana de valt.

Grefve Posse: Vid behandlingen af den andra hufvudtiteln blef frågan om dyrtidstillägg för år 1874 här grundligt debatterad, och sedan dess har Riksdagen i sin helhet uti frågan fattat beslut. I konsekvens med detta Riksdagens beslut anhåller jag om bifall till Stats-Utskottets nu förevarande förslag.

Efter denna öfverläggning, som nu var slutad, bifölls Utskottets förslag.

Litt b.

Herr O. B. Olsson yttrade: Då denna Kammare redan vid behandlingen af andra hufvudtiteln beslutit, att icke något dyrtidstillägg skall tillfalla personer med löner öfverstigande 5,000 kronor, så vill jag tro, att Kammaren äfven i det fall, hvarom nu är fråga, skall handla konsekvent och ej heller nu bevilja något dyrtidstillägg för tjänstemän med så höga löner som 5,000 kronor och derutöfver. Af den Stats-Utskottets utlåtande bilagda tabell Litt. c se vi ju t. ex att en öfverste vid generalstabens har i lön 6,000 kronor och det anser jag vara fullkomligt tillräckligt. Jag ber derföre att få framställa följande yrkande:

“att Kongl. Maj:ts nådiga framställning om dyrtidstillägg åt generalstabens personal för år 1875 må endast på det sätt af Riksdagen bifallas, att för tillfällig förhöjning af de å tabellen Litt. c upptagna löner, hvilka ej öfverstiga 5,000 kronor, på extra stat för nämnda år anvisas ett belopp af 20,960 kronor, att utgå enligt den å samma tabell angifna fördelning.“

Jag anhåller värdsamt, att Herr Talmannen ville framställa proposition på detta mitt yrkande.

Grefve Björnstjerna: Då ordföranden i Stats-Utskottet vid behandlingen af mom. a uti denna punkt yttrade, att, “enär Riksdagen i sin helhet beträffande andra hufvudtiteln beslutit, att något dyrtidstillägg för år 1874 icke skulle utgå, så borde Riksdagen ock vara konsekvent i fråga om de öfriga hufvudtitlarne“, då var detta enligt min tanke fullkomligt riktigt; hvarken jag eller någon med mig liktänkande begärde derföre ordet vid föredragning af detta moment. I full konsekvens härmed anser jag att nu föredragna mom. b bör godkännas, sedan

Riksdagen redan genom gemensam votering i fråga om andra hufvudtiteln beslutit, att löner öfverstigande 5,000 kronor äfven skola erhålla dyrtidstillägg. Jag hemställer till Herrarne, huru en statsreglering skulle komma att se ut, om man icke följdriktigt genomförde och tillämpade samma principer på alla hufvudtitlar. Det skulle i annat fall vid hvarje särskild punkt komma att bero på utfallet af den gemensamma voteringen, om den ene löntagaren erhöle eller icke samma förmåner som med honom likställde kamrater. Jag betvivlar storligen, att man någonsin under så besynnerliga förhållanden uppgjort en statsreglering.

Då en löneförhöjning för de personer, hvarom i denna punkt är fråga, dessutom så litet inverkar på det hela, styrkes jag ytterligare i den förhoppning, att konsekvensen här får göra sig gällande och yrkar därför bifall till Stats-Utskottets förslag.

Grefve Posse: Den olägenhet, som den siste ärade talaren förutsåg såsom möjlig, är i detta fall tyvärr äfven verklig, ty Riksdagen har redan beslutit dyrtidstillägg för en del tjenstemän med löner öfverstigande 5,000 kronor och tillika afslagit dyrtidstillägg för en annan tjensteman med öfver 5,000 kronors lön. Man har således i det fallet att välja, hvilket af dessa beslut man vill konsekvent tillämpa, och då denna Kammarer från början bestridt all lönetillökning för löner öfverstigande 5,000 kronor, så är det i full konsekvens med Kammarerens uppfattning och i full konsekvens med ett beslut, som Riksdagen redan fattat, derest Kammarer nu skulle biträda Herr Ola Bosson Olssons förslag.

Herr A. Rundbäck: Det lär icke tjena till mycket att påyrka bifall till detta Utskottets förslag, ehuru jag är af samma åsigt som Herr Grefve Björnstjerna. Jag kan dock icke undertrycka ett beklagande deröfver att icke vid början af öfverläggningarne om dyrtidstillägg Riksdagen en gång för alla fastställde en bestämd och oryggelig princip för detta dyrtidstillägg. Som saken nu står, måste vi hvarje gång fråga blir om löner öfver 5,000 R:dr komma till gemensam votering. Visserligen har Riksdagen i flera punkter fastställt den principen, att dyrtidstillägg skall beviljas för löner öfver 5,000 R:dr, men beklagligtvis har Riksdagen i ett enda fall öfvergifvit denna grundsats och därför stå vi nu åter inför en gemensam votering. I öfverensstämmelse med mina förut uttalade åsigt yrkar jag emellertid bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Hedin: Herr Talman! Jag ber till en början att få göra den inledande anmärkningen, att för närvarande det är föga värdt att tala om konsekvens vid löneförhöjningar eller s. k. dyrtidstillägg. Man kan genom att acceptera Regeringens förslag om 30 procent eller Stats-Utskottets om 20 procent eller slutligen Andra Kammarerens förslag om 20 procent med vissa vilkor och inskränknningar, man kan, säger jag, genom antagande af någondera af dessa förslag komma till en formel konsekvens; men denna konsekvens i form torde lättligen kunna blifva den gröfsta inkonsekvens i sak. En verklig konsekvens i löneförhöjning eller dyrtidstillägg står i nödvändigt samband med en konsekvent tjenstereglering. Så länge å ena sidan en tjenst icke upptager innehafverens tid

mera än att han kan dermed förena hvarjehanda andra lukrativa tjänstebefattningar, under det, å den andra, en tjänst, som i löneförmåner motsvarar den förra, upptager innehafvarens hela tid, så länge är det sannerligen icke värdt att tala om konsekvens. Derföre, intill dess en konsekvent reglering af göromålen inom samtliga embetsverken blifvit företagen och kommit till stånd, ser jag ingen annan utväg än att, vare sig man i hufvudsak gillar det ena eller det andra af de framställda dyrtidstilläggs-förslagen, man dock måste förbehålla sig full handlingsfrihet i särskilda fall, och ett sådant synnerligen beaktansvärdt synes mig här föreligga.

Stats-Utskottet har till sitt betänkande fogat en bilaga, Litt. c, af hvilken vi kunna inhemta huru aflöningsförhållandena för närvarande ställa sig för generalstaben, och om vi betrakta dessa siffror och dervid taga i öfvervägande å ena sidan de fordringar som ställas å generalstabsofficeren först *innan* hans inträde i staben och sedermera *efter* det han der inträdt, samt å andra sidan de ringa förmåner, hvilka skola motsvara dessa stora anspråk, så torde man böra medgifva, att den löneförhöjning, som finnes upptagen å denna tabell, är särdeles måttlig. För min del vågar jag påstå, att Kongl. Maj:ts förslag i detta fall alls icke är öfverdrifvet. Det kan emellertid naturligtvis icke komma i fråga att framställa något yrkande om bifall till detta förslag, men att åtminstone bifalla hvad *Utskottet* föreslagit anser jag fullkomligt billigt och rättvist. Af det memorial af den 8 Januari 1873, hvilket, såsom Kammarens ledamöter behagade erinra sig, Chefen för Landtförsvars-departementet afgaf till Kongl. Maj:t med förslag till generalstabens organisation, kunna vi inhemta upplysning om hvilka betydliga anspråk ställas på generalstabsofficerarnes föregående utbildning, *innan* de få inträda i denna korps. Dessa upplysningar återfinnas å sid. 22 i det nämnda, uti statsverkspropositionen till 1873 års Riksdag intagna memorial, der det heter att man fordrar för inträde i generalstaben följande:

“Viss bestämd tids tjänstgöring vid eget vapen,

Krigshögskolaus genomgående,

Tjänstgöring vid hvarterda af de vapen officeren icke sjelf tillhör,

Profjtjänstgöring i staben“ o. s. v.

— och denna profjtjänstgöring, såsom på annat ställe i memorialet inhemtas, utsträckt till, jag tror, icke mindre än 2 1/2 års tid. Sedermera, under anställningen i staben, veta vi väl att officerens hela tid och verksamhet tagas i anspråk för de göromål, som honom i denna egenskap åligga, och för honom finnes således ingen möjlighet att härmed förena någon eller några andra inkomstgifvande befattningar.

Hvilka äro då de fördelar, som skola motsvara sådana anspråk? intet annat än utsigter till en något hastigare, dock icke särdeles snabb befordran.

Under sådana förhållanden frågar jag: kan lockelsen att inträda på denna bana samt att underkasta sig de uppoffringar och ansträngningar, som derifrån äro oskiljaktiga, vara så särdeles stor? Vi skola sedan komma till den frågan, om något viktigt intresse påkallar, att man gör hvad göras kan, för att uppmuntra skickliga militärer att rikta sin verksamhet åt detta håll?

Bilagan Litt. C visar, att en kapten för närvarande har i aflöning 2,400 R:dr. I det nyss citerade memorialet uppgifves, att till kaptenegraden beräknas man i allmänhet kunna nå efter 12 års officers-tjenstgöring och vid 33 å 34 lefnadsår, och följaktligen kommer man först vid denna ålder till en aflöning, efter nuvarande stat, af 2,400 R:dr. Till 1:sta klassens majorsgrad beräknas man i allmänhet kunna komma inom 20 års officers-tjenstgöring och vid en ålder af 43 till 44 år; det lönebelopp som då erhålles är 4,000 R:dr efter nu varande stat och, om det begärda dyrtidstillägget beviljas, 4,800 R:dr. Det torde böra medgifvas att sådana aflöningsbelopp icke innebära synnerligen stark lockelse att underkasta sig ansträngningar, som vida öfvergå hvad som i allmänhet fordras af arméns officerare. Men måhända kan man nu fråga: är det af så särdeles stor vikt att uppmuntra till dylika ansträngningar? Detta synes mig lätt att besvara genom följande anmärkningar. Huru och när än frågan om en ny arméorganisation skall komma att lösas, så utgör dock denna korps en så pass fristående del af armén, att den kan behandlas fullkomligt oberoende af organisationsfrågan i öfrigt och, långt innan denna nått sin lösning, hafva hunnit en hög grad af utveckling. Att denna möjlighet att ordna generalstaben, oberoende af försvarsfrågan i dess helhet, bör med iver omfattas, synes mig framgå för det första deraf, att, äfven med antagande att vid nästa riksdag härordningsfrågan blir löst, vi dock hafva att motse en lång öfvergångstid; det kommer att dröja länge innan den nya armén blir försedd med behöfligt antal officerare, hvilka ega en mot nutidens fordringar svarande militärisk utbildning. Under denna öfvergångstid, medan sålunda stora luckor komma att förefinnas bland officerspersonalen, är det temligen tydligt, att det måste vara af högsta vikt att ega en tillräckligt tahrik och utbildad generalstab för att i största möjliga mån fylla denna brist, derest den nya organisationen, medan den ännu ej är fullt genomförd, skulle komma att sättas på prof. Vidare och för det andra är det just för att kunna så skyndsamt som möjligt genomföra denna organisation, hvilken just denna Kammare förklarar så högeligen önskelig, af den största vikt att väl ordna generalstaben, såsom ett nödvändigt, ett oundgängligt organ i krigsstyrelsens hand vid sjelfva härordningsarbetets genomförande. Det vill derfor synas mig af vikt att, då denna fråga kan betraktas såsom helt och hållet fristående och då Riksdagen redan förut uttalat sitt bifall till det förslag om generalstabens organisation, som blifvit af krigsstyrelsen för förra Riksdagen framlagd, Riksdagen nu äfven visar sitt intresse för en afdelning af vårt försvarsväsende, som är kallad att under alla förhållanden spela en stor roll så väl efter den nya härordningens fullständiga genomförande som under öfvergångstiden till densamma. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr *Alb. Staaff* förenade sig med Herr Hedin.

Herr von Schoultz: Den nästföregående talaren har fullständigt motiverat den höga vikt, som ligger derpå att Utskottets förslag af Kammaren bifalles. Det är i sanning ganska angenämt att någon gång, då man framställer ett yrkande i denna Kammare, derfor hafva ett stöd i

Stats-Utskottets eget förslag. Man kan visserligen göra den anmärkning, att, med hänsyn till Kammarens vid ett föregående tillfälle fattade beslut derom att tjenstemän med löner utöfver 5,000 kronor icke erhöles något dyrtidstillägg, Kammarerna nu borde för konsekvensens skull vidhålla sin en gång uttalade mening och således afslå Utskottets hemställan. Det finnes dock tilldragelser, liggande oss så nära, talande om hvilken utomordentlig vigt en säkert organiserad generalstab har under, så att säga, dödsfarans ögonblick. Om detta ej kan förnekas utan man ser, att denna institutions vigt blifvit uppmärksammas å ena sidan i Preussen och å andra sidan i Ryssland, samt att de faktiska förhållanden, som nyligen gjorts gällande, så uppenbart och med all möjlig sakstyrka bevisa nödvändigheten af en väl ordnad generalstab, så synes det ingalunda vara på sin plats, att, för att möjligen tillgodose den s. k. konsekvensen, vilja fasthålla vid Kammarens beslut i den riktningen och sålunda för denna småsak undanskjuta hufvudsaken. Då vid föregående riksdagar fråga var om att nöjaktigt tillgodose vissa viktigare ingenjörsbefattningar inom Jernvägsstyrelsen, så uttalades här den farhågan, att staten, derest nämnda befattningar icke blefvo tillgodosedda, skulle gå miste om åtskilliga skickliga ingenjörer, och det dröjde blott en månad sedan Riksdagen fattat ett beslut, som för innehafvare af nyssnämnda befattningar icke var fördelaktigt, innan staten förlorade en af sina bästa tjenstemän på maskinafdelningen. Beträffande generalstaben har man anmärkt, att de till denna stab hörande officerare, äfven om framställningen af dyrtidstillägg afslås, icke hafva något annat val än att stanna kvar i sin gamla verksamhet. Så är dock ej förhållandet. Med en grundlig teoretisk bildning till underlag ega dessa officerare äfven förmåga att på ingenjörvägen finna anställningar, som i betydlig grad äro i ekonomiskt afseende mera fördelaktiga än de löneförmåner, som upptagas på den vid utlåtandet fogade tabell Litt. C. Huru man än må betrakta saken, så är, upprepar jag, fasthållandet af den s. k. konsekvensen en sak af försvinnande ringa vigt, och skulle vi, mine Herrar, möjligen behöfva frukta för blygselrodnad, om vi icke vidhålla Kammarens beslut i den riktningen, då det gäller ett för fosterlandet så viktigt ärende som ordnandet af vårt försvarsväsende! Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Grefve Björnstjerna: Jag skall blott ett par ögonblick upptaga Kammarens tid. Jag medger villigt att, på sätt Herr Grefve Posse anmärkte, ett exempel verkligen gifves då Riksdagen i andra hufvudtiteln frångått den af mig förordade följdriktigheten i beslut, men i hufvudsak kan det ej nekas att denna erhållit Riksdagens godkännande. Jag undrar dessutom om detta undantag särdeles gillats af den allmänna opinionen. Jag betviffar det högeligen, jag har åtminstone hört Riksdagens åtgärd i detta fall skarpt klandras från flera håll. Då jag emellertid nu nödgas från principer öfvergå till person, tillåter jag mig fästa uppmärksamheten derpå att, om Herr O. B. Olssons ändringsförslag vinner Kammarens bifall, de på generalstabens stat uppförda trenne öfverstelöjtnanter då erhålla lika lön med öfversten. Jag hemställer, huruvida detta kan vara lämpligt eller med god ordning öfverensstämmande. Vanligt är åtminstone icke att underordnade erhålla lika löneförmåner med sina förmän.

I alla andra länder anses dessutom chefsens för generalstaben närmaste man såsom en utomordentligt viktig person, ja, såsom en af de viktigaste i hela arméorganisationen och aflönas derefter. Hos oss deremot uppbär han blott en vanlig öfverstelön. Ett dyrtidstillägg torde då icke här kunna anses obefogadt. Jag yrkar därför bifall till Utskottets förslag.

Herr Philipsson: Väl kan det förklaras att Utskottets ledamöter från denna Kammare fortfarande vidhållit den af Kammaren förut uttalade mening, att embetsmän med löner utöfver 5,000 kronor icke borde komma i åtnjutande af något dyrtidstillägg, men å andra sidan anser jag, att Kammaren ej längre bör rätta sig efter den åsigt, som vid behandlingen af föregående hufvudtitlar här gjort sig gällande, utan efter hela Riksdagens beslut, hvarigenom reservanternes mening ogillats. Jag tror, att Kammaren bör desto hellre respektera Riksdagens beslut, som, utom det af föregående talare och isynnerhet af en på stockholmsbanken anförda skäl att, om reservanternes mening nu godkännes, chefen för generalstaben komme att bibehållas vid sin nuvarande lön, men hans närmaste man i staben få aldeles lika mycket som chefen sjelf, finnes äfven ett annat skäl, som ej förut i dag blifvit taget i öfvervägande, det nemligen, att på andra hufvudtitlar finnas löner till belopp af 5,500 kronor, hvaraf följer att, genom bifall till reservationen, innehafvare af löner till belopp af 5,000 kronor skulle för nästa år erhålla en lön, som med 500 kronor öfverskjuter de förstnämnda. Sådana löner äro uppförda dels på tullverkets stat och dels på andra embetsverks stater. Om Kammaren nu vidhåller sin förut uttalade mening utan att taga hänsyn till den praktiska tillämpningen, så tror jag att vi råka in i ett svårt dilemma vid afgörandet af frågor om dyrtidstillägg på följande hufvudtitlar. Jag ber derjeme att få fästa uppmärksamheten derpå, att hofrätternas presidenter, hvilkas lön utgör 9,000 R:dr, och hofrättsråden, som hafva 5,000 R:drs lön, i följd af Riksdagens redan fattade beslut erhålla för nästa år, de förra 10,000 kronors och de senare 6,000 kronors löneinkomst. Om Kammarens förra åsigt godkännes i afseende å nu förevarande punkt, så uppkommer derigenom den anomali att, under det de till generalstaben hörande öfverstelöjtnanter få lika mycket som hofrättsråden, Öfversten för samma stab ej erhåller något dyrtidstillägg, ehuru en hofrättspresident, som är hans vederlike såsom chef, åtnjuter sådant lönetillskott. Jag anser således, att de praktiska förhållandena böra tagas i öfvervägande framför de, så att säga, mera teoretiska skäl, som legat till grund för reservationen, och yrkar därför bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med hvad derunder blifvit yrkad, gaf Herr Talmannen propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick som jemväl på det ändringsförslag Herr O. B. Olsson nu framställt. Den förra af dessa propositioner förklarades vara med öfvervägande ja besvarad; men blef då votering begärd och företogs enligt en nu uppsatt, justerad och anslagen omröstningsproposition af denna lydelse:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Stats-Utskottet hemställt under Litt. C i 32 punkten af dess utlåtande N:o 16,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren beslutit:

att Kongl. Maj:ts nådiga framställning om dyrtidstillägg åt generalstabens personal för år 1875 må endast på det sätt af Riksdagen bifallas, att för tillfällig förhöjning af de å tabellen Litt. C upptagna löner, hvilka ej öfverstiga 5,000 kronor, på extra stat för nämnda år anvisas ett belopp af 20,960 kronor, att utgå enligt den å samma tabell angifna fördelning.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 63 ja mot 98 nej, hvadau Kammaren fattat beslut i enlighet med nej-propositionen.

33:dje punkten.

Litt. a.

Hvad Utskottet i detta moment hemställt bifölls af Kammaren.

Litt. b.

Härvid yttrade:

Herr O. B. Olsson: På enahanda skäl som de af mig i föregående punkt anförda får jag vördsant anhålla om proposition å följande yrkande:

“att Kongl. Maj:ts nådiga framställning om dyrtidstillägg åt Arméförvaltningens personal för år 1875 må endast på det sätt af Riksdagen bifallas, att för tillfällig förhöjning af de å tabellen Litt. D upptagna löner, hvilka ej öfverstiga 5,000 kronor, på extra stat för nämnda år anvisas ett belopp af 19,240 kronor, att utgå enligt den å samma tabell angifna fördelning.“

Herr Dickson: Då Kammaren genom sitt beslut i nästföregående punkt angående dyrtidstillägg för generalstaben ej synes vilja vidhålla den princip att såsom sin mening acceptera hela Riksdagens i likartade punkter förut fattade beslut, får jag, på samma sätt som motsidan behagat göra, drifva saken till sin spets och yrka bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen nu förklarats slutad, framställdes propositioner å de tvänne olika yrkanden, som derunder blifvit gjorda; och bifölls Herr O. B. Olssons förslag, i följd hvaraf Kammaren beslutit: “att Kongl.

Maj:ts nådiga framställning om dyrtidstillägg åt Arméförvaltningens personal för år 1875 skulle endast på det sätt af Riksdagen bifallas, att för tillfällig förhöjning af de å tabellen Litt. D upptagna löner, hvilka ej öfverstiga 5,000 kronor, på extra stat för nämnda år anvisades ett belopp af 19,240 kronor, att utgå enligt den å samma tabell angifna fördelning.“

34:de punkten.

Utskottets hemställan under *litt. a* bifölls.

Litt. b.

Herr Sven Andreasson anförde: Jag anhåller, att Kammarén måtte afslå så väl Kongl. Maj:ts proposition som Utskottets förslag hvad beträffar nu föreliggande punkt.

Herr Nyblæus: Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Efter upptagande af de yrkanden, som förekommit, och i öfverensstämmelse dermed framställda propositioner, förklarade Herr Talmannen ja vara öfvervägande för bifall till Herr Sven Andreassons förslag; i följd hvaraf Kammarén, med afslag å Utskottets hemställan, beslutit: “att Kongl. Maj:ts nådiga framställning om dyrtidstillägg för år 1875 åt de å tabellen Litt. E upptagne, på Generalstaten uppförde personer icke skulle af Riksdagen bifallas.“

35:te punkten.

Bifölls.

36:te punkten.

Beträffande *Litt. a* yttrade

Herr Lindmark: Ehuru Kammarén nyss afslagit väckt fråga om dyrtidstillägg för innevarande år och Utskottets ärade ordförande förklarar, att denna princip redan är för en gång fastställd, vågar jag dock i Herrarnes minne återkalla, att Utskottet i sitt utlåtande angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel yttrat följande: “För år 1874 torde derföre enligt Utskottets åsigt någon förbättring i redan fastställd aflöning icke böra medgifvas annorlunda, än i särskilda undantagsfall, der omständigheterna kunna dertill föranleda.“ Jag inser mycket väl, att den mening, jag nu kommer att uttala, ej har någon utsigt till framgång, ty att döma af den reservation, som i fråga om andra moment af denna punkt afgifvits af Utskottets ledamöter från denna Kammaré, vill det synas, som om Kammaréns majoritet anser, att något dyrtidstillägg hvarken för år 1874 eller för år 1875 bör den indelta arméens befäl tilldelas. Derom kommer dock diskussionen att röra sig, sedan

nämnda moment blifvit föredraget. Såsom embetsman underkastar jag mig Riksdagens förut fattade beslut, men jag anser dock, att vissa klasser af tjänstemännen böra undantagas i fråga om dyrtidstillägg för år 1874 och i detta afseende har jag i främsta rummet satt elementar- och folk-skolelärare samt indelta arméns befäl. Jag kan ej underlåta att påpeka, att aflöningen för indelta arméns befäl blifvit satt till så lågt belopp, att det nära nog går in på det löjligas område. Så har t. ex. en andre kapten på ett af de skånska infanteriregementena ej större lön än 675 R:dr. Enligt den af Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet uppgjorda tabell har i allmänhet en andre kapten mellan 1,100 och 1,200 kronor, en förste löjtnant mellan 700 och 900 kronor, en andre löjtnant mellan 600 och 800 kronor och en underlöjtnant mellan 400 och 500 kronor. Jag ber att få fästa Herrarnes uppmärksamhet derpå, att från dessa löner afgå icke obetydliga afbränningar. Till dessa kunna räknas ackordsräntorna, som icke äro obetydliga. Sålunda uppgår en kompanichefs ackordsränta till icke mindre än 202 kronor. En förste löjtnant har att betala 54 kronor i sådan ränta. Vid kavalleriregementena är ackordsräntan ännu högre. Härtill komma pensionsafgiften, bidrag till den vid hvarje indelt regemente samlade kassa för underhåll af matsalonger å lägerplatserna och afgifter till andra goda ändamål, såsom t. ex. för understöd åt afskedade knektar m. m.; allt utgifter som en officer ej kan undandraga sig. Afräknar man alla dessa afbränningar, så finner man, att den indelte officeren nära nog har den äran att gratis tjena kronan. För kavalleriofficerare i de lägre graderna återstår högst obetydligt af lönen, sedan man afdragit kostnaden för underhållande af häst. Jag anser billigt, att indelta armén äfven för innevarande år erhåller det af Kongl. Maj:t föreslagna dyrtidstillägg.

Jag vet väl, att Utskottets ledamöter från denna Kammare vid nästföljande punkt reserverat sig mot allt dyrtidstillägg för indelta arméns befäl, äfven för år 1875, men jag tillstår, att deras mening grundar sig på skäl, som jag för min del ej kan fatta. Jag skulle helst vilja hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts förslag, men då ingen utsigt finnes att detsamma vinner Kammarens bifall, inskränker jag mig till att yrka bifall till den af Första Kammarens ledamöter afgifna reservation.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Propositioner gäfvos såväl på bifall till Utskottets hemställan som på Herr Lindmarks nu gjorda yrkande; och blef Utskottets förslag af Kammaren bifallet.

Efter föredragning dernäst af *litt. b* begärdes ordet af

Grefve Posse, som anförde: Det är, såsom Herrarne lätt finna, ganska sannt att en del af indelta arméns befäl är svagt aflönad, men ej blott detta är en sanning, utan äfven det är sannt, att Riksdagen till Kongl. Maj:ts disposition ställt ett anslag af 80,000 kronor, att användas till understödjande af de svagast aflönade, som sakna boställe. Detta är en omständighet, som den föregående värde talaren icke tog i öfvervägande.

Vidare är det samnt, att indelta arméns tillgångar öfver hufvud taget, det vill säga boställsafkastningen i sin helhet, uppgå till större belopp än som erfordras för indelta arméns aflöning i enlighet med den af Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvars-departementet föreslagna lönestat. Jag har sammauräknat dessa tillgångar och vill meddela, att de lemna ett öfverskott af omkring 800,000 kronor. Jag tilltror mig ej att på siffran bestämdt uppgifva beloppets storlek, men summan är likgiltig. Hvad som deremot är säkert är det, att ett högst betydligt öfverskott uppkommer, ty aflöningen för indelta arméns befäl är så särdeles ojemnt fördelad, att, då det, å ena sidan, är samnt att sådana missförhållanden i afseende å de svagare aflönade finnas, som den nästföregående talaren påpekade, det äfven, å andra sidan, är sant, att regementschefer finnas, hvilkas löneinkomster uppgå till 14,000 kronor och deröfver, att vissa majorer hafva 10,300 kronor samt åtskilliga kaptener och ryttmästare 6,000—7,000 kronor, allt till följd deraf att boställena på senare tider gifvit större afkastning än på den tid, då de indelades för ifrågasatt ändamål. Då tillgångarne äro så öfverflödigt stora, kan man med skäl fråga, hvarföre desamma icke för längesedan blifvit på ett mera ändamålsenligt sätt emellan tjensteinnehafvarne fördelade, ty jag antager, att i fråga om lönefördelning *inom samma regemente* Kongl. Maj:ts städse varit oförhindrad att, utan Riksdagens hörande, vidtaga en sådan fördelning. Nu har sådant ej skett, men ändock begär man nu lönetillägg för de svagt aflönade, under det man låter dem, som hafva öfverflödigt stora löner, sitta i orubbadt bo. Så, till exempel, har man för ett regemente, der tillgångarne lemna ett öfverskott af 93,000 kronor, begärt en summa af 7,455 kronor för att fylla bristen hos de svagast aflönade. Vid ett annat regemente, äfven hörande till kavalleriet, uppgår öfverskottet till 86,000 kronor och det nu äskade tillägget till 5,430 kronor.

I de flesta, ja nästan i alla fall, hafva regementena sjelfva mer än tillräckliga medel för bestridande af de i Herr Krigsministerns lönestat föreslagna löner, om blott en rättvis fördelning af de nuvarande tillgångarne genomföres. Vid denna omständighet har man inom Utskottet fäst afseende och dertill kommer äfven, att Riksdagarne vid särskilda tillfällen påyrkat en jennare fördelning af indelta arméns lönetillgångar utan att dock lyckas genomdrifva en sådan. Jag tror icke att det vore rätt af Riksdagen att för indelta arméns befäl nu medgifva *någon* löneförhöjning. Jag tillåter mig fästa Kammarrens uppmärksamhet derpå, att reservanterne auset, att det lönetillskott, som förut utgått för understödjande af de svagast aflönade, som icke äro försedda med boställen, fortfarande borde ställas till Kongl. Maj:ts förfogande. Jag yrkar bifall till reservanternes förslag

Herr Boman: I afseende å nu förevarande punkt skulle jag för egen del helst vilja bifalla Kongl. Maj:ts nådiga proposition, emedan jag anser de deruti ifrågasatta summor ingalunda för höga för det afsedda ändamålet; men då inom Utskottet ingen enda röst höjt sig för att understödja Kongl. Maj:ts förslag, är det föga hopp om att nu vinna detta mål,

hvarföre jag inskränker mig till att yrka bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Det är att beklaga, att Andra Kammarens ledamöter i Utskottet velat motsätta sig ett så ringa dyrtidstillägg för den indelta arméns befäl, som här blifvit föreslaget. Det är visserligen sannt, hvad Utskottets ärade ordförande nyss yttrade, att de till indelta armén anslagna boställen i en framtid böra lemna tillgångar, fullt tillräckliga för utjemnande af nu befintliga missförhållanden i afseende å befalets lönsförmåner, men det är äfven en sanning att dessa tillgångar ej stå till buds så snart, att de redan nästa år kunna användas. Häraf följer att behovet af dyrtidstillägg för de svagast aflönade bland indelta arméns befäl ännu kvarstår, oaktadt de påpekade tillgångarne framtiden blifva tillgängliga. Det af Grefve Posse sålunda anförda skäl skulle vara talande, derest det nu vore fråga om att reglera lönerna för en mera aflägsen tid, men saknar all giltighet i fråga om beviljande af dyrtidstillägg redan för nästkommande år.

Utan tvifvel torde deremot det verkliga skälet för reservanternes mening ligga uti en alltför långt drifven sparsamhetskänsla, måhända föranledd af farhåga för statens finansiella ställning år 1875. Till detta antagande hemtar jag anledning bland annat derifrån, att en af Utskottets egna ledamöter, för någon tid sedan, i denna Kammare föredrog en af honom uppgjord tablå, som skulle utvisa statens finansiella ställning vid 1875 års slut, jemförd med ställningen vid samma års början, och på grund af hvilken han kom till ett resultat, som visst icke kan kallas tillfredsställande. Då emellertid den tablå, på hvilken han stödde sin argumentation, var, enligt min tanke, icke blott ofullständig utan i många fall rent af vilseledande, må det icke anses otillständigt af mig att nu nnderkasta densamma en liten revision, så mycket mera påkallad, som afgörandet af den nu föreliggande och andra förekommande anslagsfrågor i väsentlig mån måste blifva beroende af den föreställning, Riksdagen hyser om statsverkets tillgångar.

Innan jag företager denna revision, ber jag att i Herrarnes minne få återkalla, att den ärade utskottsledamoten gjorde till sin uppgift att undersöka, huruvida statsverkets inkomster under år 1875 kunde anses tillräckliga för betäckande af de löpande utgifterna under samma år, då bland inkomsterna föregående års besparingar ej togos med i räkningen. Vidare yttrade han att denna tablå vore så uppställd, att den upptog å ena sidan statens nettoinkomster och å den andra sidan "endast löpande utgifter af den natur, att de säkerligen hvarje år vilja återkomma", hvar-
emot utgifter för jernvägbyggnader och andra produktiva ändamål ej i densamma upptagits. Vid jemförelse mellan slutsummorna å båda sidor i denna tablå visade det sig att, om allenast de under riksstatsens nio hufvudtitlar uppförda löpande utgifter beräknades, inkomsterna visserligen skulle öferskjuta utgifterna med något mera än 300,000 kronor, men att, om till dessa utgifter lades Riksgälds-kontorets liquidationer, i stället för nämnda öferskott skulle uppstå en statsbrist af icke mindre än 5,000,000 kronor, hvadan, då å ena sidan upptogos statens samtliga inkomster och å den andra endast de löpande utgifterna, statens finansiella

siela ställning vid 1875 års slut skulle, så att säga, försämrats med sist-nämnda summa.

Jag öfvergår nu till de i den ärade utskottsledamotens tablå förekommande sifferuppgifter. Å *inkomstsidan* upptager denna tablå, såsom statsverkets *ordinarie* inkomster, följande:

skattemedel	kr. 8,040,000: —		
jernvägstrafikmedel	kr. 14,000,000: —		
eller, efter afdrag af trafikkostna-			
derna, beräknade till	„ 8,832,500: —	„ 5,167,500: —	
skogsmedel	„ 1,000,000: —		
eller, efter afdrag af anslag till			
skogsväsendet, utgörande:			
på ordinarie stat	kr. 650,000: —		
„ extra „ „	20,400: —		
tillhoppa „	670,400: —	„ 329,600: —	
och <i>extra ordinarie</i> inkomster:			
tullmedel	„ 19,500,000: —		
eller, efter afdrag af tullverkets			
utgifter:			
på ordinarie stat	kr. 2,500,000: —		
„ extra „ „	19,770: —		
samt den städerna			
tillkommande			
tolagsersättning „	1,040,000: —		
tillhoppa „	3,559,770: —	„ 15,940,230: —	
stämpelpappersmedel	„ 1,880,000: —		
eller, efter afdrag af anslaget till			
omkostnader	„ 164,000: —	„ 1,716,000: —	
bränvinstillverk-			
ningsafgift	kr. 12,000,000: —		
hvitbetssockertill-			
verkningsafgift „	60,000; —		
tillhoppa „	12,060,000: —		
eller med afdrag af kontrollkostnader	„ 400,000: —	„ 11,660,000: —	
allmän bevilning	„ 2,800,000: —		
Summa nettoinkomster	kr. 45,653,330: —		

Alla dessa detaljsummor äro fullt exakta och slutsumman är äfven riktig, men emot denna kalkyl förekommer den anmärkningsvärda omständighet, att *två* väsendtliga inkomstposter ej blifvit i beräkningen medtagna. Den ena posten utgöres af de till Riksgälds-kontoret ingående räntor och kapitalafbetalningar å de af Riksdagen beviljade lån. Denna post uppgår till 1,081,000 kronor. Men då allenast räntorna och icke kapitalafbetalningarne kunna anses såsom en statsverkets nettoinkomst, och de senare, som följaktligen måste från nämnda belopp afdragas, utgöra högst 300,000 kronor, blir denna post således rätteligen 781,000

kronor. Vidare är ej heller bankovinsten, d. v. s. nettobehållningen af bankrörelsen, upptagen i utskottsledamotens kalkyl. Men då Riksbanken är en statens inrättning, så följer deraf att den vinst, som på bankrörelsen uppstår, äfven måste bland statsverkets inkomster upptagas till fulla beloppet eller 2,000,000 kronor.

Läggas nu till den i utskottsledamotens tablå upptagna slutsumma	kr. 45,653,330: —
dels nyssnämnda till Riksgälds-kontoret ingående räntor „	781,000: —
och dels bankovinsten	„ 2,000,000: —
så visar sig att statens nettoinkomster uppgå till . .	kr. 48,434,330: —

Herrarne finna att bland inkomsterna icke upptagas från föregående år befintliga besparingar utan blott inkomsterna under året.

Om man vill genom en sådan här tabellarisk uppställning utröna, huruvida statsverkets finansiella ställning under årets lopp förbättrats eller försämrats, så är det ju alldeles gifvet, att, då ibland inkomsterna icke upptagas besparingar från föregående år, utan endast löpande årets nettoinkomster, man icke heller bör bland utgifterna upptaga andra än sådana, som i regeln böra betäckas genom årets inkomster, d. v. s. omkostnader eller, som de vanligen kallas, löpande utgifter.

Den värde utskottsledamoten har också yttrat, att han i sin tablå upptagit blott löpande utgifter af den natur, att de säkerligen hvarje år vilja återkomma.

Emellertid anser jag mig böra, till undvikande af tvetydighet i afseende å benämningen "löpande utgifter" förklara, att, enligt min åsigt, såsom sådana böra betraktas alla omkostnader för statsmaskineriets jemna gång och underhåll äfvensom förräntande af statsverkets skuld, men deremot icke kapitalafbetalningen å denna skuld; icke heller statsanslag, som lemnas i form af lån med återbetalningsskyldighet; slutligen icke heller sådana anslag, som just derföre att besparingar eller öfverskott förefinnas, beviljas för vissa bestämda ändamål, hvilka visserligen kunna och böra vara för landet gagneliga, men likväl icke tillhöra statsverkets årligen återkommande behof.

Granskar jag nu *utgiftssidan* i den ärade utskottsledamotens tablå, så befinnas statsverkets utgifter på *ordinarie* stat upptagna till en summa af 33,615,500 kronor. I denna siffra ingå blott sådana poster, som rätteligen böra såsom löpande utgifter betraktas, och då summan är fullt exakt, finnes ingenting att erinra emot densamma. De å *extra* stat uppförda uppgifter gifva deremot så mycket större anledning till anmärkningar. Under andra hufvudtiteln äro de löpande utgifterna upptagna till 569,024 kronor 70 öre. I denna summa ingå dock följande anslag, nemligen:

till fängelsebyggnader vid Långholmen	kr. 240,000: —
„ dito i Malmö	„ 110,000: —
„ kronohäkte i Ystad	„ 50,000: —

eller tillhopa kr. 400,000: —

Jag hemställer till Eder, mine Herrar, om dessa anslag med skäl kunna anses såsom löpande utgifter för året! Nej, det kunna de ej, och

då böra de icke heller upptagas såsom sådana. Om derföre från förestående 569,024 kronor 70 öre berörda 400,000 kronor afdragas, så återstår en summa af 169,024 kronor 70 öre, som rätteligen är att anse såsom löpande utgift. På fjerde hufvudtiteln upptagas de löpande utgifterna till 4,615,000 kronor. I denna summa ingår först och främst ett anslag till inlösen af indelta armébefälets fardagsår å bostadsboställen till belopp af 300,000 kronor. Detta är ej någon löpande utgift utan allenast ett mot full valuta lemnadt förskott. Vidare ett anslag af 68,500 kronor till inlösen af passevolansen vid Svea Artilleriregemente. I den Kongl. propositionen är denna summa sammanslagen med ett anslag till löneförbättring åt kaptenerna vid detta regemente, så att hela den äskade anslagssumman utgör 88,000 kronor. Löneförbättringarne äro löpande utgifter, men så är ej förhållandet med anslaget till inlösen af passevolansen, som icke är annat än inköp af persedlar, hvilka, derest staten icke inköpte dem af battericheferne, hon måste upphandla på annat håll. Anslaget till löneförbättringar uppgår till 19,500 kronor, och om detta belopp afräknas från förenämnda 88,000 kronor, återstår den af mig nämnda siffran 68,500 kronor.

Vidare ingå anslag till *inköp* af:

fältartillerimateriel	kr.	230,000: —
fästnings- och positionskanoner	„	176,000: —
infanterigevär	„	1,084,000: —
samt till <i>uppförande</i> af:		
ridhus å Carlsborgs fästning	„	48,500: —
stall, ridhus och kokhusbyggnader i Christianstad . . .	„	260,000: —
gevärsförrådsbyggnader och smedjor å indelta arméens mötesplatser	„	28,600: —
fästningsbyggnader (Carlsborg och Carlskrona)	„	975,000: —
kasernetablissemang för Svea Artilleri-regemente	„	350,000: —
exercishus för Lifgardet till häst	„	45,500: —

Jag hemställer om någon af dessa poster kan anses såsom löpande utgifter, såsom omkostnader, sådana som i en vinst- och förlusträkning böra uppföras? Afräknas dessa poster, som uppgå till icke mindre än 3,566,100 kronor, från ofvanberörda 4,615,000 kronor, så befinnes, att de å denna hufvudtitel uppförda löpande utgifter i egentlig mening utgöra allenast 1,048,900 kronor.

Under femte hufvudtiteln äro i förenämnda tablå upptagna såsom löpande utgifter kronor 2,425,330.

Derifrån måste dock afdragas följande anslag:

till exercishus i Carlskrona	kr.	50,000: —
„ reparationsdocka vid galärvarvet i Stockholm . . .	„	115,000: —
„ kulsprutor	„	100,000: —
„ kanoner, lavettage och projektiler	„	1,000,000: —
„ byggande af krigsfartyg	„	1,000,000: —

eller tillhopa kr. 2,265,000: —

Om från ofvanstående . . . . . kr. 2,425,330: —
afräknas dessa . . . . . „ 2,265,000: —

återstår såsom verkliga löpande utgifter en summa af kr. 160,330: —

Märken, mine Herrar, att dessa poster afse dels uppförande af nya byggnader och dels nyanskaffning af sjökrigsmateriel, men ingalunda ersättande af förbrukad materiel.

På sjetta hufvudtiteln äro i tablån upptagna såsom löpande utgifter	kr. 1,502,401: 99.
Derifrån måste dock enligt min åsigt afräknas:	
1:o) Anslag till inbetalning af Ultuna räntebärande skuld	kr. 80,000: —
Staten har denna skuld; den är räntebärande och det ansågs fördelaktigt att staten inlöste densamma.	
2:o) Anslag för åstadkommande af ny farled från Uddevalla hamn	„ 50,000: —
eller tillhopa	kr. 130,000: —
Om från ofvanstående	kr. 1,502,401: 99
afräknas nyssnämnda	„ 130,000: —
återstår blott	kr. 1,372,401: 99.

På sjunde hufvudtiteln äro i tablån upptagna löpande utgifter till belopp af . . . . . kr. 151,690: —
Här kan ej något afdrag ske.

Under åttonde hufvudtiteln upptagas de löpande utgifterna till	kr. 1,974,189: —
Häriifrån måste dock på den af mig här ofvan angifna grund afräknas:	
Anslag till inredning af Kongl. bibliotekets nya hus	kr. 313,600: —
Uppsättning af bibliotek och undervisningsmateriel vid pedagogisk undervisningsanstalt för elementarlärare	„ 13,000: —
Amorteringslån för inköp af hus åt seminarium för bildande af lärarinnor	„ 59,000: —
Direktionen för detta seminarium har nemligen hos Riksdagen begärt ett lån till halfva köpeskillingens belopp, med vilkor att betala såväl ränta som viss amorteringsprocent årligen.	

Vidare afgå anslag till:

Byggnader vid veterinärrättningen i Stockholm	„ 200,000: —
Dito i Skara	„ 10,000: —
Inköp af tomt åt Vetenskaps-akademien	„ 250,000: —
Musikaliska akademiens nya byggnad	„ 90,000: —
Hospitalsbyggnader	„ 500,000: —

Dessa poster utgöra tillsammans . . . . . kr. 1,435,600: —
och de verkliga löpande utgifterna reduceras således till kr. 538,589: —

På nionde hufvudtiteln äro i tablån angifna löpande utgifter till belopp af . . . . . kr. 488,500: 69
och härvid är ingen anmärkning att framställa.

Sammanläggas de här ofvan upptagna, verkligen löpande utgifterna, blir summan . . . . . kr. 37,544,935: 69.

Härtill måste dock läggas Riksgälds-kontorets löpande utgifter, nemligen Anslag till H. M. Konungen . . . . . kr. 300,000: —:

samt räntor å statens skulder. De årliga ränte- och kapital-afbetalningarne uppgå till sammanräknadt . . . . . kr. 7,679,655: 36.

Men då det är uppenbart, att blott räntorna äro att anse såsom löpande utgifter, måste kapitalarbetningarne, som uppgå till 1,614,700 kronor härifrån afräknas, hvadan återstoden eller räntorna utgör kr. 6,064,955: 36.

Dessutom tillkomma:

Riksdags- och revisionskostnader . . . . . „ 425,000: —
och diverse utgifter. . . . . „ 104,000: —

Summan af samtliga löpande utgifter utgör alltså . . . . . kr. 44,438,891: 05,
hvadan statens nettoinkomster utöfver de löpande utgifterna

uppgå till . . . . . kr. 3,995,438: 95.

Man finner således att resultatet af en riktig uppställning af statsverkets nettoinkomster och verkliga löpande utgifter blir det, att staten vid 1875 års slut har ett *öfverskott* för året af nära 4,000,000 kronor, då deremot efter den värde utskottsledamotens tablå skulle uppstå en *brist* af omkring 5,000,000 kronor. Att den värde statsutskottsledamoten kunnat komma till ett så ogynsamt resultat, är dock ingenting förvånande. Han har nemligen å ena sidan uteslutit ganska väsentliga inkomstposter och å den andra uppfört såsom omkostnader hvad som under inga vilkor kan som sådana rubiceras. Genom en dylik godtycklig notering kan man komma till hvilket resultat som helst, men icke kommer man till någon klar öfverblick öfver den affärsställning, man betraktar. Tänken er mina Herrar, huru pass sannt begrepp en enskild affärsman skulle få om sin finansiela ställning, ifall han ginge till väga på samma sätt! Om han, under ett år, då han betalt skulder, utlemnat penningar såsom lån, nedlagt betydliga kapitaler i byggnadsföretag samt till förökande af sina inventarier, förråder och lager; om han, säger jag, förde alla dessa poster på omkostnadsräkningen, i stället för att föra dem på vederbörande konti såsom motsvarande tillgångar; sannerligen skulle icke i de flesta fall bokslutet visa en betydande underbalans, äfven om affärsverksamheten gått väl och lemnat betydlig vinst. Ett sådant sätt att notera är naturligtvis alldeles orimligt, och ingen affärsman kan ens komma på den tanken att tillämpa något dylikt på sin egen bokföring. Hvarföre den ärade utskottsledamoten det oaktadt för Kammaren framlagt en på så godtyckliga grunder uppgjord tablå öfver statsverkets ställning, är han bäst i tillfälle sjelf förklara.

Hvad nu angår sjelfva utgångspunkten, eller frågan om dyrtidstillägg åt indelta arméens befäl för år 1875, så, då behovet är erkänt och medel att afhjelpa detsamma förefinnes, får jag tillstyrka bifall till Statsutskottets betänkande.

Herr Peter Olsson: Herr Talman, mine Herrar! Ehuru den siste ärade talaren genom sitt anförande afvikit ett godt stycke från den föreliggande punkten, anser jag likväl det vara min skyldighet att förklara det sätt, hvarpå i den af mig uppgjorda probabiliteits-kalkyl öfver statsbudgetens ställning för näst instundande år jag förfarit med hänsyn till bestämmandet af hvad som bör betraktas såsom löpande utgifter eller icke, och hvarom den siste talaren haft åtskilligt att förmäla. Jag kan göra det så mycket hellre, som jag af hans anförande icke blifvit öfvertygad

om oriktigheten af den tablå, som jag i nämnda afseende tillåtit mig framlägga och uppläsa för Kammaren. Han har sjelf redan erkänt, att de sifferuppgifter, hvilka der förekomma, äro riktiga, och han har stödt sitt påstående beträffande sjelfva slutresultatets oegentlighet förnämligast derpå att jag, efter hvad han förmenar, bland *inkomsterna* icke skulle upptagit vissa poster, hvilka bort dit hänföras, och bland *utgifterna* deremot inberäknat andra poster, som han ansett icke böra räknas till löpande utgifter. Jag skall försöka att, så godt jag förmår, sätta mig in i den ståndpunkt, som den värde talaren intagit, och hvarifrån han för sin del betraktat statsverkets ekonomiska ställning under nyssberörda år, och jag skall bedja att sedermera få öfverlemna till Kammaren att döma i saken.

Hvad nu först vidkommer frågan om de poster, dem jag enligt talarens mening skulle hafva oriktigt uteslutit från *inkomst*-budgeten, uppgaf han: till *Riksgäldskontoret ingående räntor* på af staten utlånta medel till ett belopp, efter afdrag af hvad som utgör kapital-afbetalning, af 781,000 kronor. Med hänsyn till denna post får jag dock anmärka, att jag icke uteslutit den. Den värde talaren kan också, om han så vill, af tabellen lätt finna, att, då jag upptagit hela annuiteterna för jernvägs-lånen och jag vid omnämmande af dessa annuiteter erinrat, att derifrån borde afdragas den inkomst, som till Riksgäldskontoret inginge för af staten utlånta medel, den saken är klar, och jag föreställer mig, att den värde talaren ej skall vilja påstå, att jag uteslutit denna inkomst, till hvilken jag straxt skall återkomma.

Han uppgifver vidare, att jag från inkomsterna uteslutit *bankovinsten*. Ja, mine Herrar, detta är alldeles riktigt och jag har gjort det med flit. Denna min åtgärd utgör endast en enkel och, som jag vågar tro, riktig konsekvens af de åsichter jag vid föregående riksdagar hyllat och uttalat, så snart frågan gällt Riksbanken och dess förvaltning. Jag skall om några ögonblick återkomma äfven till denna summa.

Han förebrår mig äfven, att jag bland inkomsterna icke upptagit befintliga *besparingar från föregående år*. Ja, mine Herrar, detta har jag icke gjort af helt naturliga skäl. Jag har nemligen endast velat taga i betraktande *Riksstaten för 1875*; och jag frågar huruvida, om man vill skilja från den fortlöpande årskedjan eller isolera riksstaten för ett visst, gifvet år, det kan vara lämpligt att för *det* året upptaga i beräkningen besparingar, som finnas sedan föregående år. Men deraf följer ju alldeles icke — hvad jag ej heller vill eller velat förneka — att, då man sedermera skall se till, huru man må kunna betäcka den brist, som möjligen uppkommer för ett visst år, de förhandenvarande besparingarne böra anlitas för sådant ändamål.

Jag skall nu öfvergå till den värde talarens beräkning af hvad han anser vara *löpande utgifter*. Om jag icke missuppfattat hans yttrande i denna del, förklarade han, att såsom löpande utgifter endast skulle få anses och upptagas sådana som afsåge underhålls- och omkostnader.

Men, mine Herrar, om de löpande utgifterna skola inskränkas till hvad som blott afser underhållskostnaden och omkostnader, då får jag öppet erkänna, att jag fullkomligt missuppfattat hvad som menas i allmänhet med *löpande* utgifter. För min del har jag trott, att — då man talar om riksbudgeten — till dylika utgifter hänföras sådana, som *icke*

äro af produktiv beskaffenhet, och jag har för den skull ur min tablå uteslutit så väl anslagen till komplettering af den rörliga materielen vid våra stambanor som anslagen till enskilda jernvägsanläggningar och de anslag hvilka blifvit ifrågasatta till fullföljande af statens banbyggnader — och hvarföre? Jo, derföre, att jag anser dessa summor användas till *produktiva* företag. Dock jag frågar den värde talaren: om vi besluta att använda — såsom jag straxt skall uppräknä — 1 million kronor till exempel till kanoner — är icke denna summa en löpande utgift? Vill den icke under en eller annan form årligen återkomma, så vida vi skola hafva något försvar? Om vi anvisa vissa summor till artillerimateriel, lemna detta belopp någon afkastning? Om vidare vi bevilja för något uppgifvet ändamål på en gång ett högre anslagsbelopp och sedermera i afräkning derå anordna en viss del af beloppet till utgående under ett visst år, huru ställer sig denna utgift? Jag skall taga mig friheten att nu ingå i en närmare undersökning af dessa utgiftsförhållanden. Jag ämnar dock icke genomgå alla de poster, som kunna hänföras under denna kategori, emedan jag icke vill alltför mycket trötta Kammarens tålmod. Jag skall blott taga i skärskådande en och annan utgiftspost af dylik beskaffenhet, helst jag vågar göra mig förvissad derom, att dessa poster, som jag särskildt kommer att anföra, skola vara tillräckligt egnade att lemna Kammaren en någorlunda tydlig föreställning, huru i sjelfva verket det förhåller sig med dessa utgifter, som, efter den värde talarens mening, icke få kallas löpande och derföre skulle afdragas från utgiftsbudgetens slutsumma. Till dylika afdragsposter räknar han sålunda "*anslaget till inlösen af indelta arméens fardagsår, 300,000 kronor*". Detta anslag är mycket riktigt anvisadt för 1875, men hvarföre har den värde talaren icke på samma gång meddelat, att Kongl. Maj:t ansett att till inlösen af armébefällets rätt till dessa fardagsår å innehafvande boställen erfordras ett anslagsbelopp af 2,000,000 kronor, hvars beviljande också blifvit äskadt af Kongl. Maj:t. På huru många år skola dessa millioner fördelas? Kan man då, när man talar om sådana summor, ej säga, att dessa äro mindre eller mera löpande och mera eller mindre regelbundet återkommande årligen. Då hela det begärda och för ändamålet nödvändiga anslaget skall fördelas på en följd af år, är det ju klart, att detsamma måste — såsom äfven är vordet föreslaget — utdebiteras eller beviljas af Riksdagen.

Vidare har talaren såsom en likartad afdragspost upptagit *anslaget till infanterigevär*. Ja, det skulle, enligt Kongl. Maj:ts förslag, utgöra för år 1875 1,084,000 kronor, men talaren glömde, att denna summa står i närmaste sammanhang med det sakförhållandet, att Riksdagen förut beviljat till anskaffning af infanterigevär icke mindre än 4½ million kronor, och att förstnämnda utgifts belopp deraf utgör blott en del.

Såsom en *icke* löpande utgift för 1875 har densamme talaren ock upptagit ett af Kongl. Maj:t äskadt *anslag af 1 million kronor till kanoner, lavettage och projektiler*, hvilket jag nyss antydde. Emot uppgiften om årsanslagets belopp har jag ingen anmärkning att framställa. Det är mycket noggrannt återgifvet ur den Kongl. statsverkspropositionen. Men, mine Herrar, huru stor är månne den anslagssumma, som Kongl. Maj:t begärt för detta ändamål. Är det blott 1 million kronor? Nej, den be-

stiger sig till 9,788,000 kronor och detta belopp dertill angifvet såsom ett minimum af hvad behöfvat kräfvat. Jag frågar den värde talaren: när skall denna summa betalas af Riksdagen? Är det oriktigt att kalla och i årsräkenskaper betrakta såsom en löpande utgift hvad som är af beskaffenhet att i större eller mindre mån årligen återkomma?

Jag skall taga ett annat exempel. Talaren har såsom afdragspost eller en icke löpande utgift upptagit för 1875 *begärdt anslag till hospitalbyggnader* med 500,000 kronor. Men hvad har Kongl. Maj:t ansett behöfligt till ett fullständigt och ändamålsenligt ordnande af den offentliga sinnessjukvården? Jo, ej mindre än 3,990,941 kronor. Jag frågar här åter: när skall denna summa betalas? Är icke detta en statsutgift, som mera eller mindre återkommer, och hvartill Riksdagen skall nödgas att under ett visst antal år årligen anskaffa medel? På detta sätt skulle jag kunna genomgå och rubricera de flesta och viktigaste af de särskilda och olika poster, hvilka talaren icke velat tillerkänna karakteren af löpande utgifter och derföre fört inom linien i sin beräkning öfver 1875 års stat.

Jag anhåller nu att få öfvergå till en annan omständighet, som förekommer mig anmärkningsvärd i den värde talarens kalkyl, och på hvilken jag önskar fästa Kammarens uppmärksamhet. Talaren har såsom en afdragspost från beräknade löpande utgifterna för 1875 uteslutit äskadt *anslag till byggnader i Christianstad, 260,000 kronor*. Jag bör erinra, att i detta belopp icke är inberäknad den summa af omkring 30,000 kronor, som tvänne för artilleriet obehöfliga tomter med derå befintliga åbyggnader ansetts kunna inbringa, derest de finge för statens räkning realiseras och kostnaden för ifrågavarande nybyggnader är ock antagen att uppgå till tillsammans 290,188 kronor. Mine Herrar, hvad begärde Kongl. Maj:t för lidet är till ridhus- och stallbyggnader i Christianstad? Jo, 50,800 R.dr. I år begäres för samma ändamål 290,000 kronor. Nu har jag visserligen ej för afsigt att bestrida nödvändigheten af anslaget förhöjning till en mångdubbelt belopp. Jag har blott velat fästa den värde talarens och Kammarens uppmärksamhet derå, att, om jag vid förra riksdagen sagt, att detta vore en löpande utgift, han, i enlighet med sina här prononcerade åsigt, säkerligen skulle svarat mig: nej, det är ett "anslag för visst bestämdt ändamål". Nu har dock Kongl. Maj:t äskat ett högre anslag för samma sak. Hvad följer häraf, mine Herrar? Jo, att — något som ock den Kongl. statsverkspropositionens anda och innehåll i de allmänna dragen utvisa — de framställningar, som der återfinnas i de flesta fall — ty jag vill ej förneka, att undantag finnas — synas vara af beskaffenhet att mera eller mindre årligen återkomma, om också icke under alldeles samma rubrik, så dock under någon liknande; så att vi torde kunna antaga såsom någorlunda säkert, att hvarken statsordinarie eller extra ordinarie utgifter komma att minskas.

Ur denna synpunkt är det jag betraktat frågan, då jag gjorde till min uppgift att upprätta den tablå för år 1875, hvilken jag vid ett föregående tillfälle tillät mig bringa till Herrarnes kännedom, och som föranledt det motförslag, hvarom nu är fråga. För *min* åsigt i detta hänseende kan jag dessutom åberopa en god auktoritet. Jag kan det icke blott derföre, att Herr Finansministern kallat de utgiftsposter, mot hvilka den föregående talaren riktat sina anmärkningar för löpande utgifter,

utan äfven af *den* anledningen, att Herr Finansministern under en debatt i denna Kammare den 21 sistlidne Februari, bland annat, yttrat sig, som följer: "Hvad för öfrigt beträffar den omständigheten, att statens såväl inkomster som utgifter stegrats, så är detta ju en naturlig följd af alltmör sig utvecklande förhållanden. Det finnes ingen bland oss, som kan minnas den tid, då så icke skedde, och ingen skall heller upplefva den tid, då icke så kommer att ske". Jag har tagit mig friheten att antyda tillvaron af detta yttrande en gång förut och jag tillägger nu, mine Herrar, att jag tror detsamma vara tillförlitligt.

Om således jag tager i betraktande 1875 års riksstat och till grund för mina beräkningar lägger förhållanden, till hvilka hvarje klok affärsman och följaktligen äfven den, som har att uppgöra staten för landets ekonomiska ställning, torde böra taga hänsyn, kan jag omöjligen annat finna, än att jag måste upptaga dem såsom utgifter, som skola betalas på sätt Herrarne lätt förstå. Och om jag icke vill antaga detta, huru skall jag då få penningar till exempel till hospitalsbyggnader eller till kanoner och annan sådan materiel, som vårt försvar nödvändigt förutsätter. Jag tror således, att, om man vill göra sig en sann och sund föreställning om statsverkets ekonomiska tillstånd för året 1875 och dervid utgår från den förutsättningen, att några medel icke böra upplånas för andra ändamål, än sådana som äro produktiva, till och med den värde talaren skall nedgas erkänna, att riksstaten för 1875 företer en underbalans af den storlek, som jag uppgifvit och jag skall ytterligare bevisa detta med siffror.

Den värde talaren säger, att dessa *inkomster*, hvilka jag icke skulle hafva upptagit, men bort upptaga, vore dels inflytande räntemedel, 781,000 kronor och dels *bankovinsten*, som af honom beräknats till 2,000,000 kronor. Hvad bankovinsten beträffar, hemställer jag, om det verkligen kan vara meningen, att vi under de gynsamma förhållanden, som, efter hvad man hör ständigt framhållas, nu äro rådande, skola framtagna riksbanken sin årsvinst. För min del tror jag, att både erfarenheten ådagalägger och ett ganska vanligt affärssinne erkänner nödvändigheten för oss att vid de konjunkturer, som nu äro förhanden i vårt land med hänsyn till ekonomiska intressen, vi bemöda oss med allvar och kraft att stärka vår riksbank så mycket som möjligt. Herrarne minnas säkerligen, hurusom man från stockholmsbanken sökt förut göra gällande den satsen såsom axiomatisk, att riksbankens fonder vore öfverflödigt stora, att banken icke eger förmåga att bringa dem i full disponibilitet; och att för den skull riksbanken icke borde vidare förstärkas. Men, mine Herrar, hvad lärar oss det sista årets erfarenheter i fråga om riksbankens förmåga att använda sina fonder? Hur har icke banken måst höja sin in- och utlåningsränta och ändå vid ett tillfälle öfverskridit sin sedelutgifningsrätt? Enligt min åsigt är icke blott för den ekonomiska utvecklingen i landet utan för den finansiella ställningen i allmänhet det af stor betydelse, att man har en säker och fast riksbank, och det skulle ur sådan synpunkt i min tanke vara synnerligen att beklaga, om Riksdagen komme till det olycksdigra beslutet att ånyo under en längre framtid beröfva riksbanken de öfverskott, som rörelsen lemnar. Deremot är jag lifligt öfvertygad, att i samma mån, som riksbanken får behålla sina öfverskottsmedel, denna

institution skall alltmer och mer visa sig mäktig att tillfredsställa de anspråk, som med fog ställas på en riksbank.

Jag anhåller nu få upptaga den värde talarens sifferuppgifter för att med begagnande af dessa tillse, hvilket resultat de lemna, då den förut omnämnda statsinkomsten, utgörande räntemedel för af staten utlemnade lån, stor 78,000 kronor, tages med i beräkning — Han upptager i ordinarie utgifter 33,618,500 kronor, att vidare de utgifter, hvilka han erkänt vara att hänföra till *Jöpande* utgifter, uppgå till 3,929,435 kronor 69 öre; samt att de summor, dem han icke vill godkänna såsom löpande utgifter, utan upptagit såsom "anslag till vissa bestämda ändamål", utgöra — 7,796,700 kronor. Sammanlägger jag dessa poster, uppkommer således en utgiftssumma af 45,341,635 kronor 69 öre. Vidare har han i sin beräkning upptagit annuiteterna för jernvägslån till 7,679,655 kronor 36 öre samt derifrån afdragit hvad han anser vara amortering med 1,614,700 kronor och endast velat upptaga det belopp, som skall motsvara räntan å jernvägslånen (eller kalkylerade 6,064,955 kronor 36 öre). Jag antager, att han har rätt och vill äfven upptaga denna summa. Men jag frågar: hvarmed skola vi då amortera jernvägarne, hvilka, enligt vanligt sätt att räkna, årligen slitas?

Jag vill emellertid, såsom sagdt är, antaga, att endast räntan å statskulden bör tagas i beräkning bland utgifterna för 1875 med 6,064,455 kronor 36 öre. Härifrån bör nu afdragas hvad den värde talaren förbrätt mig att icke hafva upptagit såsom inkomst och som jag nu vill afdraga eller det belopp af 781,000 kronor, som utgör inflytande ränta för lån, hvilka utlemnats från Riksgälds-kontoret för hvarjehanda ändamål. Då uppkommer en rest af 5,283,955 kronor 36 öre. Jag hoppas, att den värde talaren finner detta riktigt. Härförutom tillkomma såsom utgifter: *anslaget till Kongl. Maj:t*, 300,000 kronor; *Riksdags- och revisionskostnader*, 425,000 kronor samt *Diverse utgifter*, 104,000 kronor. Dessa trenne summor utgöra tillsammans 829,000 kronor. Om dessa tilläggas förutnämnda tvänne sammanlagda utgiftsposter, 45,341,635 kronor 69 öre och 5,283,955 kronor 36 öre, får jag en slutsumma för *utgifterna* år 1875 af 51,454,591 kronor 5 öre.

Och då de af den värde talaren beräknade *inkomsterna* för året, enligt hans egen förklaring, äro alldeles lika med dem, som återfinnas i min tablå, samt alltså, när jag nemligen utesluter bankovinsten, utgöra 45,653,330 kronor, uppkommer en *statsbrist* af 5,801,261 kronor 65 öre för år 1875.

Jag är så mycket mera öfvertygad, mine Herrar, att den ärade talaren skall godkänna dessa summor, som han skall finna, att de öfverensstämma med de siffror han sjelf upptagit i sin kalkyl. Skilnaden är blott den, att han posterat 7,796,700 kronor *såsom anslag för vissa bestämda ändamål* i stället för såsom löpande utgifter, enär beloppet ej vore afsedt att användas till omkostnader och underhåll. Jag åter har uppfört samma summa *bland de löpande utgifterna*, enär den representerar poster, hvilka icke äro afsedda för några produktiva ändamål samt till följd af det sammanhang, hvori de stå till dels redan beslutade utgifter och dels efterföljande anslag, som Kongl. Maj:t tvifvelsutan kommer att begära, mera eller mindre vilja återkomma årligen.

Jag har således genom att antaga den värde talarens egna uppgifter och distinktioner samt behandla i enlighet dermed budgetens siffror kommit ändock till samma resultat, som *min*, af talaren klandrade, tablå företer.

Nu är visserligen förhållandet, att öfverskott finnas, och jag vill icke heller bestrida, att med allt skäl kan förutses, att öfverskott skola visa sig äfven för år 1874, men är detta ännu faktiskt gifvet? Väl vet man, att för år 1873 finnes ett öfverskott, som jag föreställer mig vara afsedt att använda till jernvägsbyggnader och dylika ändamål, hvilket jag gillar, men huru kan man tala om öfverskott för 1874, då året 1874 ännu icke är till ända. Dermed vill jag naturligtvis icke hafva sagt, att något öfverskott ej skall uppkomma. Jag tror det, och jag gläder mig deröfver. Men då man vill uppgöra staten för 1875, är det vanligt då, att upptaga i kalkylen öfverskott för ett år, som ännu icke förflutit, och hvilka man icke kan med bestämdhet beräkna? Får jag således hysa mina beräkningar på *förhoppningar*, hvilka *möjligen* komma att förverkligas? Går en enskild affärsman till väga i sina kalkyler på ett dylikt sätt? Jag beklagar, att jag ej mäktat förvärfva mig någon så stor kännedom om affärer som den siste talaren, men med det lilla, som man hittills lärt mig i denna väg, vill jag hoppas, att jag icke skall komma att taga på allvar i beräkning något öfverskott, förr än det finnes i räkenskaperna eller i kassan. Jag säger ännu en gång, att man icke må påbörda mig, att jag skulle vilja påstå, att något sådant öfverskott för innevarande år ej skall uppkomma. Men jag anser det icke vara finansielt riktigt att göra anvisningar på tillgångar, *innan* de finnas tillgängliga; likasom jag ej heller kan gilla, att man upptager öfverskott från 1873 såsom gälande för 1875.

Jag anhåller slutligen få förklara, att med dessa anmärkningar emot den värde talarens antaganden, beträffande det kommande finansårets resultat, jag ingalunda haft för afsigt att uppskrämma denna Kammare och göra den obenägen att bevilja anslag till utgifter, som befinnas vara nyttiga och nödvändiga. Jag har helt enkelt velat fullgöra hvad jag ansett vara min pligt, och det är att bringa till Kammarens kännedom, att, sedan jag hunnit taga en mera noggrann kännedom om Kongl. statsverkspropositionen, och sedan det blifvit ett ovederläggligt faktum för mig att, om man vill af inkomsterna bestrida uppgifter, hvilka icke böra betäckas genom lån och således skola betalas, förhållandet gestaltar sig så som jag uppgifvit, och att en statsbrist då visar sig i budgeten för 1875 af öfver 5 millioner kronor.

Herr Boman: Jag har icke att beklaga mig öfver någon njugghet i anmärkningar emot min uppfattning af den föregående talarens tablå, men deremot har jag att beklaga tvänne andra omständigheter, nemligen för det första att då han räknade upp de särskilda poster, som han förmenade att jag oriktigt utbrutit ur tablån, emedan jag icke ansåg dem kunna hänföras till de löpande utgifterna för året, han icke ansåg sig böra taga tiden så mycket i anspråk, som behöfdes för att uppräkna alla. Han utvalde endast dem, der tvifvel skulle kunna uppstå, men aktade sig noga att vidröra någon af alla dem, som tala rakt emot

hans argumentation. Dessa af senare slaget utgöra likväl flertalet. Den andra omständigheten, hvaröfver jag har att beklaga mig, är den, att han nu rör sig på en väg, gående parallelt med den bana, han förra gången framgick, och äfven med min. Hans förra framställning gick derpå ut att visa statens finansiella ställning, huruvida den under ett visst år blifvit bättre eller sämre. Vill man det, måste man naturligtvis kasta bort besparingarne, men då får man icke på utgiftssidan upptaga sådana poster, hvars uppförande der ovilkorligen är betingadt af besparingarnes befintlighet.

För att gå litet i ordning med debet och kredit, vill jag först återkomma till bankovinsten. Den ärade representanten säger att bankovinsten icke får i 1875 års budget upptagas såsom tillgång till större belopp än hvad som Riksdagen deraf anvisat till Riksgälds-kontoret. Sådant vore utan tvifvel rätt, ifall hans tablå afsåg att beräkna statens tillgångar under en viss period, men här är icke fråga om annat än att göra upp ett vinst- och förlustkonto, en utbrytning af bokslutet, och derföre måste bankovinsten till dess fulla belopp upptagas, likasom all annan vinst under den gifna perioden. Statsverket har ovilkorligen med 2 millioner bankovinst intjenat 2 millioner på bankrörelse, och detta nettobelopp bör då äfven uppföras såsom vinst på vinst- och förlustkontot. Den omständigheten, att hela bankovinsten möjligen af Riksdagen anslås till grundfondens förstärkande eller enligt den värde representantens enskilda åsigt bör på sådant sätt användas, förändrar icke saken, ty det hör icke hit.

Hvad nu vidare beträffar de poster, som jag frändragit de i tablån upptagna löpande utgifterna, ber jag först och främst att få fästa uppmärksamheten derpå, att talaren uttryckligen sagt att han endast upptagit sådana utgifter, som hvarje år skola återkomma. Om jag då ser efter på tablån, finner jag bland de af mig afdragna posterna en del, som af Kongl. Maj:t äskats för en enda gång, en annan del åter som äro afsedda till slutliqvider under år 1875. Sammanslår jag dessa två slags utgiftsposter, utgöra de tillsammans ett belopp af 2,800,700. Dessa poster återkomma icke hvarje år, ty så snart de äro utbetalda, är det ändamål hvartill de blifvit afsedda helt och hållet uppnådt. Jag vill, för att göra min framställning härutinnan alldeles klar, framdraga några särskilda poster och vänder mig i sådan afsigt först till tvänne anslag, hvarvid talaren företrädesvis uppehöll sig, nemligen det till infanterigevär och det till kanoner med lavettager och projektiler för sjöförsvaret. Till infanterigevär beslutade 1871 års Riksdag ett belopp af 4,500,000 R:dr, den beräknade kostnaden för ett visst antal remingtongevär, afsedt att helt och hållet fylla arméens behof. Större delen af anslaget har redan utgått och det nu äskade beloppet, 1,084,000 kronor, hvilket af Stats-Utskottet föreslagits att utgå under år 1875, utgör slutliqviden. Vid 1875 års slut har således gevärstillgången uppbringats till erforderlig höjd och dermed är således denna utgiftspost försvunnen från budgeten. Hvad beträffar anslaget till kanoner med lavettager och projektiler till sjöförsvaret, så erfordras enligt uppgjorda beräkningar för detta ändamål icke mindre än 9³/₄ millioner, deraf dock omkring 75 procent för projektiler, hvilka således utgöra en ganska kostsam del af sjökrigsmaterielen. Chefen för

Sjöförsvarsdepartementet har med afseende härå anført, att hela det beräknade antalet projektiler är nödvändigt för att vara beredd på krig, men att under nuvarande omständigheter det icke är lämpligt att anskaffa hela förrådet, utan endast hälften, och han tillstyrker derföre Kongl. Maj:t att för ifrågavarande del af sjökrigsmaterielen denna gång begära 5,800,000 kronor att utgå under loppet af några år, deraf för 1875 1,000,000 kronor. Men, mine Herrar, tror väl någon att ett så stort anslag blifvit ifrågasatt, om det icke funnits tillgång för dess bestridande i form af öfverskott från föregående år, eller tror någon att Riksdagen skulle bevilja summan, om det icke finnes öfverskott. Nej, absolut icke! Bland alla de af Kongl. Maj:t äskade anslag, hvilka jag för min del icke kan anse för löpande utgifter, finnes icke ett enda, som icke tillkommit just med anledning deraf att tillgång till deras betäckande redan finnes i de upplupna öfverskotten. Jag vill icke tala om sådana anslag, som utgöra blotta konverteringsåtgärder, såsom t. ex. anslaget till inlösen af indelta armébefällets fardagsår. Sådant torde väl näppeligen af någon kunna hänföras till löpande utgifter. Den värde talaren nämnde ingenting om detta anslag, ej heller om amorteringslånet till seminariet för lärarinnor, hvilket senare väl icke heller kan anses såsom löpande utgift, då staten utlånar summan samt erhåller både ränta och amortering.

Jag vill vara lika grannlaga som den ärade Helsingborgsrepresentanten och icke uttrötta Kammaren med mina siffror, men jag försäkrar att min antagonist under den korta stund, han hade ordet, likväl förstod att ur tabellen suga all den must, han för sitt ändamål kunde begagna. Jag skulle deremot kunna framlägga resten d. v. s. den allra största delen, utan att någon anmärkning kunde göras.

Jag nämnde att de anslag, Kongl. Maj:t nu äskat *för en gång*, tillsammans uppgå till 2,800,700 kronor. Jag tillägger nu, att de anslag, som blifvit afsedda att fördelas på två år eller 1875 och 1876, tillsammans utgöra 1,375,000 kronor, och anslagen för 3 år, eller 1875, 1876 och 1877, tillsammans 1,120,000 kronor. Ingen enda post bland dessa anslagssummor är af beskaffenhet, att den kan kallas löpande utgift, utan är alltsammans afsedt till fyllande af bestämda ändamål, hvilka icke kunna återkomma, då de en gång blifvit tillgodosedda. Är det då rätt att som den värde representanten påstå, det statens styrelse bör se till, att årsinkomsterna tänjas ut så, att de räcka till för bestridande af alla utgifter, äfven sådana som tillkommit endast derföre att besparingar förefinnas.

Slutligen antydde talaren, att statsverkets öfverskott böra användas till byggande af jernvägar. Härutinnan kan jag icke dela talarens åsigt. Riksdag och Regering hafva en gång för alla beslutat, att de för jernvägsbyggnader erforderliga millioner skola anskaffas genom upplåning, och att de skulder, staten sålunda åsamkar sig, skola årligen amorteras. Den nu lefvande generationen lemnar således den kommande en ganska vacker gåfva, som blir större allt eftersom amorteringen fortgår. Jag tror att denna gåfva är tillräckligt stor, och att det icke finnes anledning för den närvarande generationen att försaka alla möjliga fördelar för att än mera förstora arvet, och det är visst icke för onödiga ändamål dessa anslag till icke löpande utgifter blifvit äskade. Det är bland annat för att af-

hjelpa ett af representationen erkändt behof, nemligen ordnandet af hospitalsväsendet, till samlandet af förråd för krigseventualiteter o. d., och att under sådana förhållanden vilja påstå att en del disponibla tillgångar icke skola användas, utan böra reserveras för ändamål, som endast afse att rikta en kommande generation, det måste jag anse såsom en orimlighet.

Här kunde ännu vara åtskilligt att tillägga, men med den dryga föredragningslistan framför ögonen vill jag icke upptaga tiden längre än som varit nödvändigt för att i korthet bemöta den föregående talaren.

Herr Lindmark: Jag vet icke med huru stort intresse herrarne vilja återgå till den föredragna punkten; för min del åtminstone är jag öfvermått på siffror, efter det bombardement med sådana ett par talare funnit lämpligt att bestå Kammaren. Jag lemnar derföre Helsingborgs-representantens tablå öfver statsverkets ställning och återgår till 36:te punkten, momentet b., hvori Stats-Utskottet hemställer att till *dyrtidstilllägg* åt indelta arméns befäl för år 1875 måtte anvisas ett extra anslag af 160,000 kronor, hvaremot reservanterne nedprutat beloppet än ytterligare till 80,000 kronor, hvilket belopp skulle anvisas icke som dyrtidstilllägg, utan som *löneförbättring* "att enligt förut meddelade föreskrifter användas." Jag vill för Stats-Utskottet påpeka, att jag ingalunda förbisett att åtskilliga högre militära poster i vårt land äro ganska väl aflönade. Det skulle vara temligen illistigt af mig att komma med en motsatt förespegling och dertill föfängligt, ty hvar och en kan sjelf taga notis om den saken genom bilagorna till Kongl. Maj:ts proposition. Den omständigheten, att några officerare äro väl aflönade, hindrar dock icke att andra och tyvärr flertalet äro illa aflönade och således måste kämbart lida under den närvarande dyra tiden. Under sådana förhållanden är den summa, reservanterne föreslagit, alltför obetydlig, ty med den kunna icke ojemnheterna i det nu gällande aflönings sättet regementena emellan utjemnas. Vid några regementen behöfs t. ex. icke mera än 2 à 3,000 kronor för att uppnå de normallöner, hvilka äro föreslagna, medan vid andra erfordras ända till 23,000 R:dr. Man uppställer samma fordringar med afseende på tienstgöringen, men väsendtligt olika aflönningar. Detta är minst sagdt en oegentlighet och att icke vilja afhjelpa den, måste jag anse såsom en orättvisa. Här har blifvit anmärkt att regeringen icke vidtagit den reglering, som på grund af boställsarkastningen kunnat ske, men deremot kan invändas att Kongl. Maj:t en gång för ej många år sedan, under den tid general Abelin var chef för Landtförsvarsdepartementet, verkligen framlade ett förslag till reglering, hvilket likväl ej blef af denna Kammare godkänt. Nu är alltså frågan den -- skola dessa tienstmän, derföre att statsmakterna icke blifvit ense om grunderna för en reglering, försättas i ekonomiskt sämre ställning än öfrige tienstmän? Jag vet icke huru de som saken närmast rör skola uppfatta en vägran från representationens sida, men jag fruktar att de skola uppfatta den såsom en rättskränkning, och jag förstår icke huru Herrar reservanter skola lyckas framställa giltiga skäl för sitt förslag, så mycket mindre som Stats-Utskottet uti utlåtandet öfver Andra hufvudtiteln sagt, att beträffande "de för år 1875 ifrågasatta dyrtidstilllägg för sådana embetsverk och

stater, för hvilka reglering icke blifvit föreslagen, lära sådana tillägg i allmänhet icke lämpligen böra annorlunda än på det af Kongl. Maj:t angifna sätt eller efter en för alla lika procentberäkning bestämmas; men denna procentberäkning måste ej endast grundas på förhållandet af den allmänna prisstegringen, utan bör dervid jemväl tagas hänsyn dertill, att icke den nuvarande aflöningen med dyrtidstillägget kommer att uppgå till sådant belopp, att deraf kan uppstå svårighet vid en blifvande definitiv lönerreglering.“ Här synes tydligt att Stats-Utskottets mening varit att tillägg bör gifvas, der reglering icke skett; men att dervid skall tillses att dessa tillägg icke ställas så höga, att svårigheter uppstå vid blifvande reglering. Jag hemställer om man äfventyrar att sätta lönerna för högt, då en kompanichef har 1,800, en andre kapten 1,500, en förste löjtnant 900 och en underlöjtnant 600 kronor med rätt stora afbränningar vid tjenstgöringen. Officerskorpens ställning är högst behjertansvärd, och det vore i sauning sorgligt om Kammaren skulle följa reservanterne i spåren. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Nyblæus: Den föregående ärade talaren här bredvid har förekommit mig, och jag kan inskränka mig att instämma med honom. Jag vill endast ytterligare fästa uppmärksamheten derpå, att frågan icke gäller en lönerreglering utan en under dessa dyra tider af nödvändigheten påkallad hjälp åt en hel klass mycket klen aflönade tjenstemän, till dess en definitiv reglering inom korpserna kan hinna fastställas och genomföras. Det vore högligen beklagansvärdt om Kammaren vägrade att dertill bidraga, då hela åtgärden erfordrar en jemförelsevis till korprens storlek obetydlig summa. När en dagsverkare kan förtjena 3 å 4 kronor om dagen eller med 300 arbetsdagar minst 900 kronor om året, är det väl ingenting obilligt att lönen för lägsta graden inom officerskorpserna uppbbringas till 600 kronor. Jag tviflar på att goda skäl finnas för att afslå detta.

Jag skulle sålunda helst vilja hålla fast vid Kongl. Maj:ts förslag, men då detsamma icke synes hafva hopp om framgång, yrkar jag att åtminstone Stats-Utskottets förslag måtte af Kammaren godkännas.

Herr Key: Det är ganska betecknande att hvarje gång den indelta armén är på tal, så — huru talangfullt denna institution än må försvaras i den ena eller den andra formen — visar dock resultatet att ohållbarheten af indelningsverket mer och mer ökas. Ingen betviflar att ej den förra krigsministern var en varm vän af indelningsverket, men hvem vågar neka att just de flera förslag till ny arméorganisation, han afgaf, alla stödda på indelningsverket, och afsedda att stödja det tillbaka, icke minst bidragit att mogna opinionen för nödvändigheten af indelningsverkets afskaffande. Jag tror på samma sätt, att det af Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvars-departementet nu framlagda förslag, hvilket — såsom närmare synes af bilagan till Kongl. Maj:ts proposition — afser att afhjelpa vissa af indelningsverkets många ekonomiska missförhållanden, äfven i sin mån skall bidraga att befästa tanken på den gamla institutionens ohållbarhet.

Med afseende å aflöningsväsendet föreligga här de största ojemnheter. Största delen af lönen består vid åtskilliga regementen af sportler eller så kallade öfverskottsmedel, hvars belopp är beroende på den större eller mindre inkomst ett regemente har af utarrenderade boställen. Häraf har uppstått sådana ojemnheter att till exempel vid åtskilliga regementen öfverloppsmedlen utgöra 33, 38, 39 procent, under det de vid andra uppgå till 135, 137, 159 procent af lönen så att vid samtliga regementen, d. v. s. vid armén i dess helhet, beloppet varierar i oändlighet. De nu af Herr Krigsministern framlagda kalkylerna visa sålunda huru ojemnt fördelade löneförmånerna inom indelta armén äro och på samma gång huru mogen den gamla institutionen är för ett snart afskaffande.

Vid dessa tabeller, hvilka för öfrigt innehålla en förtjenstfull utredning ber jag att få göra en anmärkning. Man har der upptagit boställsafkastningen till 3 procent af taxeringsvärdet. På detta sätt har den beräknade afkastningen blifvit betydligt lägre än hvad den i sjelfva verket är, emedan — såsom något hvar vet — taxeringsvärdet på många boställen är mycket lågt och motsvarar icke hälften eller ens tredjedelen af det verkliga värdet. Då nu 3 procent af det lågt beräknade värdet är taget såsom inkomst, ligger häri en förklaring på den märkliga omständigheten, att, när vid en del regementen chefs lönen uppgifves till 10 à 12,000 kronor, så utgör denna genom inkomsten af chefsbostället, i sjelfva verket 20 à 25,000 kronor. Jag vågar verkligen tro att äfven i detta hänseende ställer sig frågan fördelaktigt för den som önskar inledningsverkets afskaffande.

Vid de regementen, der stora arrenden inflyta, äro lönerna betydligare, vid andra åter, särdeles i norra Sverige, der boställen icke finnas utarrenderade eller gifva små arrenden, äro lönerna mindre, och det vore önskligt om de der kunde höjas. Men med erkännande af denna stora ojemnheter i aflöningsväsendet, föreligger dock en annan omständighet, som äfven bör beaktas. Måne denna aflöning, hur ringa den än må vara på vissa ställen, är för liten i förhållande till det arbete som fordras? Hittills hafva fordringarne på indelta arméns befäl icke varit större än att officerarne kunnat med tjensten förena jordbruk antingen såsom jordegare eller arrendatorer. Vidare lemnar tjenstgöringen tillfälle till åtskilliga andra biförtjenster. En blick i statskalendern visar att icke så få officerare innehafva anställning såsom stationsinspektorer vid jernvägstrafiken eller såsom bränvinskontrollörer, de kunna åtaga sig landtmäteriförrättningar, vara arbetschefer vid statens eller privata jernvägsbyggnader m. m. Detta allt utgör omständigheter, hvilka äfven böra tagas med i betraktande, då man vill bilda sig ett omdöme, huruvida armébefälens löner äro för låga.

Jag vågar dessutom, oakadt jag vet att detta på visst håll icke skall upptagas gynsamt, uppmana Kammaren att uti den strid, som nu i åtta år pågått om arméorganisationen, särskildt lägga märke till en faktor, som här i dag icke varit vidrörd. Å ena sidan frågar man: "är det billigt att under denna strid, under det saken ännu icke hunnit afgöras, tjenstemännen få sitta emellan och åtnöja sig med lägre löner än i fall

i fall en omorganisation egt rum? Det är onekligt, att, vid sådana strider inom samhället, alltid åtskilliga enskilda intressen, som man under andra omständigheter gerna skulle hafva tillgodosett, få sitta emellan. Men är det då blott på ena sidan man får sitta emellan? Bör man icke äfven egna någon tanke åt det andra hållet? Är det alldeles obekant att, under det frågan om indelta arméns vara eller icke vara hålles sväfvande, åtskilliga onera, t. ex. rekrytering och remontering, stigit med 100 procent, så att rust- och rotehållarnes utgifter i och för soldathållet stigit och fortfarande stiga i jernbredd med all annan prisstegring, allt under det saken står oafgjord. Äfven denna sida får naturligtvis sitta emellan, men rust- och rotehållarne hafva icke i dag beklagat sig, och jag står icke här för att beklaga dem; jag har blott velat framhålla att det icke ensamt är befålet, som lider af det så att säga upplösnings-tillstånd, i hvilket den indelta armén befunnit sig en tid bortåt, och hvari den — att döma af det uttalande, som af Herr Justitie-statsministern nyligen blifvit gjordt i Medkammaren — ännu under en obeständ tid torde komma att befinna sig.

Ehuru jag således erkänner att en reglering af lönerna till armé-befålet är behöflig, emedan stora ojemnheter i aflöningsväsendet förefinnas. så och då jag tror att möjligtvis en partiel förhöjning skall ytterligare bidra att fastläsa det gamla, vill jag för min del icke medgifva löneförhöjning för närvarande. Den enskilda rättvisan måste i viss mån stå tillbaka för och underordnas det allmänna bästa. Jag vill således låta detta anslag förblifva som det förut varit, till dess en definitiv omorganisation bringas till verkställighet, i sammanhang hvarmed en allmän lönerelation bör ske.

Herr *Per Nilsson* i Kulhult instämde med Herr Key.

Herr *Ola Andersson*: Då jag begärde ordet trodde jag, att jag skulle få yttra mig närmast efter talaren från Malmö, och anledningen var den, att jag ville söka återföra diskussionen till ämnet. De tre siste talarne hafva redan gjort detta, men jag begagnar tillfället att protestera mot ett sådant sätt att hålla sig till sak. Här föreligger ett förslag om dyrtidstillägg för indelta arméns befäl och vi hafva från talarestolen erhållit långa, med siffror späckade anföranden om statens finansiella ställning. Den ärade talaren från Malmö, som först förde diskussionen från ämnet, gjorde visserligen svaret på hans anförande något mer berättigadt, men jag vågar såsom min enskilda övertygelse uttala, att ändamålet med hans uppträdande *icke var att utreda den nu föredragna punkten*.

Grefve *Björnstjerna*: Jemte det jag helt och hållet instämmer med den siste värde talaren, ber jag att få yttra några ord i sjelfva saken.

Ordföranden i Stats-Utskottet framhöll såsom ett skäl, hvarföre detta anslag borde afslås, den omständigheten, att åtskilliga officerare och underofficerare vid iudelta armén, hafva större inkomster, än de enligt den nu föreslagna anordningen borde hafva, samt att man derföre kunde taga från dessa och gifva åt dem som hafva för litet. Huru han tänkt

sig att en sådan åtgärd skulle genomföras, kan jag dock icke riktigt förstå. Så länge en officer har ett boställe sig anslaget till lön, så länge lärer väl icke inkomsten deraf, äfven om denna, till följd af att bostället skötes väl, uppgår till ett större belopp, än beräknadt var, kunna beröfvas honom och gifvas åt en annan, som har en mindre inkomst. Här har visserligen talats om det orättvisa deri att underofficerare finnas, som af sina boställen hafva en årlig inkomst af flera tusen riksdaler, under det att löjtnanter ofta nog endast aflönas med några hundra; men att skipa rättvisa dem emellan på det nu autydda sättet lärer väl ändock svårigen låta sig göra. Den ärade talarens mening har sannolikt varit den, att öfverskottsmedlen af de utarrenderade boställena endast borde fördelas mellan de sämre aflönade. Äfven detta har sina svårigheter. Då en normal lön är för hvarje grad bestämd och ett regementes boställsjord utgör regementets aflöningsstillgång, måste äfven det öfverskott som den utarrenderade jorden lemnar, sedan hvarje person uppburit sin normal lön, vara hela befälets gemensamma tillhörighet och således i enlighet med 1857 års förordning i förhållande till normal lön fördelas bland allt vid samma regemente tjänande befäl. Detta tyckes också vara i sin ordning; jag åtminstone kan icke förstå, huru man rättvisligen skulle kunna på annat sätt tillvägagå. Icke kan man gifva regementschefen rätt att år från år, allt efter som det ena bostället försäntras eller det andra förbättras, godtyckligt bestämma de löner hvar och en egde uppbara. En sådan anordning skulle säkerligen ingen godvilligt underkasta sig, lika litet som Riksdagen antagligen skulle vilja förorda den.

Jag öfvergår nu till den andra delen af frågan, aflöningsförmånernas storlek. Kongl. Maj:t har i afseende härå föreslagit, att lön jemte dyrtidstillägg för en kapten skulle blifva 1,800 riksdaler, för en löjtnant 1,000, för en underlöjtnant 600 och för en sergeant 480. Kan någon rimligen anse dessa löner vara för höga, eller tror någon det vara möjligt för dessa personer att slå sig fram med mindre! Mången officer och underofficer vid den indelta armén har dock nu icke på långt när så mycket. Männe icke ett dylikt missförhållande påkallar snar och skyndsamt hjälp. Man säger att det indelta befälet icke är upptaget af sin tjänst året om, utan kan egna sig åt binäringar, t. ex. jordbruket, jernvägarne o. s. v. Ja väl, men detta är ju för mången af dem under nuvarande förhållanden en absolut nödvändighet, så vida de ej vilja svälta ihjäl. Genomläser man tabellerna i bilagan till Kongl. Maj:ts proposition, finner man t. ex. vid somliga regementen en underlöjtnant vara afspisad med 300 riksdaler, eller ungefär lika mycket för hela året som en vanlig daglönare med lätthet här i staden förtjenar på tre månader. På 300 R:dr om året kan hvarken en officer eller en arbetare numera lifnära sig. Officern måste således skaffa sig biförtjenster, så vida han vill lefva. Den utvägen behöfde den värde talaren på calmarbänken sannerligen icke hänvisa honom till.

Samme värde talare yttrade vidare att, derföre att han icke tyckte om indelningsverket, borde man låta det indelta befälet svälta, ty "den enskilda rättvisan", sade han, "måste vika för den allmänna". Satsen var verkligen ganska märkvärdig. Derföre att man icke tycker om den nuvarande försvarsorganisationen; derföre att man vill ombilda denna på

tidsenligare sätt — en önskan hvare jag lifligt instämmer — derföre skall man neka de olycklige löntagarne vid de indelta regementena en aflöning, någorlunda motsvarande tidens billigaste fordringar, och detta intill dess att den nya organisationen blifvit antagen. Men, mine Herrar, det skulle lätt kunna hända att, innan denna organisation kommer till stånd, alla nu tjenande officerare och underofficerare gått ur tiden. Jag för min del önskar lifligt att så icke måtte ske; jag önskar lifligt att vårt försvar oförtöfvadt ordnas så, att det blifver betryggande för vår sjelfständighet, med andra ord att detta försvar bygges på allmän bevapning, märk väl, en verklig sådan, icke ett blott skarpskytteväsende. Jag är dock nog olycklig att betvifla, icke landets förmåga, men väl representationens vilja att bära de uppoffringar ett dylikt försvar kräfver. Intill dess det visar sig att jag häri har orätt, torde det vara bättre att vårda och omhulda hvad man har än att förstöra detta genom att tvinga befäl och underbefäl att vända sig från armén till andra yrken.

På nu anförda skäl anser jag både klokhet och billighet tala för att hvad Stats-Utskottet i denna punkt föreslagit äfven måtte blifva Kammarens beslut, hvarom jag således anhåller.

Chefen för Landtförsvars-departementet, Herr Statsrådet Weidenhielm: Äfven jag tager mig friheten yttra några ord i frågan. Det är saunt att aflöningsförhållandena inom den indelta armén äro både obilliga och orättvisa. Åtskilliga försök till deras jemnade hafva äfven sedan några decennier blifvit gjorda; men de hafva misslyckats, som jag tror, derföre att man dervid städse sökt bevara det indelta lönesättet. Kongl. Maj:t har nu föreslagit åtgärders vidtagande för åstadkommande af en lönereglering, med afskaffande af det indelta lönesättet, och om Riksdagen härtill lemnar sitt bifall, kan man emotse den nya löneregleringens inträdande med år 1876. Men det finnes många af den indelta arméns befäl, som innan dess komma att tillbringa en ganska tung väntans tid; och det är för att öfvertyga Riksdagen om denna sanning, som vid bilagan till den Kongl. propositionen blifvit fogade tabeller, hvilka i öppen dag åskådliggöra löningsförhållanden inom den indelta armén. Af dessa tabeller synes, att äfven vid de regementen, som hafva de rikligaste aflöningstillgångarne, det finnes tjänstemän som hafva långt sämre löner än motsvarande löntagare vid den värfvade armén och de civila embetsverken. Då nu icke någon utjemning af den indelta arméns löner, d. v. s. förminskning af de större lönerna till förmån för de mindre, lagligen kan ske annat än i sammanhang med en blifvande lönereglering, och då dessa tabeller, mycket noggrannt upptagande hvad hvarje tjänsteman har i inkomst, särskildt utvisa dem som äro i behof af understöd och det belopp, hvartill dessa understöd äro föreslagna, så anser jag mig hafva skäl att, med hänvisande till dessa uppgifter, hemställa till Kammarens behjertande att icke undandraga det befäl vid indelta armén, på hvilket den dyra tiden trycker lika tungt som på andra löntagare, den välvilja, som har kommit eller kan komma deras jemlikar inom den värfvade armén och de civila embetsverken till godo. Jag har i mitt yttrande till statsrådsprotokollet anført de skäl, som varit bestämmande vid uppgörandet af de föreslagna dyrtidsbeloppen, och de angifna siffrorna

afse visserligen icke någon egentlig löneförbättring, utan syfta blott att bevara löntagaren uti en icke alltför mycket sämre ställning i afseende på aflöningen, än den han innehade, då normalstaten för den indelta armén fastställdes år 1833. Af denna normalstat framgår, att en sergeant då hade 180 R:dr i lön, en underlöjtnant 300 o. s. v. om året; och det finnes ännu i dag regementen, hvilkas lönetillgångar icke medgifva dessa tjänstemän någon högre aflöning än respektive 180 eller 300 R:dr o. s. v. Förhållandet med dyrtidstilläggets beräkning inom den indelta armén och inom den värfvade är väsendtligen olika, och så olika att, om man vill göra en nedsättning i det förra i samma proportion som i det senare, så begår man en orättvisa. Jag tillåter mig blott anföra ett par exempel. I tabellerna är föreslaget att en andre kapten — en tjänst, till hvilken man i allmänhet hinner efter tjugu års tjänstetid och vid omkring fyratio lefnadsår — skall erhålla en lön, dyrtidstillägget inberäknadt, af 1,500 R:dr eller med afdrag af pensionsavgift och ackordsränta 1,387 R:dr, en fanjunkare 540 R:dr, en furir 180 o. s. v. Jag hemställer till Kammarens opartiska bepröfvande, huruvida dessa siffror tåla vid någon minskning eller om dessa lönebelopp, jemförde med andra tjänstemäns, gifva rum för någon prutman. Kan det vara billigt att nu, då en löne-reglering med fullt allvar omfattas, då en förändrad härorganisation är för handen och under den dyra tidens tryckande inverkan, på grund deraf att detta befäl bär namnet af den indelta arméns, göra det till mål för en styfmoderlig behandling och vägra det ensamt det dyrtidstillägg, hvartill jag nu hemställer om Kammarens bifall.

Herr Lindmark: Efter Herr Statsrådets och Chefens för Landtförsvars-departementet anförande nyss skulle jag visserligen kunnat afstå från ordet, men jag måste konstatera, att den ärade ledamot af Stats-Utskottet på calmarbänken, som för en stund sedan yrkade bifall till sitt och de öfriga reservanternes förslag, måste hafva haft mycket svaga skäl för sitt yrkande, då han förde frågan in på indelningsverket och dess afskaffande. Och jag måste ytterligare förvåna mig öfver hans yttrande, att den enskilda rättvisan måste vika för högre och allmänna. Hvad han dermed menade, begriper jag icke, så vida icke orden skulle kunna tolkas på samma sätt som, exempelvis: att det enskilda samvetet måste vika för det allmänna. En sådan princip kan visserligen vara mycket lämplig för absolutismen, men icke i ett konstitutionellt samhälle, der lagen träd i stället för godtycket. Den argumentationen måste jag derföre för min del helt och hållet underkänna, då fråga är om indelningsverket och dess inflytande på det indelta armébefällets aflöning. Denna aflöning har blifvit föreslagen att förhöjas med 100 procent mot hvad den utgjorde 1833; men jag påstår, att värdena sedan dess i allmänhet stigit med lika många procent, om icke med flera; det indelta befällets ställning i ekonomiskt afseende skulle således icke komma att blifva bättre nu, än den var för fyratio år sedan. Ja, jag påstår till och med, att den skulle komma att blifva jemförelsevis sämre, än den var 1833, just till följd af de utsträckta krigsöfningarne, hvilka nu äro ofantligt mycket större än då. Tjenstgöringen vid landtarmén är nu icke densamma, som den var på 1830-talet. Det indelta infanteriet hade till

exempel 1833 rekrytmöten om 10 dagar mot 42 dagar nu; inga underbefällsskolor funnos då, nu deremot hållas sådana 20 dagar om året; bevaringsmötena 1833 räckte endast 10 dagar, nu fortgå de 15 dagar hvarje år för hvardera af de tvänne yngsta bevaringsklasserna eller tillsammans 30 dagar, således 20 dagar längre än 1833. Med ett ord krigsöfningar nu mot förr hafva tilltagit så mycket, att officerarne nu för tiden ej kunna på långt när disponera öfver sin tid, såsom förhållandet var då normalstaten fastställes. Härtill kommer slutligen, att sjelfva regementsmötena för 40 år tillbaka ofta indrogos hvar annat eller hvar tredje år; 1833 till exempel höllos, om jag minnes rätt, icke flera än tre sådana möten. Vid sådant förhållande hemställer jag, om icke Kongl. Maj:ts proposition snarare satt lönerna för lågt än för högt. Slutligen hemställer jag till reservanterne i Utskottet, huruvida de ej i denna punkt motsagt hvad Stats-Utskottet yttrat under andra hufvudtiteln, hvilket yttrande jag nyss uppläst. Det faktiska förhållandet är nemligen, att regeringen af de nu ifrågavarande lönerna genom fardagsårets aflösning redan tagit sin början. Vid sådant förhållande kan jag för min del icke finna något skäl att bifalla reservationen, utan påyrkar fortfarande bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Åstrand: Efter de anföranden vi nyss hört dels från statsrådsbänken, dels från en talare på stockholmsbänken, anser jag mig böra begagna tillfället att bemöta några yttranden, som ledamoten i Stats-Utskottet Herr Key fällt såsom skäl för sitt yrkande om afslag å Stats-Utskottets hemställa. Han begagnade dervid såsom ett slagord talet om indelningsverket. Det har blifvit en sed — det har varit det några år — i denna Kammaren alltsedan 1871, att om man vill hafva ett anslag afslaget, så skall man blott framhålla indelningsverket; pluraliteten är då straxt färdig att tro, att det är fråga om de der märkvärdiga 106, om något som står i samband med dem, och derföre måste man säga nej. Men här är det icke fråga om någonting sådant, här gäller det icke någonting annat än att göra samma rättvisa åt officerarne vid de indelta regementena, som åt andra statens tjenstemän. Stats-Utskottet har, då det yttrade sig om dyrtidstillägget, medgifvit att det är af rättvisan påkalladt och att alla naturprodukter, allt som erfordras för lifvets uppehälle stigit så ofantligt i pris, att ett dyrtidstillägg, icke en löneförhöjning, såsom Herr Key behagade uttrycka sig, är nödvändigt för dem, som till följd af sitt lefnadsyrke äro hänvisade till att leva på en bestämd, årlig inkomst. Men, säger Herr Key, så länge indelningsverket kvarstår, så länge Riksdagens upprepade önskingar om en ny arméorganisation icke blifvit uppfyllda, så böra vi icke bevilja detta dyrtidstillägg, och tillägger att, när man tager i betraktande den tid, som officerarne nedlägga i statens tjenst, så är den ersättning de för närvarande åtnjuta fullkomligt motsvarande det arbete, som af dem tages i anspråk. Jag vill i anledning häraf blott påminna den ärade talaren, att de nuvarande mötena för den indelta arméns befäl icke längre äro samma möten, som mötena på 1830-talet, då den nu gällande normalstaten fastställes; anspråken på den indelta officerns duglighet och på hans tid hafva år efter år blifvit större och större. En stor del af den indelta arméns officerare

måste nu hvarje år ej blott deltaga i generalstabens öfningar, utan från hvarje indelt regemente utgå dessutom kommanderingar till underbefäls-skolor och garnisonsorter. Härtill komma de utsträckta vapenöfningarne. Det blir vid sådant förhållande icke så lätt som förr för den indelta officern att uteslutande egna sig åt jordbruket eller någon annan syssel-sättning utom tjensten, som kan lemna honom hans uppehälle, han måste afstå från dessa biförtjenster af fruktan att icke kunna sköta dem på det sätt, som erfordras för att genom dem kunna förskaffa sig något nämnvärdt bidrag till sin utkomst. Följden blir, att han måste gå nästan sysslolös under en del af året, för att ständigt kunna stå till statens disposition, eller ock, om han vill hafva någon biförtjenst, vara beredd på att icke utan afbrott kunna sköta detta särskilda uppdrag. De indelta officerarnes ställning har härigenom blifvit mycket försvårad under de senare åren. Medgifver man nu, att deras nuvarande löner, hvilka finnas upptagna i Landförsvars-departementets tabeller i bilagan till den Kongl. propositionen, icke äro för högt beräknade, så måste man också medgifva, att dyrtidstillägget icke är för högt tilltaget. Eller tror man kanske, att t. ex. en underlöjtnant, sedan han genomgått en dryg lärokurs på egen bekostnad, kan existera, göra sina möten, föda sig och bekosta en dyr uniform för en lön af 600 R:dr? Jag för min del tror det icke. Man säger att de enskilda intressena måste sitta emellan för att ett stort mål skall vinnas, och jag kan gå in derpå, men här är icke fråga om något enskildt intresse, utan om ett allmänt. Att sätta statens tjänstemän på svältkur, är icke något enskildt intresse; men ett enskildt intresse är det deremot, huruvida rust- och rothållare skola underkasta sig ökad lega för roten, ökade utgifter för kommanderingarne o. s. v. Herr Key har sagt att indelningsverket skall falla. Jag vill icke göra mig till någon spåman i den frågan, men jag tror med lika stor säkerhet, som den Herr Key eger för sin åsigt, att det *icke* skall falla. Ju mera folket lär sig att inse hvad det gäller att sätta i stället, hvad en allmän värnepligt, sådan den är i Preussen eller till och med i det lilla Danmark, har att betyda, ju mera skall ock ifvern att få del af denna lycksalighet svalna. Kanske då det blir allvar utaf, då regeringens förslag till en ny försvarsorganisation en gång blir framlagdt — jag vill nämligen förmoda, att det blir utarbetadt i en sådan riktning, att det, om det blir tillämpadt, kommer att medföra ett verkligt försvar — sympatierna hos dem, som nu så varmt förordade reformen, icke skola befinnas så synnerligen starka; jag för min del tror, att många bland dem, som nu på det allra lifligaste förkasta indelningsverket, såsom odugligt, som voro med om skrifvelsen till Kongl. Maj:t förra riksdagen i denna syftning, skola blifva de första att ropa ve och förbannelse öfver det nya förslaget, och att den allmänna meningen till slut skall blifva att behålla detta förhatade samt så fördömda och förkastade indelningsverk såsom grund för arméns stamtrupp, på det vi icke måtte behöfva skicka landets söner, dess dugligaste arbetare, till kaserner för att der möjligen blifva till både kropp ock själ, till skada för sig sjelfve och för samhället, mer eller mindre förstörde. När vi kommit derhän, att åtskilliga förslag till vårt försvarsväsendes ordnande blifvit framlagda, pröfvade och förkastade, när vi på olika sätt försökt att erhålla något bättre än det vi ega, men

lika ofta misslyckats — och det komma vi — då kanske man ock är beredd att bibehålla indelningsverket, icke icke i dess närvarande skick, utan rättvist fördeladt på alla statens skattskyldige medlemmar. En sådan jemkning vore rättvis och billig, och jag tror att ingen kommer att motsätta sig den; men att bortsopa allt för att få kläda nationen i jern från årets början till dess slut, för att få kasta en stor del af våra dugligaste arbetare i kasernerna eller skicka dem till öfningslägren, derpå komma svenska Riksdagens Kamrar icke att ingå, trots dessa Kamrar i föl i ämnet till Kongl. Maj:t aflåtna skrifvelse.

Jag för min del yrkar bifall till Stats-Utskottets framställning.

Friherre af Schmidt: Till alla de goda skäl, hvilka blifvit anförda för bifall till Kongl. Maj:ts nådiga proposition eller åtminstone för bifall af hvad Stats-Utskottet föreslagit, har jag icke något vidare och mera öfvertygande att tillägga. Jag har emellertid begärt ordet för att å mina svagt aflönade kamraters vägnar vid armén framföra en protest mot den åsigt, som blifvit uttalad af Stats-Utskottets ärade ordförande, att dessa svagt aflönade tjänstemän skulle gå miste om en behöflig tillökning i sin lön, derföre att en allmän löneroglering har blifvit, som han yttrade sig, hittills försummad. Det orättvisa, som, såsom hvar och en finner, visar sig i denna åsigt, måtte, hoppas jag, icke kunna göra sig gällande i denna Kammare. Jag får derföre anhålla om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr A. Rundbäck: Ett par talare från Skåne hafva, som man säger, i långa banor för oss presenterat en hop tabeller med siffror af alla möjliga slag och derom fört en lång diskussion med hvarandra, och min granne till venster på calmarbänken har utbredt sig om olägenheterna af indelningsverket, behovet af dess afskaffande samt faran af dess fastläsande m. m. Af döma häraf skulle man kunna tro, att det finnes en och annan bland oss, som kanske icke har riktigt reda på, hvad det är, hvarom vi nu egentligen skola diskutera och besluta; och jag skall derföre be att få erinra derom, att frågan gäller ingenting annat eller mera än blott dyrtidstillägg åt indelta arméns befäl för år 1875. Jag anser, att det skulle vara i högsta grad orättvist och obilligt, om Kammaren och Riksdagen, sedan de beviljat dyrtidstillägg åt alla andra embets- och tjänstemän för nästkommande år och fastställt denna grundsats utan något undantag, nu skulle, på sätt reservanterne i Stats-Utskottet från denna Kammare föreslagit, göra ett undantag från den fastställda regeln, ett enda undantag till nackdel just för indelta arméns befäl. De skäl, som härför blifvit anförda, äro, såvidt jag kunnat finna, tre, för hvilka alla jag har att tacka Stats-Utskottets ordförande — ty från min venstra sida har jag icke kunnat finna några skäl anförda, förtjenta af bemötande. Det första skälet var, att för den indelta arméns löneförbättring 80,000 kronor redan voro beviljade. Men jag frågar både den ärade talaren och hvilken annan af Herrarne som helst, om det är meningen att låta detta anslag, som förut varit oundgängligen nödvändigt, nu utgöra ett surrogat för dyrtidstillägget. Alla andra tjänstemän hafva fått tillägg till sin aflöning i form af dyrtidstillägg — dyrtidstillägget har åtminstone till

principen vunnit Riksdagens bifall; men den indelta arméns befäl skall icke få det, utan måste åtnöja sig med det gamla löneförbättringsanslaget, som ansågs alldeles oundgängligt, långt innan den nuvarande dyra tiden hade börjat. Skola då den indelta arméns officerare tacka för att de få behålla detta, som de en gång för alla fått sig tillförsäkradt? Det andra skälet var, att en del af den indelta arméns befäl vore oskäligt högt aflönad genom afkastningen af sina boställen. Må så vara! Men i sammanhang dermed erkände talaren, att en stor del af dem är oskäligt lågt och alldeles otillräckligt aflönad. Jag frågar nu, om det kan vara skäl att neka desse all hjälp, derföre att de förre hafva det bättre. Eller månne de senares ställning blifver bättre, derföre att de förres är det? Det kan jag åtminstone icke inse. Jag ber att få erinra med afseende härå om ett yttrande, som Runeberg i sin "Döbeln vid Jutas" lägger i munnen på en soldat, såsom svar till generalen, som beklagade att han var så illa klädd: "Man är ej sämre, då man är som andra". Soldaten förklarade sig nöjd med att icke var sämre lottad än de andra, deri låg för honom en tröst. På samma sätt kan äfven en dåligt aflönad officer finna någon tröst deri, att han icke har det sämre än hans kamrater; men om en del af dessa aflönas mycket högre än han, oaktadt de hafva samma pligter och tjenstgöring, och om det sedan heter, att han skall bli ohulpen, just derföre att kamraterna hafva det bättre; då skall han härj långt ifrån finna en tröst i nöden; tvärtom skall han just derigenom finna sin ställning desto obehagligare och olidligare. Slutligen har ordföranden i Stats-Utskottet kommit med det skälet, som förut i fråga om andra anslag så ofta hörts, att emedan regeringen icke framlagt något förslag till lönereglering inom den indelta armén, så skola vi straffa arméns officerare för ett fel som regeringen begått. Nu är emellertid förhållandet, att regeringen sökt godtgöra det felet, i fall det var ett fel, så godt hon kunnat. Det skälet utgör således icke heller något skäl för att neka dyrtidstillägget.

Sedan jag nu sökt, efter bästa förmåga, visa ohållbarheten af de skäl, reservanterne för sitt förslag anfört, så ber jag att Kammaren måtte behjerta, att konsekvensen ovilkorligen hjuder att i detta fall icke göra något undantag från hvad som förut blifvit beslutadt. Vi hafva förut och äfven i dag alltjemt respekterat det beslutet, att intet dyrtidstillägg för år 1874 skulle beviljas, men lika visst böra vi ock respektera det andra beslutet, att dyrtidstillägg skall beviljas för år 1875 och icke derifrån göra något undantag, allraminst för arméns officerare, af hvilka en stor del har en orimligt låg aflöning, och hvilka sannolikt, äfven om detta anslag bifalles, kunna anse sig hafva förut blifvit styfmoderligt behandlade. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr O. B. Olsson: Kammaren bör naturligtvis vara den siste ärade talaren tacksam för hans värderika upplysning, om hvad frågan gäller, och med ledning af den upplysning han sålunda lemnat, skall jag nu be att få yttra några ord i denna fråga.

Det är för Kammaren bekant, att Riksdagen redan år 1858 beviljade ett anslag af 100,000 Rdr till löneförbättringar åt det lägre befälet vid den indelta armén. Kammaren har derjemte af det vid ifrågavarande

proposition fogade statsrådsprotokoll fått de här i dag jemväl muntligen lemnade upplysningar, att inom den indelta armén finnas betydliga tillgångar, som i händelse en omorganisation genomfördes kunde användas till löneförbättringar åt de lägre aflönade inom samma armé. Det är dessutom känt, att en stor del af nämnda armés officerare hafva orimligt höga löner, i förhållande till den tienstgöring, som af dem kräfvades. Här har af en talare anförts exempel på de löner, som en del af det högre befälet, öfverstar och andra, åtnjuta, så derom behöfver jag icke närmare yttra mig; hvad det lägre befälet angår, så sade en talare på stockholmsbänken, att det finnes underofficerare med 1000 R:dr i årlig inkomst. Jag skall dock be att få upplysa, det jag har mig specielt bekant ett fall, der en underofficer har 3,828 R:dr om året i inkomst, och derjemte vet jag flere underofficerare, som hafva i inkomst mellan 2 och 3,000 R:dr årligen till följd af deras boställens afkastning. Nu har under flera riksdagar yrkats, att en lönereglering för den indelta armén måtte komma till stånd, men alltjemt hafva vederbörande slagit döförat till för dessa uttalanden inom Riksdagen, och ännu har ingen lönereglering kommit i fråga. Då nu Kongl. Maj:t eger rätt att inom hvarje regemente verkställa en lönereglering, och en i April 1862 utfärdad förordning föreskrifver, att alla de officerare, som efter denna tid till sina befattningar utnämns, äro skyldige att underkasta sig de förändringar i lönevilkor, som i följd af en blifvande reglering kunde inträffa, måne det icke då under sådana förhållanden är besynnerligt, att dylika missförhållanden som det, att t. ex. inom samma regemente finnas underofficerare med 3—4,000 R:dr i årlig inkomst under det andra sådana blott hafva 5—600 R:dr, fortfarande skola få ega rum. Det är icke värdt att komma fram och säga, det Andra Kammaren visat sig särdeles knusslig mot den indelta arméns befäl, ty den, som vill göra en sådan beskyllning, hänvisar jag blott till nästa punkt i detta betänkande, deri Stats-Utskottet gjort en hemställan, som jag är öfvertygad kommer att af båda Kamrarne godkännas, om anvisande af ett anslag på 300,000 R:dr till inlösen af armébefälets fardagsår, och hvad är väl detta annat än ett slags löneförbättring till nämnda befäl. Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid utan slutar med att yrka bifall till den vid denna punkt i betänkandet fogade reservation.

Herr P. Nilsson i Kulhult: Jag vill icke förneka, att den indelta arméns befäl i allmänhet är mycket svagt aflönadt, och detta förhållande har äfven af talarne å båda sidor framhållits, hvarjemte äfven anmärkts, att de afbränningar, nämnda befäl får vidkännas på sin lilla lön, äro stora i förhållande till lönen. Man har dock, märkvärdigt nog, förtegat hvad dessa tjenstemän förtjena utöfver sin lön. Det är visserligen en sanning, att de på lönen få göra sina regements- och befälsmöten, men under befälningssmöten och andra kommenderingar uppbära de dagtraktamenten. Detta har jag icke hört någon omnämna. Dessutom äro de ganska indräktiga bränvinskrollörsbefattningarne nästan uteslutande förbehållna för militärer, som derpå göra sig en rätt god inkomstkälla. Detta gör nu visserligen icke något till den sak hvarom här är fråga, men jag har velat anförda dessa fakta för att visa, att det icke är så illa bestäldt med ifrågasvarande befäls inkomster, som man tyckes här vilja framhålla. Äfven jag

har samma erfarenhet som den siste ärade talaren, att det finnes underofficerare, som, till följd af sina innehafvande boställens godhet, hafva omkring 4,000 R:dr i årlig inkomst. Detta är mycket, det måste medgifvas, men å andra sidan hafva de, som äro inskränkta blott till den kontanta lönen, bra små, ja otillräckliga inkomster. Jag frågar dock, ligger väl skulden härtill hos Riksdagen? Nej Riksdagen beviljade redan för 16 år sedan 100,000 R:dr såsom anslag till de svagast aflönade af officerarne och underofficerarne vid indelta armén, under vilkor att en lönestat för desse tjänstemän, en omreglering af lönerna skulle komma till stånd, men under dessa 16 år har man ännu icke nått det åsyftade målet, så att man kunnat komma ifrån detta obehagliga ämne, som städse utgör föremål för tvister och stridigheter. För min del kan jag icke annat än yrka bifall till reservanternes hemställan.

Herr Key: Jag erkänner öppet, att då jag, i fråga om indelningsverket och vår försvarsorganisation, har en bestämd öfvertygelse, som jag orubbligt vidhållit under loppet af hela min riksdagsmannaverksamhet, så anser jag mig i detta fall hafva en bestämd fördel äfven framför den större sakkunskap, som t. ex. den krigiske representanten för Wexiö, min ärade granne här till höger, måhända besitter, helst denna sakkunskap ofta nog visat sig förenad med tre à fyra olika öfvertygelser, allt efter som det ena eller andra af Kongl. Maj:ts förslag skådat dagens ljus. Jag lemnar honom därför å sido men ber att med några ord få bemöta de beskillningar, som ifrån några andra håll riktats mot mig, med anledning af mitt förra yttrande i denna fråga.

En talare på stockholmsbänken, Grefve Björnstjerna, gick så långt, att han frågade, om det kunde vara vår mening, att den indelta arméns befäl skulle utsättas för faran att svälta ihjäl. Nej! Det har visst inte varit min mening och trodde jag verkligen, att följden skulle kunna blifva sådan af ett afslag å det nu begärda dyrtidstillägget, t. ex. af 24 R:dr 88 öre till en kompani-chef vid Dalregementet eller 15 R:dr 76 öre till en sergeant vid samma regemente, så skulle jag visst icke motsätta mig detsamma, och om man ser på detta befäl, särskildt kaptenen och majoren, så måste vi erkänna, att deras i allmänhet frodiga utscende icke tyder på, att fara är för handen att de svälta ihjäl.

Man har här flera gånger, vid föregående tillfällen, uttalat sig om, huruvida tjänstemän, som icke använda hela sin arbetskraft på en tjänst utan förena flera tjänster, höra hafva högre lön eller icke, och man bör väl göra samma åsigt gällande icke blott i fråga om civile- utan äfven om militäre tjänstemän, att det är arbetet, som betingar ersättningen. Äfven om jag därför medgifver, att arbetet blifvit ökad för indelta arméns befäl genom ökade öfningar, underbefälsskolor m. m., påstår jag, att den ärade representanten från Östergötland Herr Åstrand blifvit mig svaret skyldig på min fråga, huruvida dessa ökade öfningar förhindra detta befäl att sysselsätta sig med jordbruk, emottaga anställningar såsom stationsinspektorer, jernvägsbyggare, landtmätare och dylikt och derpå göra sig en ganska betydlig inkomst.

Herr Åstrand uttalade jemväl många profetior om det blifvande ar-

méorganisationsförslaget och dess sannolikt blifvande öde; jag svarar uppriktigt, att, oaktadt jag är en bestämd motståndare till indelningsverket och oaktadt Riksdagens skrivelse förlidet år, så kommer *mitt* votum att helt enkelt blifva beroende på hurudant detta nya förslag blifver, och detta bör icke förundra någon, ty *min* position har jag förut tydligt angifvit. Om Herrarne behaga göra sig besvär att slå upp protokollen vid 1871 års riksdagar, både den lagtima och den urtima, så finnas mina åsikter der fullkomligt tydligt framställda; jag står på samma ståndpunkt nu som då och kommer troligen att bibehålla den, em jag än nödgas öfverlevfa ännu flera Kongl. förslag i ämnet.

Herr Åstrand talade vidare om, i fall jag fattade honom rätt, att, enligt hans öfvertygelse, indelningsverket visserligen kommer att evigt förblifva kvar, men att den slutliga utgången af striden derom skulle blifva, att bördan för försvaret komme att läggas lika på alla medborgares skuldror. Ja, när vi komma derhän, då äro vi ett godt stycke på väg att blifva fullkomligt ense, ty *då är också indelningsverket slut*. Striden har hittills förts mellan dem, som ansett sig icke böra ensamme bära bördan, och dem, som ansett sig böra vara helt och hållet befriade derifrån, men kommer ett förslag, grundadt på att bördan skall fördelas lika på alla, och detta förslag, såsom talaren antydde, antages, då är striden på väg att blifva slut, men då är äfven, såsom jag redan sagt, indelningsverket upphäfdt.

För att nu öfvergå till de anmärkningar, som blifvit gjorda mot Stats-Utskottet, derfor att det icke gifvit tillbörlig rättvisa åt Kongl. Maj:ts omregleringsförslag, så ber jag att få erinra om hvad jag yttrade förra gången jag hade ordet, att inkomsterna af boställena äro beräknade för lågt, endast 3 procent af taxeringsvärdet, och när man då tager i betraktande, att detta boställsvärde ofta är endast hälften eller $\frac{2}{3}$, af det verkliga värdet, så är det ju aldeles tydligt, att inkomsterna af boställena i sjelfva verket äro betydligt större, än hvartill de i förslaget upptagits. Vidare ber jag att få erinra om de ojemnheter, som enligt den framlagda utredningen existera de olika regementena emellan, och jag vill i detta afseende blott ytterligare anföra ett exempel, utvisande, huru eget det är stäldt med dessa löneförhållanden. Vid Kongl. Andra Lifgrenadier-regementet utgöra tredje majorens löneinkomster 4,846 R:dr, under det andre majoren i lön åtnjuter endast 3,952 R:dr. Sålunda har tredje majoren nära 1,000 R:dr mera än sin förman andre majoren. Dylika förhållanden existera jemväl vid andra regementen, i det löneinkomsterna vexla för olika innehafvare efter vexlande inkomster af boställena. Kan man på allvar vilja ännu ytterligare förstärka detta oegentliga förhållande genom att bevilja dessa nu äskade löneförhöjningar och dyrtidstillägg; ty, säge hvad man vill, har man en gång beviljat detta, så blir det nog permanent, och godkänner man denna väg att söka utjemna missförhållandena, så, ehuru man aldrig skall lyckas häri, kommer man dock att lyckas i ett annat, nemligen att förminska antalet af anhängare till den åsigt, att det antiqverade och besynnerliga tillståndet bör totalt afskaffas.

Jag anhåller om bifall till reservanternes framställning.

Herr Jöns Pehrsson: Diskussionen i denna fråga har redan fortgått så länge, att jag för min del endast skall säga ett par ord. Med anledning af min ärade väns, Herr A. Rundbäcks yttrande anhåller jag endast att få upplysa honom om, att huru enkelt mitt och många andras förstånd och omdöme, i hans tanke, i allmänhet än må vara, vi dock ganska väl begripa hvarom den fråga handlar, som nu är före, och att hans nyss benäget meddelade upplysning att vi här hade att diskutera och öfverlägga om ingenting annat än dyrtidstillägget åt indelta arméns befäl för år 1875 således, hvad oss beträffar, var alldeles obehöflig. Jag har egentligen begärt ordet endast för att fästa uppmärksamheten derpå, att ingen enda af de talare, som yttrat sig för Stats-Utskottets förslag, ingen enda, icke ens Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvars-departementet sjelf, omnämnt den inkomst indelta arméns officerare hafva af skogarne vid boställena, inkomster hvilka dock vid många regementen uppgå till ganska betydligt belopp om året, oakadt förvaltningen mångenstädes just icke är den bästa. Dessa inkomster äro ej synliga i den officiella lönestaten, utan endast på enskild väg, t. ex. genom vederbörande regementsskrifvare, tillgängliga; men faktiskt är i alla fall att de, som nämnt, existera. Om deras betydelse kan man göra sig en föreställning, om man t. ex. vet, att vid ett indelt regemente i Småland, Kronobergs regemente, befälet har vissa år stora inkomster af skogsafkastningen. I sjelfva saken har, såsom jag nyss anmärkte, redan så mycket talats, att jag ej derom vill vidare orda, utan inskränker mig till att säga, att om löneförhöjningen beviljas, motståndet mot indelningsverkets afskaffande skall vinna i styrka, men deremot försvagas, om förhöjningen afslås. För min del är jag dessutom öfvertygad att, om en tillförlitlig statistik vore att tillgå öfver de nu ifrågavarande tjestemännens inkomster och arbete, det skulle befinnas att det finnes åtskilliga bland dem, som uppbara löner på flera än ett håll och således icke äro hänvisade till att lefva uteslutande på sin lön vid regementet. Jag tror att, om vi hade en dylik statistik, hvar och en skulle få klart för sig, hvar behöfvet af löneförbättring finnes eller icke och således icke behöfva bevilja dyrtidstillägget så väl åt dem som icke behöfva som åt dem hvilka behöfva ett sådant. Jag yrkar afslag å Stats-Utskottets förslag och bifall till reservanternes yrkande, eller att det af Kongl. Maj:t begärda anslaget måtte nedsättas till 80,000 riksdaler.

Herr Törnebladh: Jag tillåter mig endast i största korthet fästa uppmärksamheten på ett skäl för bifall till Stats-Utskottets förslag, hvilket blifvit anfördt af en person, som motsatt sig detta förslag. Den uttalades nemligen af en talare den höga och viktiga principen, att den enskilda rättvisan bör vika för den högre och allmännare. Jag igenkänner i detta uttalande den chevalereska uppfattning, som man är van att finna hos denne min ärade vän och länskamrat; men jag fruktar, att begreppen behöfva utredas något mera, innan man kan veta hvad principen har att betyda. När man uttalar sig för den allmänna grundsatsen af dyrtidstillägg för alla statens embets- och tjestemän för år 1875, så bör man ock tillämpa denna grundsats utan undantag; då först hyllar man den allmänna rättvisan och följer dess bud. Gör man återigen un-

dantag för vissa klasser af tjänstemän, då är man inne på den enskilda rättvisan, och gör man undantag för den klass, som i olikhet med de öfriga klasserna icke kommit i åtnjutande af den förbättrade ställning. som genom den allmänna löneförbättringen i slutet af 1850-talet bereddes embets- och tjänstemännen, så fruktar jag att den enskilda rättvisan står på gränsen att blifva en enskild *orättvisa*. Men äfven om den är en enskild *rättvisa*, så måste den i alla fall vika för den allmänna rättvisan, som just fordrar att grundsatsen utan inskränkning tillämpas på alla. På detta skäl yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Casparsson: Utan tvifvel finnes det äfven inom denna Kammare poetiska naturer. Vi hafva nyss hört en talare från Wexiö citera Runeberg; det händer ibland också mig att göra poetiska citat; och jag är fullkomligt öfvertygad, att den ärade talaren från Tjust icke blir förnärmad, om jag inräknar äfven honom bland Kammarens poetiska naturer. Både hans första och sista anföranden synas mig, med vissa digressioner här och der, endast hafva utgjort variationer på Runebergs tema om en här, "som frös och svält och segrade tillika", dock med den skilnad att, då det i Runebergs sång var hären som segrade, så är det nu i stället den ärade talaren, som ville med frost och svält segra öfver den indelta armén. Visserligen ville han ej, att de skulle "svälta ihjäl" — och det var verkligen beskedligt af honom — men att åtminstone kaptenerne och majorerne skulle undergå en tillfällig svältkur, det tycktes han ej hafva något emot. Jag är fullkomligt öfvertygad, att detta sätt att sammanblanda lönefrågan med frågan om den blifvande härorganisationen är oberrättigadt och obefogadt. Skall den indelta armén falla, och bör den falla, så faller den utan att sättas på någon förberedande svältkur; och jag är likaledes öfvertygad om, att denna Kammares majoritet, om dertill finnes giltig anledning, eger tillräcklig kraft att genomföra dess fall utan något sådant medel, hvilket dessutom ej är henne värdigt att begagna. Af detta skäl röstar jag för bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr A. Rundbäck:

Herr Key: Jag ber om ursäkt derföre, att jag ännu en gång besvärar Kammaren med några ord; men det har blifvit sagdt åtskilligt om och till mig, som åtminstone denna gången icke torde böra stå i protokollet alldeles oberördt. Jag skall emellertid icke inlåta mig på att besvara lektor Rundbäck och hans argumenter, då man som han missuppfattar andras yttranden under ströftåg till Amerika eller Egypten, men sjelf hemtar sina argumenter från det "ociviliserade Norrland", som han uttryckte sig härom aftonen, med mera som Herrarne nog minnas, så torde man minst sagdt, kunna vara qvitt, skulle jag tro, och då anser jag mig ändå vara mycket generös.

Hvad som blifvit sagdt af en talare på uplandsbänken, ber jag deremot att få taga mer allvarligt. Denne ärade talare, herr Casparsson, påstod att jag skulle hafva låtit förstå, att jag ville med frost och svält segra öfver den indelta armén. Jag vädjar till Kammaren: kunna mina

ord verkligen hafva missförstått ända derhän? Mine Herrar! Har jag verkligen sagt någonting sådant?

(Starka och talrika rop: nej! nej!)

Nu anser jag mig icke vidare behöfva bemöta den ärade talaren.

Herr Åstrand: Jag skall blott säga några få ord. Jag måste på grund af den antydning, som förekommit i åtskilliga talares yttranden, derom att detta dyrtidstillägg äfven skulle uppbåras af dem bland den indelta arméns officerare och underbefäl, som åtnjuta inkomster af sina boställen, förklara att detta är ett fullkomligt misstag. En talare, Herr Jöns Pehrsson, har påstått, att den indelta arméns befäl skulle kunna taga sin lönefyllnad från boställsskogarne; men för att kunna göra detta, måste de naturligtvis ega några sådana, och detta är i allmänhet icke förhållandet. Jag skulle tvärtom vilja vända om satsen och säga, att gör Riksdagen så som Herr Jöns Pehrson vill, så kommer det verkligen att "gå åt skogen för dessa officerare". Beträffande Herr Keys anmärkning mot mitt förra yttrande, att han väl visste att anspråken på indelta arméns officerare nu äro mycket större än förr, men att de det oaktadt hafva tid öfrigt att egna sig åt andra sysselsättningar, som gifva dem tillräcklig utkomst, så vill jag erinra, att det icke är officerarnes skuld att de icke äro sysselsatta i tjensten hela året om. Besluter Kongl. Maj:t att deras tjenstgöring skall utsträckas, så måste de ställa sig detta beslut till efterrättelse. Då man nu vet, att Kongl. Maj:t kan fatta ett sådant beslut, så må man väl icke underkänna det nit i tjensten, hvilket de visa derigenom att de icke alltför mycket sysselsätta sig med enskilda förvärfskällor, utan hålla sig beredda till den tjenstgöring, som kan varda dem ålagd, då lönen är så knapp som den är för det närvarande.

På dessa skäl yrkar jag fortfarande bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Casparsson: Oaktadt den appell, Herr Key aktadt nödigt att till Kammaren framställa, angående den rätta uppfattningen af hans ord och oaktadt den kraftiga protest mot min uppfattning häraf, som från åtskilliga håll följde på detta vädjande, så kan jag, på samma gång jag beklagar den brist i uppfattningen, hvartill jag mången gång må göra mig skyldig, dock icke annat än fortfarande anse att talarens hela argumentation i denna fråga i dess yttersta konsekvenser måste leda till det af mig antydda resultat.

Öfverläggningen var slutad. Efter det propositioner gifvits i enlighet med de meningar som derunder blifvit framställda, dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på yrkandet att, med afslag å berörda hemställan, det förslag måtte antagas, som blifvit framlagdt i den af Herr Grefve A. Fr:son Posse m. fl. rörande ifrågavarande moment afgifna, vid utlåtandet fogade reservation, förklarade Herr Talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare meningen. Emellertid äskades votering, i anledning hvaraf, och sedan Kammaren beslutit att ja-propositionen finge lyda å bifall till Utskottets förslag, en omröstningsproposition af följande lydelse nu uppsattas, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt under Litt. b i 36 punkten af dess utlåtande N:o 16,

röstar ja;

Den, det ej vill

röstar nej;

Vinner nej, har Kammararen, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit det förslag, som blifvit framställt i den af Herr Grefve A. Fr:son Posse m. fl. rörande ifrågavarande moment afgifna, vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen försiggick och utföll med 62 ja mot 103 nej, hvadan Kammararen alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionen

Kammararens ledamöter åtskildes kl. $1\frac{1}{4}$ 4 e. m., men sammanträdde åter

Kl. 7 e. m.

§ 4.

Den under förmiddagens sammanträde började föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 15 fortsattes nu och förekom i ordningen

37:de punkten,

hvilken bifölls.

38:de punkten:

Hvad Utskottet i denna punkt föreslagit under *litt. a* bifölls.

I afseende på *litt. b* anförde

Herr Gjerling: På samma gång jag yrkar bifall till Utskottets i denna punkt gjorda hemställan om dyrtidstillägg för värfvade arméns befäl, anhåller jag äfven om bifall till den af mig väckta motion, som Utskottet i sammanhang härmed afstyrkt. Min motion afser dyrtidstillägg åt marinregementets befäl och underbefäl

Jag har ansett mig böra till Riksdagen vädja i detta hänseende för att sålunda söka få undanröjdt det missförhållande, beaktad den obillighet, som, efter min uppfattning, förefinnes deri, att marinregementet i den Kongl. propositionen icke blifvit härutinnan likställt med den värfvade armén i öfrigt. Uti bilagan N:o 3 till Kongl. Maj:ts nådiga proposition N:o 1 förekommer föl-

jande yttrande af Herr Chefen för Landtförsvars-departementet: "för marinregementet, såsom varande under indragning, har jag ej ansett något dyrtidstillägg böra uppföras". Detta är allt, som förekommer till motiverande deraf, att Kongl. Maj:t icke föreslagit sådant dyrtidstillägg. Utskottet å sin sida har icke närmare redogjort för sina skäl för afstyrkandet af min motion, utan har endast yttrat, att det, som „saknat anledning tillstyrka dylik förmån för marinregementets befäl, hvaraf endast en ringa del kan hela året vara i tjänstgöring använd“, får hemställa o. s. v.

Sammanställer jag dessa båda yttranden af Utskottet och departementschefen, finner jag de skäl, som der åberopats mot dyrtidstillägg för marinregementet, vara två, nemligen dels att endast en ringa del af regementets befäl hela året kunde vara i tjänstgöring och dels att regementet är under indragning.

För att bedöma, huruvida dyrtidstillägg bör komma detta regementets befäl och underbefäl till godo torde emellertid böra öfvervägas så väl huruvida deras lönevilkor äro sådana, att de icke kunna anses behöfva dyrtidstillägg samtidigt med det att deras gelikar inom armén i öfrigt lugnas med sådant, som ock, huruvida deras särskilda ställning kan innebära något egnadt att hindra eller göra ovigtigt att bevilja dem dyrtidstillägg.

Hvad först beträffar frågan, huruvida behovet af dyrtidstillägg för desse tjänstemän är större eller mindre än för andre till samma kategori hörande, så vill jag upplysa, att deras lefnadsställning ingalunda är fördelaktigare än flertalets bland deras gelikar, och att den dyra tiden måste vara lika känbar för dem som för andra löntagare, helst å den ort, der ifrågavarande tjänstemän äro pligtiga att vistas, lefnadskostnaderna hafva på senare tider högst betydligt stigit. Jag finner derföre klart, att behof af dyrtidstillägg här förefinnes, hvidan billigheten synes på det bestämdaste kräfva, att sådant icke förvägras.

I fråga åter om den ställning, hvari detta regemente befinner sig, så föreställer jag mig, att den just är sådan, i jemförelse med hvad den förut varit, att deri borde, redan i och för sig, ligga ett ytterligare, ett talande skäl för beviljande af dyrtidstillägg. Då det beslöts att ställa detta regemente på indragning, förefanns der liksom vid en del andra regementen passevolans. Passevolansen är visserligen ett oting, som med rätta håller på att alldeles afskaffas, men, under det den funnits, har den verkat derhän, att kompanicheferne vid regementen, der passevolans förekommit, derigenom åtnjutit icke obetydlig tillökning i sina årliga inkomster. Då denna fördel borttogs, erhöi en hvar af kompanicheferne vid marinregementet i ersättning endast 600 R:dr i ett för allt under två år, en ersättning långt ifrån motsvarande hvad som genom passevolansens borttagande förlorats.

Man anför regementets varande under indragning som skäl mot dyrtidstillägget. Visserligen har truppen efterhand indragits mer och mer samt för närvarande redan smält ihop till omkring 60 man och är detta utan tvifvel en mycket liten manskapspersonal för det befintliga befalet; men på samma gång truppen sålunda småningom minskats, har dock regementets befälspersonal fortfarande fått bibehålla nära nog liknande tjänstgöringsskyldighet,

tjenstgöringsskyldighet, som innan indragningen började. Jag har i detta hänseende skaffat mig upplysningar, som jag anhåller att här få meddela och hvilka äro af följande innehåll:

“Marinregementets officerare och underofficerare hafva ännu vid stationen fortfarande en tjenstgöring, närmande sig den före regementets reduktion, dock med de inskränkningar, som följa af vakt-tjenstgöringens öfvertagande af dertill särskildt kommenderad trupp. Sålunda fortfar kompanitjenstgöring, vården vid rustkammare, anställning vid beklädnadsdirektion, adjutanttjenst samt, i viss mån, kaserntjenst. Denna sistnämnda gäller eusamt underbefälet och utöfvas turvis.

De hafva daglig tjenstgöringsskyldighet, om än denna, till följd af regementets reduktion, tages mindre i anspråk än förut; samt de få ej utan särskild permission eller tjänstledighet, vistas utom stationen, vid hvilken de således, vid alla andra tillfällen, och oberoende af tjenstevidd, äro bundna.

De äro underkastade vanliga befälsöfningar under viss tid af året, omkring 14 dagar.

De exercera årligen Blekinge läns tvänne beväringssklasser, hvardera af dessa klasser 17 dagar. Den tid, som dertill upptages, kan, inberäknadt hemtnings- och aflemningsdagar, anses uppgå till omkring 42 dagar.

Nämnda befäls- och beväringsofningar upptaga således en tid af cirka två månader.

Kaptensgraden åligger, utom densamma eljest tillkommande tjenstgörömål, förrättande af platsmajorsbefattningen i Carlskrona. Denna ombytes kvartaliter.

Subalternofficerarne samt de lägre underofficersgraderna användas, turvis, vid garnisonskommendering å fästningen Kungsholmen. Kommenderingen, som sker kvartalsvis, utgöres af två officerare och två underofficerare.

Officerare från regementet användas, utom stationen, till deltagande uti fälttjenstöfningar inom det militärdistrikt regementet tillhör, samt till deltagande uti öfningarne vid skjutskolan å Drottningholm och uti Gymnastiska Centralinstitutet. Under år 1873 har, i förstnämnda ändamål, en regementsofficer samt, i de båda sistnämnda, två subalternofficerare varit använda.

Marinregementets befäl och underbefäl hafva således, oberäknadt särskildt bestämda tjensteåligganden, hvilka för viss tid betinga ovilkorlig, daglig tjenstgöring, derjemte andra sådana, dels allmänna och städs bindande, dels ambulatoriska och bindande eusamt för den tid de räcka. Nämnda befäl och underbefäl kunna derfore, vid den ställning de hafva enligt de föreskrifter, som hittills gällt och ännu äro gällande, svårligen annat än anses såsom *bundna genom daglig tjenstgöringsskyldighet*, om än denna, som sådan, till följd af regementets reduktion, mindre tages i anspråk än för utförandet af densamma.

Fri disposition öfver sin tid tillkommer, som det framgår af hvad här är nämndt, alltså marinregementet på intet annat sätt än hvad vanligen förekommer för öfriga värfvade regementen.”

Häraf framgår, att det omdöme, hvarpå Stats-Utskottet grundat sitt afstyrkande af min motion, tål vid ganska mycken jemkning.

Lönebeloppen vid ifrågavarande regemente utgöra, för kaptener 2,200 R:dr, för löjtnanter från 1,000 till 1,200 R:dr, för underlöjtnanter 800 R:dr, för fanjunkare 800 R:dr och för furirer från 400 till 500 R:dr. Man har här i Kammaren så mycket talat derom, att framför allt de lägre löntagarne borde åtnjuta dyrtidstillägg. De nämnda lönebeloppen synas icke vara så höga, att deraf bör kunna hemtas ens i något hänseende grundad invändning mot beviljande af ifrågavarande fördel för löntagarne.

Vidare torde man härvidlag böra fästa afseende vid den stora försämring i framtidsutsigter, som blifvit en följd af regementets ställande under indragning. Regementsofficerare få nemligen icke vidare tillsättas, utan är befordran inskränkt upp till kaptensgraden. Härigenom äro naturligtvis de lägre officerarnes förhoppningar och perspektiv i fråga om befordran i väsendtlig mån stäckta, utan något deras förvällande och mot hvad de vid sitt inträde i tjensten haft anledning och rättighet att förutsätta.

Ser man på det belopp, som skulle erfordras för att tillfredsställa ifrågavarande ytterst billiga anspråk, uppgår det till endast 11,600 R:dr. Härvid är dock att märka, att sedan regementet ställdes på indragning, en förste majorsplats, tre underlöjtnantsplatser samt en underofficersplats blifvit lediga, hvarigenom redan förefinnes en disponibel tillgång af 6,800 R:dr. Om denna tillgång användes för ifrågavarande ändamål, behöfdes således ytterligare endast den obetydliga summan af 4,800 R:dr, och åstadkommandet af denna lilla summa skulle icke ens kräva något särskildt anslag, då det belopp, 200,000 R:dr, som Riksdagen anslagit för underhåll af garnison i Carlskrona, kan till fullo lemna den sålunda erforderliga tillgången.

Frågan är således blott den, huruvida Riksdagen vill erkänna rättvisan och billigheten deraf, att marinregementets befäl och underbefäl i fråga om dyrtidstillägg för år 1875 sättes i samma kategori som öfriga värfvade arméns befäl.

Såsom enskild motionär, utan stöd af Kongl. Maj:ts proposition och med Stats-Utskottets utlåtande emot mig, har jag ej de chancer för framgång för mitt yrkande, som jag skulle önska, men jag har dock icke tvekat att framhärda deri. Mätte Kammaren, erkännande rättvisan och billigheten af anspråket, i enlighet med min billiga fordran, lemna en upprättelse åt denna befäls- och underbefälspersonal, hvilken i Kongl. Maj:ts proposition blifvit förbigången.

Jag yrkar bifall så väl till Utskottets hemställan om dyrtidstillägg för värfvade armén, som till det i min motion framställda förslaget, nemligen att dyrtidstillägg för år 1875 måtte beviljas marinregementets befäl och underbefäl med 20 procent å deras nuvarande lönebelopp; och jag anhåller hos Herr Talmannen, att detta mitt förslag måtte blifva föremål för särskild proposition.

Häruti förenade sig Herr *Ahlström*.

Herr Jan Andersson: Då jag är af den åsigt, att dyrtidstillägg icke bör beviljas för löner öfverstigande 5,000 R:dr, yrkar jag afslag å Utskottets hemställan och bifall till följande förslag, nemligen:

att Kongl. Maj:ts nådiga framställning om dyrtidstillägg för år 1875 åt värfvade arméns befäl må endast på det sätt af Riksdagen bifallas, att för tillfällig förhöjning af de å tabellen Litt. G upptagna löner, hvilka ej öfverstiga 5000 kronor, på extra stat för nämnda år anvisas ett belopp af 171,016 kronor 10 öre, att utgå enligt den å samma tabell angifna fördelning.

Herr Nyblæus: På de skäl herr Gjerling nyss anfört, yrkar äfven jag bifall till den af honom väckta motion om dyrtidstillägg för marinregementets befäl och underbefäl.

En officerskorps under indragning befinner sig i en särdeles sorglig belägenhet. Dess medlemmar hafva ingått i tjenst under helt andra förhoppningar, än som nu stå dem öppna, och hafva sett framför sig en bana, som sedermera blifvit afklippt. De stå dock fortfarande till Kongl. Maj:ts disposition och hafva på intet sätt sjelfve förskyllat sin sorgliga belägenhet. Under sådant förhållande och i betraktande af de skäl, som i ämnet redan blifvit med stor fullständighet framställda, synes mig all billighet fordra, att man icke nekar ifrågavarande befäls- och underbefälspersonal denna lilla fördel af dyrtidstillägg, som betyder så litet bland statens utgifter, isynnerhet då det kan utgå på det sätt Herr Gjerling visat.

Jag yrkar bifall till Herr Gjerlings motion.

Friherre Ericson: Jag anser mig, såsom ledamot af Stats-Utskottet, skyldig att lemna den ärade representanten från Carlskrona en redogörelse för de skäl, som förmått Utskottet att afstyrka bifall till hans förevarande motion.

I sådant hänseende torde jag allra först böra påpeka den omständigheten, att Kongl. Maj:t icke begärt något dyrtidstillägg för marinregementets befäl och underbefäl, samt att vid sådant förhållande Utskottet ansett sig icke böra frångå Kongl. Maj:ts framställning, för så vidt icke synnerligen talande skäl dertill förekomma. De upplysningar, som den ärade talaren nu meddelat Kammaren och som innefatta de skäl som legat till grund för hans motion, hafva vid frågans behandling inom Utskottet varit der tillgängliga, tack vare tvänne memorier, som dels af motionären sjelf, dels af en annan sakkunnig person blifvit till Utskottet benäget öfverlemnade. Dessa skäl hafva af den afdelning inom Utskottet, som haft frågan om hand, tagits under samvetsgrann ompröfning, men likväl icke ansetts af den vigt och betydenhet, att man på grund af dem ville ställa marinregementets officerskorps i samma kategori med den öfriga värfvade arméns befäl samt lemna densamma ett dyrtidstillägg, som Kongl. Maj:t icke ansett erforderligt.

Det medgifves gerna, att då ett regemente ställes under indragning, såsom nu är förhållandet med marinregementet, dess officerare komma i mycket brydsam och beklaglig ställning. Flera utvägar stå dem dock alltid till buds. De yngre kunna ju t. ex., om de vilja fortsätta sin militära bana, söka sig in på andra regementen.

En annan vigtig omständighet, som talat för afslag å motionen, har varit, att då marinregementets nummerstyrka numera nedgått till 69 man, de vid samma regemente anställde officerares tjenstgöring måste anses till den grad lindrig, att den icke på långt när kan gifva dem full sysselsättning. Ett sådant antagande vinner ytterligare stöd, då, såsom jag af en generalorder erfarit, regementet, som förut bestått af åtta kompanier, numera blifvit fördelat på allenast fyra, hvilket antal måhända kunde än ytterligare inskränkas. Det är alldeles klart att en sådan åtgärd skall i betydlig mån förminska officerarnes tjenstgöring. Om nu desse äro skyldige att uppehålla sig i Carlskrona större delen af året för att göra så godt som ingenting, så är detta ett missförhållande, som icke bör befordras genom att lemna dem ett understöd i form af dyrtidstillägg, utan som fasthellre bör undanrödjas derigenom att officerarne erhålla tillstånd att så ofta sådant låter sig göra vistas utom stationsorten.

Det är på grund af dessa förhållanden, dem jag ansett mig skyldig att i korthet omnämna, som Stats-Utskottet trott sig böra afstyrka den ifrågakvarande motionen.

Herr Clairfelt: Genom hvad den ärade motionären nyss andragit tyckes det mig att han på ett ganska tydligt och bevisande sätt ådaga-lagt, att marinregementets officerare ingalunda stå i paritet med beväringstruppernas befäl, hvilket eger frihet att vistas hvar som helst under tiden mellan mötena, under det marinregementets officerare äro upptagna af sin tjenstgöring vid Carlskrona station året om. Att dessa äro ställda på indragningsstat är så mycket sorgligare för dem, då samma stat tycks derjemte vara ämnad till en svältkur. Stats-Utkottet säger i sitt utlåtande, att det icke finnes anledning att bifalla motionen i fråga; och af hvad som yttrades af den statsutskottsledamot, som sist hade ordet, finner jag att denna "anledning" bestått deri, att Kongl. Maj:t icke ansett dyrtidstillägg i förevarande fall behöfligt. Men då desse officerare, efter hvad redan blifvit visadt, äro i behof af lönetillskott och dertill lika berättigade som officerarne vid den öfriga indelta och värfvade armén, samt dertill kommer att de icke böra sjelfve stå till svars därför att de blifvit ställda på indragningsstat, vill jag med min röst biträda Herr Gjerlings motion och anhåller att Herr Talmannen behagade framställa särskild proposition på bifall till densamma.

Grefve Björnstjerna: Herr Talman! Mine Herrar! Jag medgifver gerna att den ställning, hvori marinregementets officerskorps befinner sig, är ytterst brydsam: ingen skulle hellre än jag vilja bidraga att förbättra densamma. Mig synes dock att man icke borde upptaga en dyrbar tid med att diskutera en fråga, hvilken icke har någon utsigt till framgång, enär Kongl. Maj:t icke ansett lämpligt att föreslå någon förhöjning i nämnda officerskorps' aflöning samt, efter hvad jag tror mig veta, Herr Gjerlings motion redan blifvit af Medkammaren utan diskussion afslagen.

Jag inskränker mig därför till att yttra några få ord till stöd för den Kongl. propositionen. Skillnaden mellan denna och Stats-Utskottets förslag gäller i nu föredragna mom. b uteslutande regementschefernes vid värfvade armén löneförmåner, således endast ett fåtal personer samt en sam-

manlagd summa af 7,000 kronor. En verklig obetydlighet i utgiftsväg. Att denna obetydlighet dock blir afslagen och Herrar reservanters åsigt gällande, detta är, att döma efter förmiddagens vöteringar, mer än troligt. För min del måste jag dock säga, att när chefen för ett gardesregemente här i hufvudstaden endast aflönas med 6,000 R:dr, eller lika med en mera framstående kontorist på ett af våra större handelskontor, då är det ifrågavarande dyrtidstillägget i sanning behöfligt. Då dertill kommer att öfverstelöjtnanten skulle enligt Herrar reservanters förslag åtnjuta nära nog lika hög lön som chefen, enär den sistnämndes löneafdrag äro betydligt högre än öfverstelöjtnantens, ligger häri en ytterligare obillighet. Chefen är nemligen nödsakad att åtminstone någon gång om året se sina kamrater, då öfverstelöjtnanten deremot icke kan hafva ett dylikt åliggande. Att de värfvade chefernes närvarande aflöning äfven med dyrtidstillägg är ytterst otillräcklig, kan icke bestridas. Då så är, får jag på det varmaste yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Chefen för Kongl. Landtförsvars-departementet, Herr Statsrådet Weidenhielm: Herr Talman! Mine Herrar! Jag har begärt ordet icke för att på något sätt söka motverka den ärade motionärens framställning om dyrtidstillägg för marinregementets befäl och underbefäl. Tvärtom önskar jag detta regemente allt godt och vill endast nu motivera *mitt* handlingssätt rörande förevarande fråga.

I sådant afseende ber jag att dels få åberopa hvad jag på förmiddagen redan anfört i fråga om förhöjd inquarteringsersättning för lifbeväringensregementets befäl och dels att derjemte få fästa uppmärksamheten på hurusom marinregementet, för närvarande reduceradt till en nummerstyrka af allenast 69 man med en officerspersonal af 31 förutom underbefälet, samt fördeladt på tre kompanier, numera torde vara närmast att jemföra med beväringsskadrenna: Hallands infanteri och Wester-Norrlands beväringssbataljoner. Jemför man lönebeloppen vid marinregementet med dem vid förenämnda båda korpser, så skall man finna, att om äfven ett dyrtidstillägg efter nu antagna grunder beviljas de dem tillhörige officerare, desses aflöning likväl icke kommer att uppgå till mer än 50 eller 60 procent af lönerna för marinregementets befäl. Det är äfven på grund häraf som jag ansett mig förhindrad tillstyrka Kongl. Maj:t åska det ifrågavarande dyrtidstillägget för marinregementets befäl och underbefäl.

Friherre af Schmidt: Jag anhåller att få instämma i det anförande Herr Grefve Björnstjerna nu afgifvit, äfvensom vitsorda riktigheten af hans anmärkningar beträffande regementschefers aflöning. I likhet med honom yrkar äfven jag bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen upptog först de yrkanden, som blifvit gjorda rörande Herr Gjerlings motion, N:o 166, och gaf särskildt propositioner, i enlighet med dessa yrkanden, dels på bifall till Utskottets hemställan, för såvidt den afsåg nämnda motion, samt dels på afslag derå och bifall till motionen. Den förra af dessa propositioner ansågs vara med öfvervägande ja besvarad; och hade alltså

Kammaren bifallit hvad Utskottet i afseende på ifrågavarande motion yttrat och hemställt.

Beträffande åter Utskottets hemställen i öfrigt hade under öfverläggningen yrkats såväl bifall som äfven att, med afslag å samma hemställen, det af Herr Jan Andersson under öfverläggningen afgifna förslag måtte varda antaget. Jemväl dessa yrkanden upptog Herr Talmannen och förklarade, efter derå framställda propositioner, ja vara öfvervägande för den sistnämnda meningen. Votering blef då begärd och, med upptagande af bifall till Utskottets förslag såsom ja-proposition, skedde nu uppsättning justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt under Litt. b i 38:de punkten af dess utlåtande N:o 16,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren beslutit:

att Kongl. Maj:ts nådiga framställning om dyrtidstillägg för år 1875 åt värfvade arméns befäl må endast på det sätt af Riksdagen bifallas, att för tillfällig förhöjning af de å tabellen Litt. G upptagna löner, hvilka ej öfverstiga 5,000 kronor, på extra stat för nämnda år anvisas ett belopp af 171,016 kronor 10 öre, att utgå enligt den å samma tabell angifna fördelning.

Omröstningen, i vanlig ordning verkställd, visade vid röstsedlarnes sammanräkning 51 ja mot 106 nej, i följd hvaraf Kammaren beslutit i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

39:de punkten.

Härvid yttrade

Herr Statsrådet Weidenhielm: Herr Talman! Mine Herrar! På samma gång som jag får uttala min tacksamhet och tillfredsställelse öfver Kammarens beslut att bevilja det begärda anslaget 608,000 R:dr för år 1875 till den värfvade arméns upprätthållande, måste jag beklaga, att Stats-Utskottet afstyrkt bifall till det nu ifrågavarande anslaget, hvars tidiga användande utgör ett viktigt vilkor för att de nyssnämnda för 1875 beviljade medel må kunna blifva fruktbärande. Ju skyndsammare man använder ett botemedel mot det onda, desto kraftigare verkar det; och det är farligt att afbida fullständig ruin, innan man vidtager åtgärder att rädda statens kapital. Vid värfvade armén finnas för närvarande 1,400 vakanser och om man antager att dessas antal under årets lopp tillväxer i samma proportion som und:r det närmast föregående året, så skulle vi, Mine Herrar! vid nästa års början räkna icke mindre än 1,800 vakanser

vid värfvade armén. Och det är ju helt naturligt att den frie arbetsföre mannen skall under de närvarande goda tiderna med sina högt uppdrifna arbetspris söka sin utkomst på en väg, der han hjudes en rikligare berguing och en sjelfständigare tillvaro än på den militära banan med dess stränga disciplin och noggranna tjenstgöring. Om vi icke redan detta år vidtaga några åtgärder för underlättande af värfvade arméus rekrytering, så blifver följden den, att armén, för att icke blifva fullkomligt otjenstbar, måste bland sig upptaga en del af dessa samhällets olycksbarn, hvilka, bortvisade af arbetsgifvaren, olämplige till soldater och ännu otjenligare såsom underbefäl, visserligen icke genom att ikläda sig regementets uniform skola understödja verksamheten af de åtgärder man 1875 företager till värfvningens underlättande. De åtgärder, som nu föreslagits, äro endast försök, och framtiden skall utvisa om de äro tillfyllestgörande. Men äfven under antagande att man med den föreslagna förhöjda aflöningen för värfvade armén skulle småningom kunna uppbringa den samma till sin fulla nummerstyrka, så är det icke troligt att man på ett år skulle kunna anvärfva 1,800 man.

Hvad specialvapnen särskildt angår, så skulle man för dem icke kunna påräkna någon nämnvärd tillökning af manskap förr än emot slutet af 1875 och i betraktande af den långa tid som åtgår för utdanandet af manskap inom dessa vapenslag, kunde dessa vapen icke blifva användbara förr än emot slutet af 1877. En dyrbar tid går härigenom förlorad och en flyttningdag — den för värfvningen tjenligaste perioden — blir försummad. Svea artilleri skulle icke kunna i närvarande stund mobilisera sex af sina åtta batterier och Göta artilleri icke fem af sina 10 batterier; det är ganska sannolikt att, om vakansernas antal fortfarande ökas i samma proportion som hittills, dessa båda regementen icke skola nästkommande år kunna ställa 30 af sina 120 kanoner till arméus disposition. Det är min pligt att afslöja detta sorgliga perspektiv, som ingalunda förmildras genom någon utsigt till säker besparing genom bifall till Stats-Utskottets afstyrkan, ty de 616 vakanserna vid Stockholms garnison och de 386 vakanserna vid Göteborgs tynga till den grad på tjenstgöringen, att de icke behöfva blifva mycket talrikare, förr än Kongl. Maj:t skall finna sig nödsakad att till dessa garnisonsorter — såsom redan förut skett vid Carlsborg — inkalla trupper af indelta armén i och för tjenstgöringens upprätthållande. Dylika kommenderingar behöfva icke vara starka för att snart medtaga en så stor summa som den ifrågavarande.

På grund af de skäl jag nu anfört och för att så mycket som möjligt tillgodogöra den värfvade armén gagn af de medel som blifvit för rekrytering under nästkommande år beviljade äfvensom för att till nästa riksdag hinna förvärfva någon erfarenhet om i hvad mån de föreslagna åtgärderna befinnas lämpliga, hemställer jag på det lifligaste om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Friherre Ericson: Stats-Utskottet har visserligen icke tvekat att tillstyrka Riksdagen att understödja Kongl. Maj:ts bemödanden att hålla den värfvade armén vid dess numerär och detta har Utskottet också visat genom dess tillstyrkande af bifall till hvad Kongl. Maj:t i en föregående punkt begärt. Det är således alls icke någon tvekan i detta hänseende

som varit orsaken till Utskottets afstyrkande i förevarande punkt, utan har Utskottet endast ansett att de 219,000 Rdr. som här äro i fråga, icke skulle kunna åstadkomma någon afsevärd effekt samt vid sådant förhållande funnit det onödigt att belasta budgeten med en summa, som till största delen icke skulle komma att utgå och, till den del som komme att utgå, icke skulle medföra någon egentlig effekt med hänseende till rekryterings underlättande. Saken är nemligen den, att den 1 Juli, den dag innevarande år, från hvilken Kongl. Maj:t ansett de ifrågavarande åtgärderna för rekryterings vid värfvade armén underlättande böra tillämpas, är exercisen vid de värfvade regementena afslutad. Då först börjar rekryteringen, som sedermera medtager hela hösten, så att densamma vanligen icke är fullständig förr än långt fram i November eller December. Det är gifvet, att när detta förhållande lägges till det af Utskottet i 9:de punkten åberopade, der 608,000 Rdr äro föreslagna att beviljas för aflöning och rekrytering vid garnisonsregementena, det förhållande nemligen att en stor del af de trupper, till hvars uppsättande dessa 608,000 skulle användas, icke torde kunna under år 1875 uppsättas, det är då gifvet, säger jag, att sistnämnda förhållande är tillämpligt jemväl å de vakanser, som finnas under 1874. Då således Utskottet ansett att Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt icke skulle uppfylla den dermed afsedda effekten, nemligen underlättande af den värfvade arméns rekrytering, samt enda följden deremot skulle bliiwa, att å budgeten uppfördes en summa, som till största delen icke komme till användning, så har Utskottet afstyrkt Riksdagen att bevilja detta belopp, och denna Utskottets hemställan läser och redan vara af Medkammaren godkänd.

Den farhåga Herr Krigsministern uttalat, att man skulle nödgas inkalla indelta trupper, tror jag är opåkallad; och exemplet att sådant redan behöft ske för upprätthållande af garnisonstjensten på Carlsborg är icke ett bevis för att detsamma behöfver ske i Göteborg, enär förhållandena beträffande möjligheten att rekrytera på Carlsborg äro exceptionela, då här endast äro garnisonerade 2:ne under uppsättning varande batterier och dessa dessutom hafva vid rekryteringen att utstå konkurrens med äfven under uppsättning varande ingenjörkompani. Jag tror det icke vara skäl att frångå Utskottets förslag, till hvilket jag för mindel yrkar bifall.

Herr Nyblæus: Såsom Kammarerna nu hört af Herr Statsrådet och Chefen för Landförsvars-departementet, så står det ganska betänkligt till med den värfvade armén och dess numerär. Att nära 1,400 vakanser finnas på en nummerstyrka af endast omkring 6,500 man är sannerligen i hög grad betänkligt, då de värfvade regementena ju skola betraktas såsom stamtrupper, såsom ett specialvapen, der man företrädesvis vill se skickligt och dugligt folk. Och när i djupaste fred ställningen är sådan, att man icke kan fylla den numerär som nu är, så måtte det verkligen stå klen till med denna sak, och torde derföre skyndsamt hjälp vara af nöden. Det är tydligt att, vill man åtminstone söka qvarhålla dem i ledet som nu finnas, det är af allra största vikt att förbättra deras vilkor. Det är af vikt att observera att, derest detta icke sker och sker *snart*, vakanserna bliwa allt fler och fler, och skulle anslaget icke beviljas förr än för 1875, så försummas den bästa tiden för rekrytering, som är hösten. Detta synes mig

vara ett viktigt moment, som ingalunda bör förbises, och när man för öfrigt är ense om att anslag för ifrågavarande ändamål skall beviljas, så finnes väl icke något giltigt skäl att hålla igen detsamma för ett haft år, då mera kommer att förloras än vinnas. På grund af hvad jag haft äran anföra anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Jöns Pehrsson: Det lider intet tvifvel att icke Utskottets förslag blifver bifallet, men det torde tillåtas mig att jemföra detta förhållande med det som eger rum när en rotehållare skall rekrytera. Jag har förut i dag talat om detta förhållande, men man ville då ej lyssna på den saken, men den som har många rotar att rekrytera, för honom ställer sig saken helt annorlunda. Herr Krigsministern borde verkligen icke låta alltför länge vänta på sig med det mycket omtalade förslaget till arméns omorganisation, ty vill man någonting allvarligt, måste man sätta det i verket snart. När nu förhållandet är sådant, att på en nummerstyrka af 6,561 man finnas 1,397 vakanser, så måtte väl derå kunna göras en ej ringa besparing för hvarje dag, hvilken besparing ju kan användas till rekrytering utan att nya medel behöfva anslås; och skulle dessa besparingar blifva till ändamålet otillräckliga, lär det väl ej vara farligt att ännu så länge låta bero vid hvad det är. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gåfvos propositioner å de yrkanden, som derunder blifvit gjorda; och biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Angående 40:de punkten afgåfvos yttranden af

Greffe Posse: I sjelfva saken har jag icke något annat att yrka än bifall till Stats-Utskottets förslag, men det är ett litet formfel, som jag ber att få underställa Kammaren. Utskottet har föreslagit, att detta anslag skulle utgå från Riksgäldskontoret. Till ett sådant förslag har måhända Utskottet icke saknat all anledning; men, då jag för min del tror att Kammaren vill så mycket som möjligt minska Riksgäldskontorets liquidationer, och då derjemte Första Kammaren redan beslutat att dessa ord: "att från Riksgäldskontoret utgå" skola strykas, så anhåller jag att denna Kammare behagade bifalla Stats-Utskottets förslag i denna punkt med den förändring, att orden: "*att från Riksgäldskontoret utgå*" måtte ur punkten försvinna.

Herr Casparsson: På förmiddagen anvisade Kammaren ett belopp af 7,040 kronor till löneanslag åt militärbefälhafvaren på Gotland, och nu på eftermiddagen få vi den oförmodade upplysningen, att denna befattning redan är tillsatt. Man har ofta inom denna Kammare hört klagomål öfver den långsamma expeditionen inom statsdepartementen, men i detta fall har man då icke skäl att klaga, ty större snabbhet i expedition kan man svårligen tänka sig. Men det betänkliga i saken är det motiv, som Utskottet uppställt för sin förevarande hemställan. "Då", säger Utskottet, "den ifrågavarande befattningen redan är tillsatt, får Utskotet" etc. Jag hade alltid föreställt mig att man vid nya tiensterns till-

skapande ginge tillväga på alldeles motsatt sätt: att Riksdagen först beviljade anslag och tjensten derefter tillsattes — men här har Stats-Utskottet etablerat en alldeles ny princip. Jag har ofta haft tillfälle att beklaga att Stats-Utskottet visat sig något hårdhänt, men i detta fall har då Utskottet visat sig så genomfrott i sin uppfattning, att jag icke kan annat än uttrycka min förvåning deröfver. Mot sjelfva beloppet har jag ingenting att anmärka.

Friherre Ericson: Jag ber få återkalla i den ärade talarens minne hvad som vid förra riksdagen passerat och hvad som sålunda är orsaken till att ifrågavarande plats redan blifvit tillsatt. Som Herrarne erinra sig, väcktes af hr Kolmodin motion om åtskiljande af landshöfdinge- och militärbefälhafvarebefattningarne på Gotland och att i sammanhang dermed ett belopp, motsvarande det nu föreslagna, skulle såsom lön åt militärbefälhafvaren å nationalbeväringens stat uppföras. Denna motion blef af denna Kammare med stor majoritet bifallen. Men i Första Kammararen föll den visserligen likasom ock sedermera med 2 à 3 rösters öfvervigt vid den gemensamma voteringen; men man visste tmligen allmänt att en hel mängd af Första Kammararens ledamöter af rent formella skäl icke bifallit motionen, emedan de ansågo att förslaget bort utgå från Kongl. Maj:t. Man kan således säga, att det i sjelfva verket var Riksdagens önskan att de båda befattningarne skulle åtskiljas, och Kongl. Maj:t gick också denna önskan till mötes, i det han, då landshöfdinge-befattningen under loppet af förloppet år blef ledig, passade på tillfället att vidtaga den åtgärd ni alla känna. Denna åtgärd, som fullkomligt öfverensstämde med Riksdagens icke tvetydigt uttalade önskan, kan väl icke gerna klandras. För min del anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Posse: Då jag icke vågar antaga att det klander, som här nyss framstälts af en ärad talare, afsåg regeringen, så måste jag antaga att detsamma afsåg Stats-Utskottets motivering. I så fall är jag nödsakad att begära upplysning af den ärade talaren, huruvida det var hans mening att förebrå Stats-Utskottet att hafva lemnat en oriktig uppgift, ty eljest skulle han väl icke kunnat klandra motiveringen. Är platsen tillsatt, så är väl denna omständighet ett godt skäl för att bevilja anslag till densamma. För min del är jag fullkomligt öfvertygad om att Stats-Utskottets uppgift är exakt, och om den ärade talaren vill klandra någon derföre att platsen är tillsatt, så torde det icke vara Stats-Utskottet, som bör drabbas af detta klander.

Herr Casparsson: Jag har icke ifrågasatt riktigheten af Stats-Utskottets uppgift, men deremot har jag klandrat dess motivering; ty att såsom motiv för ett anslags utgående anföras att den befattning, för hvilken anslaget är ämnadt, redan blifvit tillsatt, synes mig verkligen vara högst egendomligt och utgör i alla händelser ett ganska vådligt prejudikat för framtiden. Det är derföre jag vidblifver mitt klander, som naturligtvis endast gällde Utskottets motivering.

Efter denna öfverläggning, som nu var slutad, upptog Herr Talman-

nen de yrkanden som förekommit och afgaf, i enlighet dermed, propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick som jemväl på bifall till det af Grefve Posse under öfverläggningen framställda ändringsförslag; och som den senare propositionen besvarades med öfvervägande ja, hade Kammaren alltså, med uteslutande af de sista orden i Utskottets hemställan eller meningen: "att från Riksgäldskontoret utgå", i öfrigt bifallit Utskottets förslag.

41:sta och 42:dra punkterna

Biföllos.

I afseende på *43:de punkten* anförde

Herr Nyblæus: Jag vill fästa Kammarens uppmärksamhet derå, att den för lifgardesregementena och artilleriet från Stockholms stad utbetalda inqvarteringsersättningen har utgått redan från år 1873, och vid sådant förhållande fordrar väl billigheten, att den inqvarteringsersättning, som staten betalar till sitt förhöjda belopp, må utgå redan för innevande år; olikheten blefve väl annars för stor för dem som äro kommenderade hit, å ena sidan, och dem som åtnjuta sin inqvarteringsersättning från staden, å den andra. För öfrigt är det egentligen icke mera än 15,000 Rdr, som skulle blifva nytt anslag för detta år, ty resten måste efter nuvarande inqvarteringsordning requireras ut från Statskontoret. Det gäller således endast 15,000 Rdr, en uppoffring som väl icke kan anses så särdeles stor, då det är fråga om att bereda likställighet i förmåner uti detta afseende åt dem, som hafva inqvarteringsersättningsrätt i Stockholm utan att dock tillhöra gardesregementena eller artilleriet, med dem som tillhöra dessa sistnämnda korpser. Jag yrkar derfore bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Statsrådet Weidenhielm: För bifall till Kongl. Maj:ts proposition talar i detta fall, utom de skäl som i allmänhet mana till understödjande af statens tjenstemän under innevarande år, äfven den särskilda omständigheten, att hyrorna under år 1873 stigit i mycket hastigare grad än några andra lefnadsförmåner. Det särskilda förhållandet att gardesregementena och artilleriet redan äro i åtnjutande af 50 procent förhöjning i sin inqvarteringsersättning gör ett bifall till propositionen desto önskvärdare, som derigenom nuvarande olikhet i löneförmånerna vid regementen inom samma garnisonsort skulle utjemas och en i ögonen fallande orättvisa med deraf härflytande många olägenheter afhjelpas.

Icke torde man heller kunna, vid ett så särskildt fall som det förevarande, anse ett bifall af Kammaren såsom någonting principvidrigt, och jag har derfore, beträffande inqvarteringsersättningens höjande äfven för 1874, ökad anledning att hemställa om Kammarens bifall.

Friherre Ericson: Att Stats-Utskottet här afstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts proposition är naturligtvis af samma skäl som att Utskottets majoritet i allmänhet afstyrkt lönetillägg för 1874, och det förhållande att

Stockholms kommun beviljat inqvarteringsersättning till förhöjdt belopp för den del af det här förlagda befälet, som åtnjuter sådan från kommunen äfven för 1874, kan väl icke utgöra tillräckligt skäl för Riksdagen att i detta fall frångå sin allmänna princip i afseende å dyrtidstillägg och löneförhöjningar. Detta är orsaken till Stats-Utskottets förslag, dertill jag anhåller om bifall.

Öfverläggningen var slutad. Sedan propositioner gifvits å de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

44:de—48:de punkterna

Biföllos.

49:de punkten.

Rörande denna punkt uppstod öfverläggning och yttrade

Herr Lyttkens: Då vid 1871 års riksdag Kongl. Maj:t begärde ett anslag af 4,500,000 R:dr för anskaffande af nya infanterigevär, anförde dåvarande chefen för Landtförsvars-departementet uti sitt memorial, som återfinnes i Stats-Utskottets betänkande N:o 13 a för samma riksdag, att hvarje gevär, som skulle tillverkas vid Husqvarna, skulle komma att kosta staten 36 R:dr 50 öre, men deremot skulle priset vid Carl Gustafs stad uppgå till endast 25 R:dr. Vid sådant förhållande skulle man väl hafva trott att man vid användandet af detta så stora anslag borde hafva fäst afseende vid denna betydliga prisskilnad och så litet som möjligt vändt sig med beställningar till Husqvarna. Dertill skulle man väl hafva funnit så mycket större anledning, då det sedermera befanns, att prisskilnaden blef ännu högre, så att år 1872 kostade ett gevär från Husqvarna 36 R:dr och år 1873 39 R:dr, under det att priset å ett lika gevär från Carl Gustafs stad var år 1872 22 R:dr 15 öre eller, då kostnaden för borstviskare och skrufmejsel, hvilka tillverkats annorstädes, tillägges, 22 R:dr 65 öre samt år 1873 utan berörda småpersedlar 33 R:dr 80 öre och med desamma 24 R:dr 30 öre. Man ser häraf således, att prisen vid Husqvarna blifvit högre och vid Carl Gustafs stad lägre än man ursprungligen beräknat. Emot denna beräkning invändes, att om räntan å anläggningskostnaderna vid Carl Gustafs stad tillägges, så skulle prisskilnaden icke blifva så stor. Jag har derföre härom skaffat mig upplysningar, hvaraf framgår, att om 5 procent ränta beräknas å nedlagdt kapital för inköp af faktoriet, nya byggnaders uppförande och äldres förändring samt anskaffning af maskiner m. m., och den erhållna summan delas med antalet under året tillverkade gevär, så får man ett belopp för år 1872 af 1 R:dr 72 öre och för år 1873 af 1 R:dr 53 öre per gevär. Tillägges nu den ränta till det pris, som blifvit kontant utgifvet, så blir likväl för hvarje gevär en prisskilnad af minst 13 R:dr.

Såsom skäl, hvarföre man då det oaktadt skulle vända sig till Husqvarna med gevärsbeställningar, anfördes, att Husqvarna skulle hafva ett gammalt privilegium att få tillverka gevär för statens räkning. Jag har

skaffat mig upplysning om, huru detta privilegium tillkommit, och då erfarit, att Carl XII genom ett Kongl. bref, dateradt Stralsund den 15 Februari 1715, till faktorn vid kronans gevärsfaktori Joach. Ehrenpreuss, såsom svar på hans anhållan att blifva med vissa privilegier benådad, öfverlät rätt att utom för arméns behof för egen räkning tillverka gevär och gevärskdelar att in- eller utrikes försäljas, med vilkor dock att han, hvad kronans arbete beträffade, skulle lyda under Krigskollegium. Uti det Kongl. brefvet förklarades tillika, att, "på det att faktoriet måtte bringas så högt som möjligt är, beviljades åtskilliga friheter från tull och accis samt 1 mantal Husqvarna Södergård, hvarå frihet må njutas från den härtill af samma hemman flytande skatten".

År 1756 uti Oktober ingick Ehrenpreuss till Kongl. Maj:t med begäran att förutom erhållande af ytterligare förmåner få öfverflytta denna rätt på sin måg och sina arfvingar, och i följd af berörde ansökan resolverades, enligt ordalydelsen, att "gevärsfaktoriet med strömverk, byggnader, maskiner och allt öfverläts till Ehrenpreuss att dermed låta efter som han bäst och nyttigast finner samt verket med egen omkostnad drifva och underhålla, i följd hvaraf faktoriet med annan dess välfångna egendom må gå i arf och köp, men med det uttryckliga förbehåll och vilkor, att faktoriet aldrig må förfalla utan ständigt för gevärstillverkning upprätthållas". Det säges vidare, att "då årliga kronbeställningarne icke öfverstiga 4,000 musköter med dertill hörande bajonetter, emellertid och intill dess Runneby faktori kommer till stånd, då det uti denna kronogevärsleverans får deltaga, så att Husqvarna med 1,500 st. och Örebro — —

---

men hvad som öfverstiger 4,000 gevär om året må kronan ega frihet genom öppen auktion eller på bästa sätt att beställa hos den af inrikes gevärsfaktorierna, som ger bästa priset."

Af detta Kongl. bref finner man således, att Husqvarna faktori, därför att det fått denna betydliga egendom till skänks af kronan, är skyldigt att ständigt uppehålla gevärstillverkningen, och att det år kronan beställer 4,000 gevär, så är Husqvarna, intill dess det då under anläggning varande Runneby faktori blifver färdigt, berättigadt att få på sin andel tillverka 1,500 stycken. Nu gestaltar det sig så, att under dessa 3 sista åren, som gevärstillverkningen nu pågått, hafva vid Husqvarna tillverkats 56,000 gevär, af hvilket antal detta faktori följaktligen enligt privilegiebrefvet (ifall detsamma ännu eger gällande kraft) endast egde rätt tillverka 4,500 st. Man har således vid Husqvarna beställt 51,500 gevär mera än man behöft taga derifrån, och räknar man efter, hvad skillnaden i pris skulle hafva utgjort, i fall dessa gevär tagits från Carl Gustafs stad, så finner man, att den ökade kostnaden derigenom, att man hållit sig till Husqvarna, utgör omkring 700,000 R:dr, och detta oaktadt vågar jag påstå, att enligt sakkunnige mäns enhälliga omdöme gevären från Carl Gustafs stad, ehuru billigare, äro fullgoda, om ej till och med mycket bättre, än de från Husqvarna.

Nu tyckes det väl som om behöfvat af gevär icke längre skulle vara så stort, att man hädanefter borde med så stor uppoffring forcera gevärstillverkningen och vid beställningar å Husqvarna öferskrida det antal, som Husqvarna kan måhända hafva privilegium på att årligen få till-

verka. För närvarande finnas öfver 166,000 gevär af den nya modellen, och skulle vi komma uti den olyckliga ställning att behöfva mobilisera vår armé, så veta vi väl, att vid en mobilisering af en armé, det antal, som finnes på papperet upptaget, icke kan sättas i fråga att i verkligheten åstadkommas, ty ett betydligt mindre antal beväringssynglingar. än det som finnes på papperet upptaget, skulle då komma under fanorna, och man kan derföre antaga att det skulle i sådan händelse finnas cirka två gevär för hvarje man. Under sådana omständigheter behöfva vi väl ej nu forcera tillverkningen så mycket och vid en enskild verkstad betala öfver 13 R:dr mera för hvar gevär än hvad det kostar oss vid statens fabriki. I allmänhet är, såsom vi veta, förhållandet, att kronans arbeten ställa sig dyrare än enskilda, till följd af utgifter för kontrollen m. m., men i detta fall gäller motsatsen, ty gevären från Husqvarna äro 50 procent dyrare än de från statens fabriki.

Dels således derföre att vi ej behöfva så mycket forcera tillverkningen, dels för att icke staten må få vidkännas större kostnader än som nödvändigt är och dels för att det anslag, som annars skulle användas under år 1875, måtte blifva fördeladt, så att deraf räcker till att äfven för det påföljande året sysselsätta fabriken vid Carl Gustafs stad, hvilken annars skulle stå öde, har jag ansett mig böra yrka afslag å Stats-Utskottets nu föredragna punkt och i stället föreslå, att större anslag icke nu må beviljas för nästa år, än som behöfves för hvad vid Carl Gustafs stad kan tillverkas och möjligen äfven för de 1,500 gevär, som enligt ofvannämnda privilegium kanske kunde tillkomma Husqvarna, samt att återstoden af det anvisade anslaget måtte sparas till ett följande år. På grund af de skäl jag ofvan anført, får jag således hos Herr Talmannen anhålla om proposition på följande yrkande:

“att Kongl. Maj:ts i denna punkt omförmälda nådiga framställning måtte på det sätt bifallas, att för tillverkning af infanterigevär, hufvudsakligen vid Carl Gustafs stads gevärsfabriki, till Kongl. Maj:ts disposition för år 1875 anvisas ett extra anslag å 600,000 kronor“.

Med detta anslag skulle således kunna tillverkas öfver 24,000 gevär och det anser jag under nuvarande förhållanden vara fullkomligt tillräckligt. Jag har icke velat bestämma en viss siffra för de gevär, som borde beställas vid Husqvarna, emedan möjligen ett senare konungabref höjt eller kontrakt bestämt antalet af hvad vid Husqvarna bör tillverkas, eller att privilegiet numera ej existerar utan att Kronan har fria händer dervidlag. Emellertid huser jag det förtroende till Herr Krigsministern, att han derstädes ej skall beställa större antal gevär, än det hvartill staten må vara bunden.

Uti hvad Herr Lyttkens sålunda anført förenade sig Herr *Lundqvist*.

Herr *Astrand*: Då Riksdagen år 1871 beviljade 4,500,000 R:dr till anskaffande af infanterigevär och deraf för det derpå följande året anslag en summa af 1,248,000 R:dr, så var detta orsakadt af det trängande behovet att så fort som möjligt få fabrikationen i gång, för att de nya gevären skulle kunna utlemnas åt regementena. Under årens lopp sedan dess har Riksdagen hvarje år lemnat samma belopp, som af Kongl. Maj:t för detta ändamål begärts, och då denna tillverkning, på sätt af den föregående talaren blifvit erinradt, icke har kunnat utföras ensamt af kro-

nans fabriker vid Carl Gustafs stad, så har en stor del gevär äfven blifvit anskaffade från Husqvarna, hvarest tillverkningen dock ställer sig betydligt dyrare. Efter de upplysningar, som jag förskaffat mig rörande priset på hvarje gevär vid de olika ställena, är prisskillnaden emellertid icke så hög, som Herr Lyttkens nyss yttrat, eller 50 procent, men dock närmare 35 procent. Såsom jag sett af den Kongl. propositionen till 1872 års Riksdag, förklarade generalfältymästaren då, att sedan den beslutade utvidgningen af Carl Gustaf stads fabriker hunnit blifva till fullo utförd, tillverkningen vid detta fabriker borde kunna uppdryvas till 20,000 gevär årligen. Om man derföre för framtiden ville gå så tillväga, att man ställde tillverkningen hufvudsakligen vid detta fabriker, skulle icke det förhållande inträffa, som uti den Kongl. propositionen till denna Riksdag blifvit framhållet och af Stats-Utskottet repeteradt, att för hela det belopp, som anslagits till gevärs uppköpande, det bestämda antalet gevär icke skulle kunna anskaffas. Stats-Utskottet säger uti sin korta motivering i denna punkt, att det icke torde blifva möjligt att uppbriaga antalet gevär till 237,000 stycken, hvilket är beräknadt såsom minimum. Jag har derföre gått tillbaka till den Kongl. propositionen år 1872, der jag ser, att generalfältymästaren då ansett, att 246,000 gevär skulle kunna anskaffas. Ordalagen föllo sig sålunda:

“Behållningen i gevärsförråden af gevär enligt nya modellen den 31 December 1872 kunde således beräknas uppgå till omkring 80,000 st.; och då härtill lades de till armén utlemnade, skulle alltså återstå att från och med år 1873 anskaffa ytterligare omkring 120,000 gevär, för att det af chefen för Landtförsvars-departementet uti underdåniga memorialet den 29 December 1870 beräknade antal af 246,000 gevär skulle blifva uppnådt”. Nu säger Stats-Utskottet, att man, äfven om hela anslaget användes, så framt Riksdagen beviljar detsamma i år, icke skulle kunna ernå 237,000 stycken. Jag har med anledning häraf tagit mig friheten att göra en liten kalkyl, som visar, att vi för det återstående oanvisade beloppet af anslaget skulle kunna erhålla icke blott de 40,000 gevär, hvarom nu är fråga, utan äfven något deröfver, i händelse man, på sätt Herr Lyttkens redan föreslagit, icke lemnade hela detta belopp för nästkommande år, utan fördelade detsamma på åren 1875 och 1876, så att största delen af tillverkningen skulle kunna lemnas till Carl Gustafs stad. Jag har uti denna kalkyl upptagit värdena i runda tal, men bestämdt icke lägre, än de verkligen äro. Om man vid Carl Gustafs stad beställde för år 1875 20,000 gevär à 24 R:dr, så gör det en kostnad af 480,000 R:dr, och tager man dertill från Husqvarna 2,000 gevär, beräknade efter 39 R:dr stycket, så får man 78,000 R:dr, eller tillsammans för år 1875 558,000 Rdr. Låter man derefter under år 1876 vid Carls Gustafs stad tillverkas 16,000 gevär efter ofvan angifna pris af 24 R:dr, blir kostnaden derför 384,000 R:dr, och om dertill lägges kostnaden för 2,000 gevär från Husqvarna à 39 R:dr under samma år, uppstår ett sammanlagdt belopp för år 1876 af 462,000 Rdr. Då här man sålunda fått 40,000 gevär för 1,020,000 R:dr, och det återstår följaktligen 64,000 R:dr af det belopp, som Stats-Utskottet nu föreslagit Riksdagen att för nästkommande år bevilja. Lemnas nu detta återstående belopp till Carl Gustafs stad, så erhåller man ytterligare 2,660 gevär. Jag vet icke fullt

bestämndt, hvilket antal gevär Husqvarna genom kontrakt med kronan förbehållit sig att få för kronans räkning tillverka, då någon gevärsbeställning eger rum, men jag vill påminna mig, att jag vid någon föregående riksdag, då frågan varit å bane — ty, såsom Herrarne torde erinra sig, hafva röster ofta höjts emot att forcera denna tillverkning så mycket och kasta bort stora kapitaler egentligen för att rikta Husqvarna aktieegare — sett ett Kongl. bref af något år på detta århundrade, jag tror 1840 eller 1850, deruti Husqvarna försäkrades att få tillverka för statens räkning 2,000 gevär om året. Det är med anledning häraf, som jag uppställt mina kalkyler, så att Husqvarna skulle få på sin andel 2,000 gevär för hvarje af åren 1875 och 1876. Då Herr Lyttkens redan begärt proposition på en summa af 600,000 R:dr att utgå under nästa år, så vill jag till alla delar instämma uti detta yrkande, helst generalfälttygmästaren ju en gång förklarar, att tillverkningen vid Carl Gustafs stad skulle kunna höjas till 20,000 gevär årligen och, om jag ej misstager mig, ett större antal tillverkats under sista året. Jag tror att man med att antaga Herr Lyttkens förslag icke riskerar något, då vårt gevärsförråd, åtminstone till ett belopp, som 1871 års Riksdag afsåg, snart ändock blifver fylldt och för öfrigt utsigterna inom Europa, såvidt som vi, inom denna Kammare derom kunna döma, äro särdeles fredliga. Vi torde således kunna utan fara uppskjuta med beviljandet af hela det återstående anslaget till nästkommande års riksdag, i hvilken händelse staten derigenom skulle göra en vinst af åtminstone 4 å 5,000 gevär.

Med anledning af hvad jag haft äran anföra, yrkar jag, att Kammarerna, med afslag å Utskottets förslag, måtte bifalla det af Herr Lyttkens framställda yrkande.

Friherre Ericson: Det har naturligtvis icke kunnat vara för Stats-Utskottet obekant, att de gevär, som tillverkas vid Carl Gustafs stad, äro betydligt billigare än de, som tillverkas vid Husqvarna. Det kan så mycket mindre hafva varit för oss obekant, som den Kongl. propositionen upplyser derom och man för öfrigt ju ofta tillförene talat derom. Att så är förhållandet är också helt naturligt, då man vid Carl Gustafs stads fabriker ej behöfver beräkna någon ränta å anläggningskostnaden såsom vid enskilda fabriker.

Man kan visserligen, såsom Herr Lyttkens gjort, göra försök att kalkylera sig till hvad ett gevär kostar staten vid Carl Gustafs stad, och jag vill visst icke bestrida, att hans beräkningar äro riktiga, men, efter hvad jag vill påminna mig, gjordes en annan beräkning i Stats-Utskottet, hvilken slog så ut, att hvarje gevär från Carl Gustafs stad kostade staten 31 R:dr. Det beror naturligtvis på huru man uppställer sin kalkyl, till hvad resultat man kommer.

Härmed vill jag dock ingalunda säga, att man icke bör så mycket som möjligt koncentrera tillverkningen vid Carl Gustafs stad och göra sig oberoende af den enskilda gevärsfabrikationen. Utskottet har också haft sig bekant, att tillverkningen af gevär för statens räkning vid Husqvarna år för år aftagit. Så äro för närvarande icke mera än 10,000 gevär under beställning derstädes, då, såsom Herrarne veta, siffran under de föregående

föregående åren varit mycket större, och möjligt är, att för nästa år en ytterligare nedsättning skall ske, så att en högre siffra må komma Carl Gustafs stad till godo. Under sådana omständigheter har Utskottet ansett betänkligt att för hastigt undandraga regeringen möjligheten af att låta tillverka gevär vid Husqvarna, och detta af det skäl att, om också icke något kontrakt skulle vara uppgjordt emellan regeringen och Husqvarna faktori om att detsamma skulle på sin andel få tillverkningen af något visst antal gevär, så har staten dock ovilkorligen en viss moralisk skyldighet till detta gevärsfaktori, derigenom att staten en gång uppmuntrat Husqvarna att utvidga sina anläggningar. Herrarne erinra sig säkerligen mycket väl, hurusom vi, då detta anslag beviljades och vapenskattnen utskrefs, ansågo det vara mycket fosterländskt handadt af Husqvarna att ställa sin tillverkning så, att man icke behöfde gå utom landet för att anskaffa gevär. Att under sådana förhållanden och då man ser, att regeringen allt mer och mer drager tillverkningen till Carl Gustafs stad, helt och hållet rycka undan möjligheten för regeringen att äfven vända sig till Husqvarna, har man icke ansett rätt, och detta är orsaken, hvarföre Utskottet icke trott sig böra tillstyrka en sådan åtgärd eller velat vidare yttra sig om fördelningen af tillverkningen emellan dessa båda faktorer.

Hvad beträffar det förslag, som nu blifvit af Herr Lyttkens framställt och sedermera äfven biträdt af Herr Åstrand, så tror jag visserligen icke, att, om det blir Riksdagens beslut, det skulle medföra någon synnerlig olägenhet, men jag vill blott fästa uppmärksamheten dervid, att Riksdagen väl icke bör bevilja en så liten anslagssumma, att man, på samma gång som man tager bort all tillverkning från Husqvarna, dock icke kan bereda full sysselsättning åt Carl Gustafs stad, ty det vore i sanning en dålig uträkning. Jag anser mig nu ej kunna på rak arm säga, om det ifrågasatta anslaget 600,000 kronor är tillräckligt att till fullo sysselsätta faktoriet vid Carl Gustafs stad: i annat fall torde det vara nödvändigt att höja summan.

Herr Casparsson: Riksdagen mötes här af den nedslående upplysningen, att det en gång bestämda anslaget till anskaffande af infanterigevär icke räcker till. Under min praktik som landtbrukare har jag dock vunnit den erfarenheten, att man ofta vid närmare påseende finner, att ett belopp "räcker till", blott man ställer klokt till, och på så sätt tror jag äfven i detta fall, att man kan hjälpa sig. Herrar Lyttkens och Åstrand hafva redan sökt att åstadkomma bevisning i detta afseende, och äfven jag har gjort mina beräkningar i samma syfte, hvilka ledt mig till ungefär samma resultat, som det, hvartill dessa begge Herrar kommit. Första frågan är att få upplysning om priset på gevär vid de båda fabrierna; jag har derom gjort förfrågan och fått mig meddeladt, att priset å ett gevär från Husqvarna utgjorde år 1871 36 R:dr och år 1873 39 R:dr, under det att priset vid statens faktori var år 1871 23 R:dr 82 öre och år 1873 23 R:dr 80 öre. Herr Lyttkens hade visserligen i detta senare afseende kommit till en något olika siffra, men detta måtte härröra från tillkomsten af de af honom omnämnda småpersedlar, såsom krats m. m., hvilka ej äro inbegripna i det af mig angifna pris, men

emellertid förändrar prisskillnaden ej väsendtligen grunden för de beräkningar jag uppställt. Enligt Kongl. Maj:ts till 1872 års Riksdag aflåtna nådiga proposition skulle den 31 December 1872 i gevärsförråden finnas omkring 80,000 gevär och till armén hafva utlemnats 54,476 stycken, summa 134,476. Det skulle alltså enligt samma Kongl. proposition återstå att få och med år 1873 anskaffa ytterligare omkring 120,000 gevär. Hade nu tillverkningen af gevär ställts på de följande 4 åren med 30,000 gevär årligen, 24,000 vid statens faktori och 6,000 vid Husqvarna, så skulle vid 1876 års slut hafva funnits en tillgång af 254,476 gevär, och efter de uppgifna prisen en besparing till statsverket hafva uppkommit af 29,280 R:dr eller motsvarande 1,229 gevär. Hade en dylik anordning redan då vidtagits, och hvilket äfven varit möjligt då tillverkningen vid statens faktori utan större svårighet skulle hafva kunnat uppdrivas till nämnda belopp eller 24,000 gevär årligen, skulle det beviljade anslaget således kunna hafva räckt till och lemnat öfverskott. Säsom saken nu står, återstår emellertid vid detta års slut att anskaffa ytterligare 40,000 gevär, och det oanvisade anslaget är, säsom vi af Stats-Utskottets utlåtande se, 1,084,000 R:dr. Skall hela detta anslag användas på ett år, så blir det otillräckligt, men fördelas det på två år, kan det räcka till. Man kan naturligtvis, säsom nyss blifvit anmärkt, göra kalkyler mycket olika, men det ligger ingen vikt på huru de uppställas, blott de bevisa hvad de skola bevisa. Jag har också uppgjort en kalkyl, som visar, att, om man efter de förut angifna prisen beställer för år 1875 16,000 gevär vid statens faktori och 4,000 gevär vid Husqvarna samt lika antal för år 1876, så blir kostnaden för dessa 40,000 gevär 1,074,240 R:dr, och man erhåller således ett öfverskott å det ifrågavarande disponibla anslaget af 9,760 R:dr. Vill man åter ytterligare inskränka tillverkningen vid Husqvarna, så skulle man kunna låta under år 1875 tillverka vid statens faktori 20,000 gevär och vid Husqvarna 2,000, samt under år 1876 vid det förra 16,000 och vid det senare äfven 2,000, hvarigenom uppstode en tillverkningskostnad af 1,013,520 R:dr, i hvilket fall ett öfverskott visade sig af 70,480 R:dr. Skulle man deremot anse sig kunna helt och hållet inställa tillverkningen vid Husqvarna och endast hålla sig till Carl Gustafs stad, så uppstår, i fall man år 1875 låter derstädes tillverka 24,000 och under år 1876 16,000 gevär, en tillverkningskostnad af 952,800 R:dr och ett öfverskott af 131,200 R:dr eller motsvarande 5,508 gevär efter det beräknade priset af 23 R:dr 82 öre för hvarje gevär.

Jag vill med dessa siffror icke annat än visa, att om anslaget fördelas på två år, det icke blott blir tillräckligt utan till och med kan lemna ett öfverskott, och jag hade derföre för min del ansett, att det skulle vara lämpligast, om hälften af detta anslag utginge för år 1875 och hälften för år 1876, men då tvänne föregående talare yrkat, att för nästa år skulle beviljas 600,000 kronor, så vill jag med dem förena mig.

Herr *Fredricson* instämde med Herr *Casparsson*.

Herr *Hæggström*: Jag beklagar att jag icke kan komma till samma resultat som den siste ärade talaren, hvilket icke är underligt, ty han inblandade bland det antal gevär, som nu återstår att anskaffa, äfven de

gevär, som köptes för 1867 års anslag. I proposition till 1871 års Riksdag begärde Kongl. Maj:t för anskaffande af 150,000 stycken infanteri-gevär à 30 R:dr stycket en summa af 4,500,000 R:dr. Enligt hvad Stats-Utskottets vid samma riksdag i frågan afgifna utlåtande upplyser, utgjorde vid slutet af år 1870 antalet färdiga gevär 76,623 stycken, hvarförutan omkring 20,000 stycken ansågos kunna anskaffas för de år 1867 anvisade medel och dessa 20,000 gevär få naturligtvis icke tagas med i beräkningen, när det är fråga om. huru många gevär, som äro anskaffade för 1871 års anslag. Det minsta antal gevär, som beräknats böra finnas att tillgå, är 237,000 och då, enligt hvad upplyst blifvit, behållningen af remingtongevär vid slutet af år 1873 utgjorde 166,181 stycken, återstå således att anskaffa 70,819 stycken gevär. Jag har varit i tillfälle att enskildt höra mig för angående kostnaden och funnit densamma vara orimligt högt uppdrifven. Då derföre ännu nära 80,000 gevär fattas, utgör detta för mig ett skäl att tillse att gevären fabriceras på det billigaste sättet, hvarför jag instämmer med Herr Lyttkens.

Herr Lyttkens: Jag har begärt ordet med anledning af Friherre Ericsons yttrande, att staten skulle hafva en moralisk skyldighet att låta Husqvarna faktori få en större del af beställningen. Jag tror icke att någon sådan skyldighet finnes å Riksdagens sida, men deremot har egarne till Husqvarna haft hela egendomen till skänks mot skyldighet att hålla faktoriet i stånd. Hvad beträffar den omtalade utvidgningen, så torde faktoriet derför hafva fått full ersättning derigenom, att 50,000 gevär der blifvit beställda till vida högre pris, än staten betalat för gevär vid Carl Gustafs stads faktori. Med anledning af Herr Åstrands beräkning vill jag endast nämna, att om man lägger räntan å tillverkningskostnaden till priset på hvarje gevär, så kommer man till det resultat, att de gevär, som tillverkas vid Husqvarna, äro femtio procent dyrare än de vid Carl Gustafs stads faktori tillverkade.

Herr Jan Andersson: Det är icke blott förvånande utan äfven glädjande att förnimma den förändrade vind, som nu blåser i Kammaren i denna fråga. Den, som åren 1871 och 1872 deltog i Utskottets öfverläggningar och rådde att med hofsamhet förfara med detta stora anslag, blef betraktad nära nog som en landsförrädare. För mig är det derföre synnerligen glädjande, att man för anskaffande af gevär nu icke ifrågasatt något anslag utöfver det som beviljades vid 1871 års riksdag, och jag instämmer gerna med Herr Lyttkens, fullt öfvertygad att det icke innebär någon fara för landet att dröja några år med anvisandet af hela det nu ifrågaställda anslaget.

Grefve Posse: Jag ber Kammaren välvilligt medgifva, att Utskottet fästat uppmärksamheten på den omständighet, att tillverkningskostnaden vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori är billigare än vid Husqvarna vapenfabrik. I sammanhang härmed har Utskottet sagt, att beställningarna vid sistnämnda verkstad torde för framtiden komma att inskränkas, så att hela skilnaden i detta afseende emellan Utskottets förslag och det af Herr Lyttkens framställda ligger deri, att Utskottets hemställen står i motive-

ringen och Herr Lyttkens i klämman. Om Utskottets förslag bifalles, så kommer Riksdagens skrivelse att innehålla hvad Utskottet hemställt i afseende på stället för tillverkningen af gevären, och Utskottet har derföre trott att genom Utskottets förslag samma mål skulle vinnas, som Herr Lyttkens med sitt förslag afser. Man kan väl i så fall invända, att det föreslagna beloppet 1,084,000 riksdaler är större än hvad som erfordras för det antal gevär, som kan tillverkas vid Carl Gustafs stads faktori under loppet af ett år. Det är väl riktigt, men om anslaget icke kan användas år 1875, så blir öfverskottet till regeringens disposition 1876. I fråga om sättet, hvarpå hemställan om tillverkningsorten bör ske, förenar jag mig gerna med Herr Lyttkens, att den må nedflyttas i klämman. För öfrigt är det likgiltigt, hvilket år det en gång bestämda anslaget utgår, endast det användes på det mest ekonomiska sätt, så att beställningen göres der man kan erhålla de bästa gevären för det billigaste priset.

Herr Wedberg: Då jag under förliden riksdag vid föredragningen af nu ifrågavarande anslag framställde förslag om nedsättning af detsamma, samt att gevärsbeställningarne från Husqvarna skulle upphöra och det återstående gevärsbehovet tillverkas endast vid kronans eget faktori eller Carl Gustafs stad, hvilket sistnämnda blifvit så utvidgadt, att mer än 25,000 gevär der ärligen kunde tillverkas till högst betydligt billigare pris än vid den enskilda personer tillhöriga verkstaden, så möttes jag af motstånd såväl af chefen för Landtförsvars-departementet som ock af flere talare i Kammaren, hvarför det nu är med synnerlig fägnad jag ser, att såväl Kongl Maj:t i den nådiga propositionen som ock Stats-Utskottet i sitt föreliggande betänkande gifvit mig fullt rätt. Då flere af de talare som nu uppträdt äfven understödt mitt då afgifna förslag, så har jag egentligen ej haft annan orsak begära ordet än för att, med anledning af Herr Häggströms beräkningar rörande tillgången af färdiga gevär, påpeka att han troligen ej tagit med i räkningen de, som under detta år 1874 blifvit tillverkade — vid beräkningen af hvad som fins tror jag att talaren på uplandsbänken kommit sanningen närmast.

Då vid 1871 års riksdag anslaget af 4,500,000 R:dr beviljades till gevär, var ställningen sådan att det möjligen befanns nödvändigt vid enskild verkstad beställa gevär, äfven om de kostade mera än vid det egna faktoriet, hvarför jag ej anser Kammaren ega rätt klandra att då så skedde, men sedan kronans eget gevärsfaktori genom förre krigsministerns försorg blifvit på ett högst ändamålsenligt sätt utvidgadt och förbättradt, så att gevär der tillverkas icke allenast i betydligt större antal än förut, utan äfven betydligt billigare samt, efter hvad som blifvit mig sagdt, af kompetent person, äfven med mera omsorg, så hade, enligt min åsigt, beställningarne för 1873 ej bort göras vid Husqvarna, hvorigenom för statsverket besparats mer än 100,000 R:dr. Af Herr Lyttkens med flere är föreslaget, att anslaget skulle nedsättas till jemnt 600,000 kronor; för min del tror jag att vid Carl Gustafs stads faktori skulle kunna upparbetas 750,000 kronor, synnerligast som, då arbetslöner och materialier stigit ganska betydligt, gevären väl i år blifva någon eller några kronor dyrare, men vill ej ensam framställa något yrkande på

denna summa, utan instämmer med dem som anse summan böra ned-sättas till förstnämnda belopp.

Medan jag har ordet kan jag ej underlåta anmärka ett yttrande af Herr Friherre Ericson, hvarmed han ville som skäl för beställningen vid Husqvarna andraga, att ifall staten beräknade ränta på de penningar hvilka äro nedlagda uti byggnader vid kronans faktori, "så skulle gevären blifva der lika dyra som vid Husqvarna" — för min del tror jag ej att så skulle blifva förhållandet ens om denna åtgärd vidtoges, och hvad som torde vara alldeles säkert, det är att staten alldeles icke får mera ränta på sagda byggnader, ifall genom forcerad gevärstillverkning och stora beställningar vid enskilda faktorier det snart icke mera finnes något att göra vid Carl Gustafs stad, och byggnaderna med de många dyrbara ma-skinerna stå obegagnade.

Herr Casparsson: Med anledning af Herr Hægströms uttalade tvifvel rörande riktigheten af den af mig uppgjorda beräkningen, i fråga om det antal gevär som skulle återstå att tillverka, tillåter jag mig an-föra, att i Kongl. Maj:ts till 1872 års Riksdag aflättna proposition upp-gifves, att ifrån och med 1873 skulle återstå att anskaffa 120,000 gevär-för hvilket ändamål återstode oanvisade 3,252,000 R:dr. Man afsåg då att, tillverka det sålunda återstående beloppet under åren 1873, 1874 och 1875, och om man dividerar 120,000 med 3, erhåller man 40,000, och om man likaledes dividerar anslaget 3,252,000 med 3, så erhålles siffran 1,084,000, eller samma belopp som i Stats-Utskottets utlåtande uppgifves såsom för år 1875 anvisadt. Här afses sålunda en tillverkning icke af 80,000 gevär utan af 40,000, så framt uppgifterna i Kongl. Maj:ts proposition äro riktiga. Hela frågan reducerar sig till huru man skall åstadkomma det återstående antalet 40,000 gevär för den återstående delen af anslaget 1,084,000 R:dr, och svaret härpå kan icke blifva något annat, än att tillverkningen måste utsträckas på 2 år, under hvilken tid Carl Gustafs stads faktori opererar starkare och Husqvarna faktori svagare än hvad förhållandet dem emellan hittills varit.

Herr Statsrådet Weidenhielm: Jag skall endast yttra några få ord i förevarande fråga, under förhoppning jemväl att derigenom kunna af-korta diskussionen. Jag ber härvid först få fästa uppmärksamheten derpå att då 1871 års Riksdag till anskaffning af infanterigevär beviljade 4,500,000 R:dr, så ingick i beslutet, att gevären skulle anskaffas under loppet af 4 år. Hotande moln betäckte då den politiska himmelen, så att det an-sågs nödigt att brådska med anskaffandet af gevären, och regeringen hade därför skyldighet att så mycket som möjligt forcera tillverkningen. Fak-torierna fingo släppa till alla krafter, och vid Husqvarna beställdes 18,000 gevär, oaktadt priset der var högre än vid Carl Gustafs stads gevär-sfaktori. Det är naturligt, att då Husqvarna faktori, med kunskap om Riksdagens beslut, mottog beställningen, faktoriets nödgades utvidga etablis-ementet och nedlägga betydliga kostnader, hvilket faktoriets säkerligen icke gjort, derest icke Riksdagen beslutat, att gevären skulle anskaffas under 4 år. Påföljande Riksdag beslöt att anslaget skulle fördelas i 3 delar, och Husqvarna faktori hade icke skäl att antaga någon nedsättning i beställ-

ningen. Skilmaden i priset ökades emellertid, den politiska horisouten klarnade, och då Husqvarna faktori redan genom de effektuerade beställningarne erhållit någon ersättning för de kostnader faktoriets utvidgande förorsakat, ansåg krigsstyrelsen sig kunna utan men för den enskilda industrien minska gevärsbeställningarne vid Husqvarna. Så har ock varit förhållandet, och hafva dessa beställningar nedgått från 18,000 till 10,000 gevär och göras nu endast på 3 månader i sender. Genom att ytterligare inskränka beställningarne vid Husqvarna, hvilket underlättas genom den ökade produktionsförmågan vid Carl Gustafs stads faktori, bör den af generalfälttygmästaren förespeglade bristen blifva ringa och det äskade anslagsbeloppet, oaktadt de förhöjda arbetsprisen, i det närmaste tillräckligt för det dermed afsedda gevärsantalet.

Jag hemställer om bifall till Kongl. Maj:ts proposition, äfven om man af ekonomiska skäl icke skulle kunna använda hela summan under 1875, hvilket nu icke med säkerhet kan förutsägas.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det propositioner gifvits så väl på bifall till Utskottets hemställan som på Herr Lyttkens nu gjorda yrkande, blef den senare propositionen med öfvervägande ja besvarad: och hade Kammaren således bifallit Kongl. Maj:ts i denna punkt omförmälda nådiga framställning på det sätt, att för tillverkning af infanteri-gevär, hufvudsakligen vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori, till Kongl. Maj:ts disposition för år 1875 anvisades ett extra anslag å 600,000 kronor.

Vid 50:de punkten anfördes af

Herr Sven Andreasson: Af den reservation, som finnes bifogad Utskottets förevarande betänkande, synes att flere af Utskottets ledamöter från denna Kammare, och deribland äfven jag, icke kunnat biträda den åsigt, som hos Utskottets majoritet gjort sig gällande. Då Kongl. Maj:t vid nästlidna års riksdag för uppförande af ett ridhus vid Carlsborg begärde ett anslag af 28,000 R:dr, ansåg Riksdagen det äskade beloppet vara för högt tilltaget och beviljade det icke, oaktadt Riksdagen erkände behovet af en dylik byggnad, men Riksdagen ansåg, att den sammans uppförande utan fara kunde uppskjutas till ett kommande år. Nu har Kongl. Maj:t ånyo äskat anslag för samma ändamål, men på grund af de nuvarande stegrade arbets- och materialpris höjt anslagsfordringen till 48,476 R:dr, och Utskottet har, utan att derföre anförä något egentligt skäl, tillstyrkt att för 1875 anvisa ett extra anslag af 25,000 R:dr. För min del är jag öfvertygad, att ifrågavarande ridhusbyggnad, om den skall uppföras 1875, blir dubbelt dyrare än om man dröjer ett par år, ty icke blott för utförande af åtskilliga allmänna arbeten vid Carlsborg hafva medel blifvit anvisade, utan man bedrifver äfven för närvarande med rask fart anläggandet af en jernväg till Carlsborg, hvilket allt, då staten bekostar arbetet, har till följd, att arbetslönerna hafva stegrats till ett orimligt pris. Då Riksdagen icke beviljade något anslag för ifrågavarande ändamål sistlidet år, så kan det icke vara skäl att bevilja ett sådant anslag för år 1875, ty man har anledning antaga, att sedan jernvägen till Carlsborg blifvit färdig, hvilket troligen inträffar under lop-

pet af år 1876, byggnaden skall kunna uppföras för ett mycket billigare pris, sedan priset på så väl arbete som materiel fallit. Jag tror således, att byggandet utan fara kan uppskjutas till år 1876 eller 1877, och får således yrka afslag å Utskottets hemställan, helst Utskottet, utan att anföra något giltigt skäl, så att säga på rak arm tillstyrkt omkring hälften af hvad Kongl. Maj:t äskat. Beviljar Riksdagen nu denna summa, får Riksdagen nog framdeles anslå återstoden. Det torde således vara klokast att i år afslå anslaget. Ehuru jag icke vill förneka att ändamålet kan vara nyttigt, tror jag dock icke att behovet är så särdeles trängande.

Herr Adlersparre: I motsats till den föregående talaren vågar jag påstå, att det *icke* skulle vara en väl vald sparsamhetsåtgärd att afslå Utskottets förslag. Det ifrågavarande anslaget är först och främst icke stort, icke heller ingår det bland de ordinarie anslagen, utan är endast tillfälligt och afsedt att för en gång utbetalas. Dertill är det af stor vikt. Den föregående talaren yttrade, att Utskottet icke anfört något skäl för sitt tillstyrkande af 25,000 kronor. Jag kan, för min del, icke finna annat, än att Utskottet i motiveringen framlagt ett ganska godt och antagligt skäl. Utskottet anför nemligen, att enligt ett år 1870 inom fortifikationen uppgjortt kostnadsförslag skulle ett ridhus å Carlsborg af 102 fots längd och 59 fots bredd då kunnat uppföras för en summa af 14,500 R:dr. Nu har Utskottet tillstyrkt att för uppförandet af en ridhusbyggnad af samma dimensioner bevilja 25,000 R:dr, hvilket belopp till följd af de stegrade arbets- och materialprisen skulle motsvara den summa, som år 1870 ansågs för samma ändamål erforderlig.

Jag ber att åter få påminna Kammaren att detta anslag är af stor vikt. På Carlsborg äro förlagda två fältbatterier, tillsammans mer än 200 man, och en ingenjörtrupp. För att dessa trupper skola blifva i sin tjänst dugliga måste de instrueras och öfvas i ridning. Men hur skall detta kunna ske utan ridhus? Derjemte är att märka, att ett af hufvudändamålen med Carlsborgs fästning är att i krigstid utgöra en depot för armén, der såväl kavalleri- som artilleri-rekryter skola danas för att så fort ske kan instickas i arméns leder. Det är därför att befara att, om detta anslag vägras, en af Carlsborgs väsentligaste uppgifter blir förfelad.

Den förste talaren yrkade på uppskof, emedan, enligt hans förmenande, ett ridhus framdeles skulle kunna byggas billigare än år 1875; men hvem vet om icke ett sådant uppskof skulle kunna framkalla ett motsatt resultat. Det är ju mycket möjligt, att priset på både materiel och dagsverken alltjemt skall stiga. Jag för min del tror att det ur ren ekonomisk synpunkt skulle vara ett misstag att nu vägra ifrågavarande anslag och jag är fullt öfvertygad om, att det ur militärisk synpunkt skulle vara ett stort fel, hvarföre jag på det varmaste yrkar bifall till Utskottets förslag.

Friherre Ericson: Det är ett sedan längre tid tillbaka med rätta öfverklagadt förhållande, att de byggnader, som uppföras för landförsvarets räknning, blifva oerhördt och oproportionerligt dyra. Detta är ett i hög grad skadligt förhållande, ty det hindrar Riksdagen att bevilja nödvändiga och nyttiga anslag, till hvilka Riksdagen eljest skulle vara villig att anvisa medel.

Det är gifvet, att chefen för Landtförsvars-departementet icke kan vara byggmästare och ega den detaljkännedom, som för en sådan är nödvändig, och sysselsatt med så många andra göromål som han är, kan han icke fästa vederbörlig uppmärksamhet vid alla kostnadsförslag, men sedan hans uppmärksamhet en gång blifvit fästad vid de många missförhållandena i detta afseende, kan man hoppas att de skola blifva rättade. Under de senare åren hafva i de gemensamma voteringsarne anslag drillats igenom till byggnadsföretag, hvilka blifvit oerhördt dyra, till följd af högt upptrifna kostnadsförslag och det dyrbara sättet att utföra dem. Jag vill anföra ett exempel, som skall förvåna alla, som känna till hvad det verkligen kostar att bygga, härvid villigt medgifvande att Carlsborg är en mycket dyrare trakt än många andra. I år bygges på Carlsborg ett stall, hvartill Riksdagen beviljat 28,000 R:dr, men nu är uppförandet upplåtet på entreprenad för 55,000 R:dr. Detta stall innehåller endast rum för två batteriers hästar med 40 eller 42 spiltor och har derjemte en liten utbyggnad för sjuka hästar. Man skulle tro att detta stall, eftersom det är så dyrt, bygges särdeles solidt och t. ex. bombfritt, men det är ingalunda förhållandet, ty det är helt enkelt en i en fästning provisorisk byggnad, som måste rifvas i händelse fästningen försattes i försvarstillstånd. Utan att behöfva ingå i några närmare beräkningar, torde Herrarne genast finna, att 55,000 R:dr är ett alldeles för högt pris för ett sådant stall. Här är nu fråga om en ridhusbyggnad, 65 alnar lång och 30 alnar bred samt utan vidare inredning, för hvars uppförande regeringen begärt 48,500 R:dr. För den som har ett något större jordbruk är en byggnad med sådana dimensioner icke ovanlig, men om man skulle bygga den så dyrt, skulle man med rätta anses sköta sin ekonomi mindre väl; och äfven om man måste medgifva att staten får bygga dyrare än den enskilde, så är dock det af Kongl. Maj:t äskade beloppet alltför högt för en byggnad af anförda dimensioner utan inredning. Enahanda är förhållandet med de flesta byggnader, som uppföras genom Arméförvaltningens försorg, och det är derföre nödvändigt att härpå fästa Herr Krigsministerns uppmärksamhet. Hvari felet ligger kan jag icke uppgifva, och sådant torde ej heller vara Riksdagens skyldighet. Samma förhållande som med detta ridhus eger äfven rum med det exercishus för Lifgardet till häst, hvartill Kongl. Maj:t äskat ett anslag af 45,500 R:dr. Det är klart att Riksdagen för detta ändamål borde bevilja medel, derest endast kostnaden vore rimlig, men det är tydligt, att det fordrade beloppet är alldeles för högt tilltaget för en byggnad, som blott behöfver vara enkelt utstyrd och icke innehålla annan inredning än några gymnastikapparater.

Hvad nu ifrågavarande ridhus beträffar, så har Utskottet tillstyrkt, att för detsammes uppförande må anvisas ett anslag af 25,000 R:dr, och anledningen härtill har varit, att i Utskottet företeddes ett i slutet af år 1870 inom fortifikationen uppgjort kostnadsförslag, enligt hvilket ett ridhus å Carlsborg, 51 alnar långt och 30 alnar bredt, då skulle kunnat uppföras för en summa af 14,500 R:dr. Det nu ifrågaställda ridhuset, som skulle blifva 14 alnar längre, har Utskottet ansett böra uppföras, men icke till så högt pris som Kongl. Maj:t fordrat, utan i betraktande af dels den ökade längden och dels de stegrade arbets- och materialprisen väl ansett, att ett större belopp borde beviljas, än det som ansågs erfor-

derligt år 1870, men i brist på någon annan hållpunkt föreslagit 25,000 R:dr. Då ett ridhus på Carlsborg nödvändigt erfordras, och det icke lär kunna byggas för billigare pris, än Utskottet föreslagit, yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr Hörnfeldt: Det förefaller mig, som om ett bifall till Utskottets förslag skulle vara ett maskeradt bifall till Kongl. Maj:ts proposition, och jag finner stöd för denna min åsigt i den omständighet, att då Riksdagen år 1873 afslog det begärda anslaget till den då ifrågasatta ridhusbyggnaden, derföre att Riksdagen ansåg priset vara alltför högt, så är det klart att, om Kongl. Maj:t kunnat, han nu begärt mindre än han begärt vid 1873 års riksdag, men i stället begäres nu ännu högre belopp än då. Jag föreställer mig, att man icke gerna kan sätta ned det af Kongl. Maj:t begärda anslaget till 25,000 R:dr, endast på den grund att 14,500 R:dr ansågos tillräckliga för ändamålet år 1870. Jag tror derföre det vara skäl, att för närvarande afslå Utskottets förslag, under förväntan att framdeles erhålla ett fullt tillförlitligt kostnadsförslag.

Herr Sven Andreasson: En ärad talare på stockholmsbanken yttrade, att han ansåg att Utskottet gifvit ett ganska godt skäl för sin hemställan, dermed att Utskottet framhållit, att en sådan byggnad som den ifrågavarande, enligt för Utskottet förevisade ritning och kostnadsförslag, skulle år 1870 kunnat byggas för 14,500 R:dr. Detta skäl är icke mycket värdt, då tiden nu är så mycket olika mot år 1870, så att prisförhållandena icke kunna jämföras, isynnerhet som arbetet med jernvägen till Carlsborg redan nu betydligt höjt priset på arbetskrafter och materiel derstädes och sannolikt ytterligare kommer att höja detsamma under nästa år, då jernvägsarbetet med mera fart kommer att bedrivas. Jag finner Utskottets skäl ganska klent, och då den förda diskussionen icke rubbat min åsigt i frågan, yrkar jag fortfarande bifall till reservanternas hemställan.

Herr Gumælius: Om Herr Krigsministern yttrat sig för bifall till Utskottets förslag och derigenom gifvit grundad förhoppning om att det belopp, som Utskottet föreslagit Riksdagen att anvisa, skulle blifva för det afsedda ändamålet tillräckligt, skulle jag hafva röstat för Utskottets förslag, men då Herr Statsrådet icke yttrat sig och icke synes ämna yttra sig i frågan, finner jag mera skäl att instämma med reservanterne.

Öfverläggningen var slutad. Propositioner framställdes enligt de yrkanden, som derunder förekommit; och beslöt Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, att något anslagsbelopp för det ändamål, hvarom här vore fråga, icke skulle af Riksdagen beviljas.

I afseende på *51:sta punkten* yttrade:

Herr Liss Olof Larsson: Jag har inom Utskottet icke delat majoritetens åsigt i nu föredragna punkten, ehuru genom något missförstånd min reservation icke kommit att bifogas Utskottets utlåtande. Jag har icke

kunnat tillstyrka hvarken Kongl. Maj:ts eller Utskottets förslag utan yrkar afslag å bådadera. Det förefaller mig, som vi här stå framför en högst besynnerlig fråga. Vid sistlidne års riksdag äskade Kongl. Maj:t för uppförande af ridhus och stallbyggnader i Christianstad en summa af 50,800 R:dr och yttrade derjemte, att i och med uppförande af en ny ridhusbyggnad det gamla ridhuset med fördel skulle kunna inredas till ett stall för 30 hästar. Då fanns spiltrum i stallet för 146 hästar, och Kongl. Maj:ts förslag afsåg att bereda stallutrymme för ytterligare 10 hästar. Nu säges i Kongl. Maj:ts proposition, att 168 spiltrum erfordras för inhysande af de hästar, som tillhöra hvarje af regementets i Christianstad förlagda 3 divisioner, och det ser således ut, som om man ännu icke vore på det klara med huru många spiltor, som der verkligen behövas. Men detta är icke det besynnerligaste, ty då regeringen förra året ansåg att det gamla ridhuset skulle kunna begagnas till stall och endast begärde 50,800 riksdaler för uppförande af nytt ridhus och några mindre förändringar för beredande af utrymme för alla hästar, så kasseras nu alla byggnader, och ett betydligt anslag begäres för nya sådana, allt på grund af förhållanden som sedan sistlidne riksdag yppat sig, och anledningen befinnes utslutande ligga i ett intyg af en veterinärläkare. Hans skäl äro emellertid så besynnerliga, att, om Riksdagen skulle fästa afseende vid sådana skäl, jag sannserligen icke vet hvar det skulle stanna. Anledningen till det nu yppade behovet af nya byggnader uppgifves vara en smittosam sjukdom, som utbrutit bland artilleriets hästar, och orsaken till denna sjukdom är, enligt veterinärläkarens utlåtande, att söka deruti, att från den mark hvarå de nuvarande stallbyggnaderna äro uppförda och som i lång tid varit genomdränkt af urin, uppstå gaser af förruttnade ämnen, som förgifta luften i stallen. Det skulle därför icke vara menligt att förvara hästarne i lokaler af dylik osund beskaffenhet. I veterinärläkarens utlåtande anföres vidare, att hela den mark, hvarpå staden är belägen, icke kan anses fullt helsosam för hästar, men det oaktadt föreslår man, att på densamma uppföra nya dyrbara byggnader för hästarnes inhysande. Jag kan för min del icke riktigt förstå meningen med veterinärläkarens intyg. Har marken i Christianstad sådant anlag för att blifva förpestad, som läkaren intygat, så lär det väl icke vara rådligt att der uppföra så dyrbara stall, ty äfven om stallet är aldrig så nytt och fint, lär väl icke hästarne därför upphöra att falla urin, och således blifva äfven der sådana der förfärliga pesthålur, som läkaren beskrifvit, och efter genomläsande af veterinärläkarens intyg kan man därför icke komma till något annat resultat, än att det är alldeles nödvändigt att göra alla byggnader i Christianstad provisoriska, de borde nästan stå på rullar, men hvartill skall det då tjena att uppföra dyra stenhus? Det måste vi allt akta oss för i Christianstad, som hvilat på så osund grund.

Vidare säges i Kongl. Maj:ts proposition, att om den östra stallbyggnaden utdömes, så försvinner också det i densamma befintliga nuvarande sjukstallet, och därför måste ett nytt sjukstall uppföras för 20,000 riksdaler. Vidare säges, att det gamla ridhuset är alldeles otillräckligt för de olika behof, hvartill det måste tagas i anspråk, och att genom en kostbar reparation och inredning förändra detsamma till stall, såsom

föreslogs vid 1873 års riksdag, kunde efter de nu vunnna upplysningarne icke sättas i fråga, enär ridhuset, såsom beläget invid och sammanbyggt med det vestra stallet, måste lida af samma olägenheter som detta — det är — vara smittsamt. Derför måste ett nytt ridhus uppföras för en kostnad af 70,402 riksdaler, då det i fjor icke skulle kosta stort mer än hälften. På detta sätt går man på och kasserar allt och vill bygga allting nytt. Då Kongl. Maj:t sistlidne riksdag för uppförande af ridhus och stallbyggnader endast begärde 50,800 riksdaler, så äskas nu ensamt för en stallbyggnad 129,692 riksdaler, för ett ridhus 70,402 riksdaler och jemväl anslag till sjukhus och kokhus, så att hela det begärda beloppet uppgår till en summa af 260,000 riksdaler, utom de 43,000 R:dr som erhållas på annat sätt. Endast ur den synpunkten, att kostnaderna äro alltför högt upptagna, skulle jag vilja afslå Utskottets förslag, men frågan synes mig derjente vara på ett otillfredsställande sätt utredd. Kongl. Maj:t säger, att 96 spiltor behövas, men generalfältygmästaren föreslår, att det nya stallet måtte få uppföras med 112 spiltor; om jag nu dividerar hela kostnaden för stallet och afdikning, som utgör 142,564 R:dr, med 112, så finner jag att kostnaden för hvarje häst uppgår till icke mindre än 1,273 R:dr, och ser jag vidare efter sjelfva detaljerna af kostnaden, så finner jag att sjelfva inredningen af spiltor skulle komma att kosta 160 R:dr, jag tror dessa siffror tala för en återremiss af hela saken till Kongl. Maj:t med förfrågan, huruvida icke något mistag har blifvit begånget.

Sistlidne Riksdags Stats-Utskott yttrade, att då det icke syntes vara tillräckligt utreddt att den nuvarande ridhusbyggnaden vore för ändamålet obrukbar, samt stallutrymme för 10 hästar kunde beredas med mindre kostnad, än regeringen ifrågasatt, så afstyrktes det begärda anslaget af 50,800 riksdaler. Denna hemställan bifölls i Andra Kammaren utan votering, och i Första Kammaren bifölls icke heller Kongl. Maj:ts proposition, utan Kammaren beviljade en mindre summa, än Kongl. Maj:t begärt. Då Riksdagen så nyligen pröfvat denna fråga, är det verkligen egendomligt, att Kongl. Maj:t kan begära en så hög summa för samma ändamål. Visst är att detta är ett sätt att vänja Riksdagen utaf med att afslå Kongl. Maj:ts anslagspropositioner, men jag tror icke att det lyckas, åtminstone i detta fall. För min del yrkar jag afslag å så väl Kongl. Maj:ts som Utskottets förslag.

Herr Clairfelt: Då jag genomläste Stats-Utskottets utlåtande i denna fråga, smickrade jag mig med den förhoppningen, att utlåtandet skulle utan diskussion vinna Kammarens bifall, isynnerhet då jag fann att ingen reservant anmält sig, hvarken från denna eller Medkammaren. Vi hafva emellertid nu hört, att en ledamot varit af skiljaktig mening, ehuru han icke angifvit det i tryck, utan först nu funnit lämpligt att gifva luft åt sina betänkligheter. Han säger, att vi nu ändtligen kommit på det klara med denna fråga. Ja, mine Herrar, vi voro icke på det klara med frågan vid förra riksdagen, och jag tog mig då friheten yrka bifall till reservanternes förslag. Kongl. Maj:ts förslag i ämnet till förliden Riksdag var nemligen baserad derpå att, med iakttagande af den sparsamhet, som det nogsamnt är känt, att Riksdagen önskar iakttagen, det gamla ridhuset skulle apteras till stall. Men det har inträdt förhål-

landen sedan dess, som betydligt förändra saken. En smittosam sjukdom bland hästarne har utbrutit, och det är Herrarne redan bekant af bilagan till Kongl. Maj:ts proposition, att under loppet af sista året 32 hästar dött eller måst dödas till följd af rotssjukdom. Likaledes är det Herrarne bekant utaf de framlagda handlingarne, att en från Veterinärinrättningen i Stockholm tillkallad sakkunnig person utlätit sig, att stallen äro af den beskaffenhet, att hästarne der icke kunna inhysas utan fara att blifva angripna af den gängse smittan. När nu en sådan dödlighet inträffat, att 32 hästar under ett år gått förlorade, är det helt naturligt att chefsambetet först och främst samt derefter Kongl. Maj:ts Regering måst tänka på utväg att hämma denna härd för smitta. Sådant kan icke ske annorlunda än genom en ny byggnad, ty de gamla stallen äro impregnerade med smittämne och dessutom så usla, att de omöjligen kunna iståndsättas. Inskränker man sig till att uttaga inredningen, så ramla troligtvis murarne, och då är nybyggnad den enda utvägen. Jag har i egenskap af magistratsperson å Kongl. Maj:ts och Kronans vägnar besigtigt dessa byggnader och funnit dem i så uselt skick, att ett reparationsanslag på dem vore helt och hållet bortkastade pengar. Jag medgifver att marken i Christianstad är vattensjuk och icke fördelaktig för större byggnadsföretag, men det har visat sig att den genom dränering kan göras tjenlig. En dylik åtgärd har också den tillkallade fackmannen föreslagit och detta ökar naturligtvis kostnaden. Reservanten har påpekat, att kostnaden för hvarje spiltrum är orimligt hög, men man får väl icke — såsom han gjorde — dividera kostnaden för hela byggnadsföretaget med antalet hästar, som i den nya byggnaden kunna inrymmas, ty icke är det ensamt inredningen som kostar; äfven dränering och grundläggning medtaga betydliga belopp. För min del anser jag, med fästadt afseende derpå att Riksdagen för ej många år tillbaka beslutade en ganska betydlig tillökning uti den artilleristyrka, som är förlagd i Christianstad, att detta byggnadsföretag i sin helhet är icke allenast nödvändigt utan äfven för staten nyttigt, då den sjuklighet, som under det sista året graserat bland artilleriets hästar på platsen, derigenom anses kunna hämnas och således Kongl. Maj:t och Kronan besparas en eljest, efter all sannolikhet, snart återkommande, högst betydlig utgift. 32 hästar, mine Herrar, motsvara ett kapital af 25 à 30,000 kronor, och det är en alldeles för hög ränta på de tvåhundra tusen riksdaler, som för ändamålet skulle anslås. Anslaget är dessutom afsedt icke endast för nytt stall utan äfven för ridhus och kokhus. Det gamla ridhuset är, såsom vid sistlidna riksdag utreddes, i ett förfallet skick samt för det dermed afsedda ändamål otjenligt och otillräckligt; och det gamla kokhuset, bygd af korsvirke, ser visserligen något ut för ögat, men befinnes, vid närmare undersökning, äfven det, vara af den dåliga beskaffenhet, att några kostnader för iståndsättande af denna för regementets nuvarande behof dessutom otillräckliga byggnad icke skäligen böra derå af staten nedläggas. I händelse staten jemlikt förslaget besluter sälja den vestra tomten, skulle priset derå betydligt förringas om kokhuset komme att kvarstå.

För min del finner jag så många skäl tala för bifall till Stats-Utskottets förslag, att jag, utan afseende på hvad den från Utskottet

skiljaktige ledamoten andragit, yrkar bifall till Stats-Utskottets framställning.

Herr O. B. Olsson: Icke heller jag har kunnat dela den åsigt, Stats-Utskottet i frågan uttalat, ehuru jag icke reserverat mig. Måhända har jag derigenom gjort mig skyldig till en uraktlåtenhet, som den siste talaren icke kan förlåta, men det har de sista åren varit vanligt, att om någon eller några af Stats-Utskottets ledamöter varit af olika mening med utskottsmajoriteten, man likväl icke reserverat sig i annat fall, än då ett flertal varit öfverens. Det tror jag är ett sätt som icke är olämpligt.

Hvad nu beträffar den föreliggande byggnadsfrågan, vill jag först erinra om hvad som med afseende härå finnes anfördt i Kongl. Maj:ts proposition till 1873 års Riksdag. Der står, bland annat, att "det gamla ridhuset, som genom dessa anordningar" — d. v. s. genom byggandet af nytt ridhus m. m. för 50,800 R:dr — "blefve disponibelt, kunde med *fördel* förändras till stall för 30 hästar, och uppförandet af någon särskild stallbyggnad *skulle således icke då ifrågakomma.*" Efter ett sådant uttalande vid en tidpunkt, då statsmakterna redan beslutat att sex batterier ridande artilleri skulle förläggas i Christianstad och således behovet af utrymme för hästar var detsamma som nu. kan jag omöjligen inse behovet af den nu ifrågasatta stora nybyggnaden. Visserligen har under sistförflutna året en svår sjukdom uppstått bland hästarne, och den förste talaren har åberopat ett intyg, som en från Stockholm tillkallad veterinär-läkare utfärdat, men jag har den tid, jag kan minnas, icke erfarit att någon smittosam sjukdom grasserat hvarken bland artilleriets eller enskildes hästar inom Christianstad, och om förhållandet vore, som bemålde veterinär-läkare angifvit, att artilleriets hästar äro förlagda på en osund plats, måste väl förhållandet vara enahanda med de hästar i öfrigt, hvilka tillhöra enskilda personer på platsen. Jag har sett privata stall der i trakten, hvilka äro lika bristfälliga som artilleriets gamla stall och till och med mera otillgängliga för luftens tillträde. utan att likväl någon smittosam sjukdom angripit de hästar, hvilka derstädes varit inlogerade. Hvad särskildt vestra stallet beträffar, har det en öppen plats åt vester, skynd af ingen byggnad, så att hela landsbygden ligger framför.

Jag vill emellertid icke längre upptaga tiden, helst den förste talaren fullkomligt redogjort för frågans ställning. Dock tillåter jag mig särskildt accentuera hvad han anfördt med afseende å den stora kostnaden, då, genom att dividera den förslagsvis beräknade summan med hästantalet, hvarje spiltrum befinner sig kosta icke mindre än 1,000 å 1,200 kronor. Det förefaller i sanning alldeles för dyrt, och skulle en enskild man bygga på det sättet, skulle säkert mången bygga sig sjelf utan hus. Kostnadsförslaget är antagligen för högt, likasom den ersättning staten skulle erhålla vid försäljning af de två öfverflödiga tomterna enligt min tanke är för lågt beräknad. Nog skulle dessa tomter, isynnerhet den som ligger i närheten af jernvägsstationen vid stadens mest trafikerade och kanske förnämsta gata, kunna betinga högre pris än hvad förslagsvis blifvit beräknadt. Jag yrkar därför för närvarande afslag å Stats-Utskottets hemställan.

Grefve Posse: Jag vill först och främst vitsorda, att de båda Stats-Utskottets ledamöter, som förut yttrat sig i frågan, inom Utskottet verkligen röstat mot föreliggande förslag, och att de nu uppträda i full öfverensstämmelse med den uppfattning af saken, de lagt i dagen vid utskottsarbetet. Hvad sjelfva saken beträffar, vill jag icke nu vidröra det förslag, Regeringen vid förra riksdagen framställde om förändring af det gamla stallet och ridhuset; ett förslag som Riksdagen ogillade. Icke heller vill jag sätta frågan om rotssjukdomen i sammanhang med byggnadsfrågan, ty den förefaller mig såsom en tillfällig omständighet, hvilken icke bör åberopas såsom skäl för det ifrågasatta byggnadsföretaget, så mycket mindre som erfarenheten visat, att sjukdomen härjar lika bra i det gamla dåliga som uti det nyare stallet, hvilket senare är ett bland de bättre någon garnison kan uppvisa. Således bör icke den omständigheten utöfva något inflytande på frågan, åt hvilken jag deremot vill gifva en mycket enklare form. Som Herrarne torde erinra sig, beslutade 1871 års Riksdag att sex batterier ridande artilleri skulle förläggas i Christianstad. Naturligtvis har detta beslut medfört en mängd konsekvenser, och bland dem också att Riksdagen är förpligtigad anskaffa och upprätthålla de etablissementer, som för hela denna artilleristyrka äro erforderliga, och detta så mycket mera, som uti den nya härordning, vi eftersträfvat, ovillkorligen måste ingå specialvapen, således äfven artilleri, och Riksdagen derföre måste vara betänkt på att anskaffa dertill nödiga byggnader. När det nu sålunda är beslutadt, att en del af artilleriet skall ligga i Christianstad och ingen anledning finnes att flytta det derifrån, så tror jag att det helt enkelt blott är en tidsfråga, när Riksdagen skall se sig tvungen att bevilja anslag till nödvändiga etablissementer. De nuvarande byggnaderna äro afsedda för en mindre truppstyrka och kunna således icke vara tillräckliga för en större.

Hvad de nu föreslagna byggnaderna angår, har verkligen här inträffat samma förhållande, som ofta inträder med afseende å byggnader, hvarhvartill ritningar uppgöras genom Arméförvaltningens försorg, nemligen att en mängd prydnader äro anbragta på husen och således kostnaden blir högre än den kunnat vara, såvida en enklare konstruktion blifvit följd. Det är med anledning deraf Stats-Utskottet strukit 60,000 kronor, under förutsättning att man mycket väl skall kunna bygga för den mindre summan.

På de skäl, jag nu anfört, anhåller jag om proposition å bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Jöns Rundbäck: Då denna fråga var före i Stats-Utskottet vid 1873 års riksdag, var jag nästan benägen att bifalla Kongl. Maj:ts då föreliggande förslag, ty jag insåg att det var ett behof, som representationen borde afhjelpa. Till all lycka blef Regeringens förslag den gången icke af Riksdagen godkändt, och man ser deraf huru fördelaktigt det stundom kan vara, att ett eller annat af Kongl. Maj:ts äskadt anslag vägras hos Riksdagen, ty hade stallet blifvit byggt enligt det då föreliggande förslaget, hade det nästan varit omöjligt för Regeringen att nu begära anslag för att bygga stallet på en annan plats. Anledningen till detta nya uppslag i frågan är den, att sedan förliden riksdag en undersökning egt rum, hvilken enligt mitt förmenande hade bort vara verk-

ställd redan förut. Man hade nemligen först glömt att undersöka det viktigaste af allt, sjelfva byggnadsplatsen, och denna har nu befunnits alldeles olämplig. Smittosamma sjukdomar herrska derstädes, icke på grund deraf att dessa sjukdomar i öfrigt hemsöka landet, utan de synas hafva sin rot och sitt upphof just på den plats, der det gamla stallet är beläget, der vederstyggliga saker under årens lopp hafva hopat sig och giftiga ångor uppstiga ur marken. Det är mycket allvarsamma sjukdomar, och man har icke annat botemedel än att döda hästarne så snart symptomerna visa sig. Jag tror således att det för hästar i allmänhet farliga Christianstad icke är lämpligt till byggnadsplats för ett så stort stall som nu ifrågasättes, der hela häststyrkan skulle gemensamt iurymmas, utan anser jag att man vid detta tillfälle snarare bör vända sig till ett byggnadssystem, som numera gjort sig gällande inom sjukhus- och hospitalsväsendet, nemligen paviljongsystemet. Ett mindre stall här och ett mindre der föreställer jag mig skulle bidraga till sundhet och innebära trygghet för epidemier. Huru detta paviljongsystem skulle i förevarande fall slå sig ut är likväl icke undersökt, hvarföre ock, då nu tvänne talare, båda hemvande i Christianstad, uppträdde mot hvarandra, och den ene på det varmaste förordar anslaget, men den andre framhåller att marken i Christianstad icke lämpar sig för stallbyggnaden, jag vördsamt hemställer, att saken må anses outredd och det begärda anslaget för närvarande vägras.

Enär efter all sannolikhet Christianstad således icke lämpar sig för dylika byggnadsföretag, vill jag fästa Kammararens uppmärksamhet på att ingenting hindrar vederbörande att välja en annan lämpligare plats. Riksdagen beslutade en gång om stallbyggnad i Carlskrona, men då platsen sedermera befunns olämplig, bygdes stallet i Landskrona. Saken förtjenar verkligen en ny undersökning, ty 32 hästar stupade sista året, och fortsätter det i samma skala, hafva måhända alla hästar gått ur lifvet, då den nya stallbyggnaden blir färdig.

Den fackman, som i frågan afgifvit utlåtande, har yttrat, "att det synes föga menskligt att förvara husdjur i lokaler af den osunda beskaffenhet som de ifrågavarande", ja, mine Herrar, det ligger vikt på att vi skola behandla husdjuren menskligt. Här i Stockholm har uppstått en fråga, huruvida vattenledningsvattnet är besatt af smittämnen, och jag ser af dagens tidning att Sundhets-kollegium förordnat en kemist att undersöka huru härmed sig förhåller. Om denna undersökning leder till det resultat, att Stockholms vattenledning är olämpligt förlagd och till förekommande af epidemier måste omläggas i annan riktning, så äro de summor, hvilka blifvit på företaget nedlagda, i min tanke bortkastade pengar. På samma sätt i Christianstad. Visar sig marken der i trakten icke lämplig och en större samling af hästar derstädes alstrar smittosamma sjukdomar, som sedermera sprida sig i hela landet, då frågar jag om icke en närmare undersökning är af behovet påkallad, och jag hemställer derföre om afslag å Stats-Utskottets förslag.

Grefve Björnstjerna: Såvida vi fortfarande skola hafva artilleri i Christianstad, torde väl den siste talaren inse att vi äfven böra hafva hästar till kanonerna, och att dessa hästar måste finnas der pjeserna finnas. Frågan blir då denna: Kunna lämpliga stall uppföras på Christianstads

låglända mark. Nu vet åtminstone hvarje jordbrukare, att vattensjuk mark kan genom dränering torrläggas; just en sådan åtgärd är i förvarande fall föreslagen, planen uppgjord och kostnaden inberäknad uti det förslag Kongl. Maj:t framlagt. Jag skulle icke hafva besvärat Kam-maren med något anförande i denna fråga, om jag icke nyligen varit i Christianstad och således är i tillfälle att lemna en beskrifning på de till rifning föreslagna byggnaderna. Det gamla stallet, ridhuset, kokhuset, och spisqvarteret äro alla sammanbygda till ett ingalunda pryddigt helt, hvars gårdstomt dessutom upptages af en större gödselhög utan aflopp; samtliga hus i ytterst förfallet skick. Då marken, vattensjuk som den är, icke kan dräneras, utan att derå uppförda byggnader rifvas, torde lätteligen inses hvarför en förflyttning nu föreslås till lämpligare plats, eller dit der regementets öfriga etablissementer befinna sig. Den omständigheten att Kongl. Maj:t förra gången endast föreslog, att det gamla ridhuset skulle apteras till stall, kan jag för min del icke uppfatta annorlunda än såsom ett försök att för möjligast billiga pris få saken hjälpligt ordnad. Ett aktningvärdt försök, enär den sjukdom bland hästar, hvaröfver nu klagas, då ännu icke utbrutit och man således icke visste huru oanvändbar hela platsen verkligen var. Att sjukligheten bland hästarne icke kommer att upphöra innan orsaken till det onda undanrödjes, är för mig tydligt. Flere talare hafva redan påpekat, att staten på ett enda år i Christianstad förlorat 32 hästar, eller ett värde af minst 25,000 kronor. Detta gör fem procent på en half million. Det förefaller mig då vara en uppenbar misshushållning att icke söka förekomma ett förnyande af en dylik statsför-lust, med andra ord, *man bör* så fort som möjligt anskaffa sundare stallar för artilleriets hästar. En talare ansåg att de tomter, hvilka äro föreslagna till försäljning, böra inbringa mera än som blifvit beräknadt. Jag är af samma tanke. Christianstad är nemligen ett samhälle, som går raskt framåt, och de omtalade tomterna ligga vid stadens vackraste gata. Men om ett högre pris än det föreslagna kan betingas, utgör väl detta icke något hinder, utan tvärtom, för det tilltänkta byggnadsföretaget. Att husens ornamentering och inredning skulle kunna göras enklare än ritningarne utvisa tror äfven jag och finner derföre, i likhet med Stats-Utskottets ordförande, att Utskottet icke saknat skäl för en nedprutning i kostnadsförslaget. Sextio tusen kronor är likväl en ganska betydlig nedsättning. Möjligt är dock, att om byggnaderna erhålla en enklare konstruktion och tomtförsäljningen, såsom antagligt är, inbringar betydligt mera än man beräknat, ändamålet kan uppnås med de tillstyrkta 200,000 kronor. Jag yrkar derföre bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Hæggström: Den föregående talaren har rätt, att det skulle vara en misshushållning, ifall staten icke accepterade en åtgärd, hvarigenom med en utgift af 200,000 kronor erhålles i ränta 25,000. Men om jag får tro det intyg, som en fackman afgifvit, är marken sank och olämplig inom hela christianstadstrakten. Det är ingen säkerhet, att icke det påtänkta nya stallet får rotssjukan i arf efter det gamla, och åtskilligt af hvad föregående talare anført har ingifvit mig farhågor i detta afseende. Herr Grefven och ordföranden i Stats-Utskottet har sagt, att sjukdomen

domen icke är mycket att fästa sig vid, utan att då vi nu hafva ett större artilleri på platsen än förut vi också måste öka byggnaderna. Jag vill härvid anmärka att Stats-Utskottet förlidet år sade, att tillräckligt utrymme för hästarne skulle beredas genom att aptera det gamla ridhuset till stall; men att då det icke syntes Utskottet tillräckligt utredt att ifrågakvarande ridhusbyggnad vore för ändamålet obrukbar, samt stallutrymme som egentligen felades eller för tio hästar borde kunna med mindre kostnad beredas, Utskottet under sådana förhållanden hemställde, att anslaget icke måtte af Riksdagen beviljas. Representanten från Christianstad åter yttrade nyss, att ifrågakvarande byggnad är så usel, att den icke vidare kan användas, allra minst till ridhus. Går jag till bilagan till Kongl. Maj:ts proposition förlidet år, finnes der en uppgift, att meränämnda ridhusbyggnad skulle kunna inredas till stall för 30 hästar. Hvem skall jag nu tro? Kongl. Maj:t eller Christianstads representant: Jag tvekar icke att anse Kongl. Maj:t bättre underrättad.

Hvad beträffar att staten skulle afhända sig tvänne särdeles dyrbara tomter, förefaller mig detta förslag opraktiskt. Det kan lätt inträffa att platsen i framtiden visar sig lämplig såsom armédepôt, och att kronans etablissementer derstädes komma att utvidgas, för hvilket ändamål tomter erfordras. Det kan då icke vara klokt att sälja tvänne välbälgna tomter för 30,000 kronor, för att kanske om 10 år se sig tvingad att återköpa dem för tre gånger så mycket. Den ena tomten ligger vid Vestra Boulevardsgatan, och bara namnet antyder att det måtte vara en mycket trafikerad och fin gata, hvarföre jag anser att tomten bör stå högt i värde. Det är enligt mitt förmenande bättre att rifva åbyggnaderna, såvida de äro i det sorgliga skick man framställt, sälja materialerna och behålla tomterna till framtida bruk eller till utbyte med staden mot andra lämpliga lägenheter. Jag yrkar rent afslag.

Herr Clairfelt: Jag begärde ordet strax efter representanten från Christianstads län, som talade om sin fyratioåriga erfarenhet uti den trakt, der staden är belägen. Min är visserligen icke så lång, dock har jag i 25 år varit bosatt i Christianstad och bör således icke sakna en viss grad af lokalkännedom. Den ärade representanten ville gendrifva mig genom att anföra, det honom veterligen rotzjukan aldrig tillförene hem-sökt artilleriets stall i Christianstad, så långt tillbaka han kunde minnas. Nu är emellertid förhållandet, att det icke är 40 icke ens 30 år sedan dessa stallar inköptes af Kronan. Han sade vidare att han icke hört att rots härjat i enskilda stall, ehuru han sett sådana i sämre skick än hvori artilleristallet för närvarande befinnes. Detta är ett rätt lyckligt förhållande, som likväl icke hindrar att, om sjukdomen fritt får utveckla sig inom kronans stall, sjukdomen kan sprida sig och blifva menlig äfven för privata personers hästar. Han talade äfven om de tomter, som äro afsedda att säljas, och sade, att det förslagsvis beräknade försäljningsbeloppet är alldeles för lågt. Äfven jag tror att dessa tomter kunna betinga ett något högre salupris än 30,000 kronor, men så har också Stats-Utskottet afprutat 60,000 kronor på det äskade beloppet, och, med den kännedom jag har af belägenheten på platsen, försäkrar jag att, om

40,000 kronor betalas för båda tomterna tillsammans, detta är det högsta möjliga som kan fås.

Att icke ett stort stall borde byggas, utan flera små, ett här och ett der efter det s. k. paviljongsystemet, för att genom undvikande af ett större antal hästars vistande på samma ställe förebygga smittosamma sjukdomar, anser jag mera såsom ett godt skämt af representanten från Göteborgs län än som allvar. Ty — såsom en talare redan sagt — när Riksdagen beslutat att sex batterier ridande artilleri skola finnas i Christianstad, måste väl hästarne herrbergeras derstädes och icke på andra ställen. Ett sådant system kan väl icke vara lämpligt. Dessutom har icke den tillkallade veterinärläkaren sagt, att platsen är oduglig, utan att de gamla stallen böra utdömas, samt att afdikning af marken kring det nya stallet och andra mindre åtgärder äro erforderliga för att undanröjda alla olägenheter och göra marken sund. Att vattensjuk mark genom sådana åtgärder kan göras fullt tjenlig, har visat sig på de ställen inom staden, der någon kostnad på afdikning är nedlagd.

Då representanten från Norrland yttrade, att dessa tvänne tomter äro så utomordentligt dyrbara, röjde han derigenom en total brist på lokal-känedom. Visserligen har Christianstad flera vackra gator och är i allmänhet en fin stad, men deraf följer icke att tomterna skola stå så ovanligt högt i värde som talaren föreställde sig. Byggnadslusten är derstädes som i andra städer icke särdeles stor för närvarande, då prisen på materialier och arbete äro så högt uppdrifna.

Då under diskussionen inga giltiga skäl blifvit framställda för afslag å anslagsbeloppet, och jag erhållit understöd af flera talare, yrkar jag fortfarande bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Jöns Pehrsson: Icke heller jag är alldeles främmande i Christianstad, som jag sedan 35 år tillbaka flera gånger besökt. Emellertid yppar sig här ett förhållande, som är ganska märkvärdigt. Skulle det vara sanning som en veterinärläkare intygat, att den epidemi, som utbrutit bland artillerihästarna, härleder sig från osundhet i sjelfva den mark, hvarpå stallen äro byggda, så är det oförlätligt af vederbörande att icke utveckla så mycket praktiskt förstånd att låta föra bort hela den jordmassa, som säges vara impyrd med smitta. Det finnes jernvägar att för ändamålet tillgå, både till att bortföra den dåliga jorden och diföra godt grus. Platsen i och för sig sjelf kan icke vare olämplig till stall, ty den är så högt belägen, åtminstone der vestra stallet och ridhuset stå, att ingen mera högt belägen plats finnes i hela Christianstad. En talare har sagt att det endast är en tidsfråga, när detta byggnadsföretag skall försiggå, ty stall måste ovilkorligen tilldelas Vendes artilleriregemente och de gamla husen äro färdiga att ramla. Men jag vågar hemställa till representanten från Christianstad, huruvida han icke nödgas medgifva, att både stall och ridhus utan reparation skulle kunna begagnas kanske i åtta eller tio år och byggnaderna ändå icke ramla. Jag har flera gånger varit der och kan med säkerhet påstå att husen icke äro så usla, man vill låta påskina. För min del inser jag därför icke nödvändigheten för Riksdagen att bevilja anslaget, synnerligen som kostnadsförslaget är så oförsvarligt högt tilltaget. Vi kunna gerna vänta till

dess en bättre byggnadstid kommer, och är jorden så osund, att den framkallar sjukdomar hos hästarne, anser jag, som sagdt, att man för ringa kostnad kan göra den sund genom att med jernvägens tillhjälp bortföra den gamla jorden och ditföra nytt grus. Jag yrkar afslag.

Herr Kolmodin: Alla talare, som uppträdt i denna fråga, hafva angifvit sig såsom sakkunniga personer, de der fullkomligt hafva reda på såväl ställets som de omhandlade byggnadernas beskaffenhet, m. m. Det kan derföre vara skäl, att en person, som icke eger denna lokalkännedom, får redogöra för hvad han under den långa diskussionen kunnat inhemta till vägledning vid den votering, som troligen kommer att begäras.

Den förste ärade talaren har förklarat, och många hafva efter honom upprepat, att Kongl. Maj:t, förra gången frågan var underlagd Representationens pröfning, hade en helt annan uppfattning af densamma, än Kongl. Maj:t nu har uttalat. Vidare har en norrlands-representant erinrat, huruledes Stats-Utskottet förlidet år yttrade sig på ett sätt, men nu på ett helt annat; hvartill kommer att inom detta års Stats-Utskott förefinnes en mycket olika uppfattning af saken, ehuru förteckningen på reservationer i slutet af betänkandet icke visar, att den minsta skiljaktighet vid denna punkt varit inom Utskottet rådande. Talaren från Göteborgstrakten försäkrade, att rotzsjukdomen vore särdeles fruktansvärd, och att man borde vara betänkt på, att vid Vendes ridande artilleriregemente för hästarnes herbergerande tillämpa det s. k. paviljongsystemet, under det Herr Ordföranden i Stats-Utskottet med största lugn förklarade, att rotzsjukdomen icke alls borde vid detta tillfälle tagas i betraktande. Här föreligga således idel motsägelser, och jag har under sådana förhållanden ansett mig böra med särskild uppmärksamhet lyssna på representanten från staden Christianstad och en af Christianstads läns riksdagsmän, hvilka båda förklarar sig ega långvarig erfarenhet af förhållandena der på platsen och således böra anses såsom företrädesvis mycket sakkunnige. Men representanten från Christianstad sade, att de föreslagna byggnaderna nödvändigt måste uppföras så fort som möjligt, samt att sundhets- och äfven ekonomiska skäl talade för saken, under det representanten från länet för sin del lifligt motsatte sig anslaget. En person utan lokalkännedom har således mycket svårt att bestämma, huru han skall votera, då dessutom — hvad beträffar sjelfva anslagsbeloppet — Kongl. Maj:t begärt 260,000 kronor, men Stats-Utskottet hemställt om ett med 60,000 kronor nedprutadt anslag. Har då Stats-Utskottet verkligen uppgjort nya kostnadsförslag eller har Stats-Utskottet verkställt nedprutningen på en höft? Genom Arméförvaltningens försorg har naturligtvis kostnadsberäkning blifvit uppgjord och lagd till grund för Kongl. Maj:ts proposition. Det är visserligen sant, att, när 129,692 kronor skola användas på det nya stallet, afsedt för 112 hästar, detta synes mig oerhördt dyrt; men jag har å andra sidan icke kunnat af betänkandet inhemta, hvarföre Stats-Utskottet upptagit just 200,000 kronor såsom det erforderliga byggnadsbeloppet, om ej för det jemna talets skull. Med ett ord — utredningen är ofullständig, förslaget sväfvande och hela diskussionen har bestått af idel motsägelser. Det enda håll, hvarifrån någon sådan icke framträdt i afton, är statsrådsbanken. För min del får jag från min

ringa plats förklara, att jag — till följd af det outhärdade skick, hvori frågan nu befinner sig, och på grund af alla de motsägelser, som här föreligga, kommer att rösta med representanten för afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som Utskottets förslag.

Herr Ola Bosson Olsson: Herr Talman! I likhet med representanten från Christianstad tror jag, att, om ett nytt stall för artilleriets räkning uppföres, ifrågavarande tvåne tomter mycket väl kunna undvaras och med fördel afyttras, ty kronan har tillräckligt utrymme i staden, till följd deraf att Christianstad förut varit fästning. Vallarne hafva blifvit raserade och derigenom är icke obetydligt med mark vunnet. Men jag tror också att representanten från Christianstad skall medgifva, att marken der det nu föreslagna stallet skall stå, är betydligt mera sank, än den plats der de gamla stallen stå. Herr Jöns Pehrsson har rätt uti att de gamla stallen ligga på högsta punkten i Christianstad, så vida vi icke gå till vallarne.

Oaktadt jag för min del anser, att Riksdagen förr eller sednare måste anslå medel till en ny stallbyggnad för den del af Vendes artilleriregemente, som är förlagd i Christianstad, kan jag likväl icke godkänna förslaget i dess nuvarande outhärdade skick, utan yrkar på förut angifna grunder rent afslag.

Chefen för Landtförsvars-departementet, Herr Statsrådet Weidenhielm: Vid denna sena timme vill jag icke trötta Kammarerna med många ord, utan inskränker mig till att yrka bifall till ifrågavarande byggnadsanslag, hvares nödvändighet motiveras så väl af regementets behof, i synnerhet efter den förstärkning i batteriernas antal Riksdagen för några år sedan beslutade, som ock utaf ett särskildt förhållande, nemligen den smittosamma sjukdomen bland hästarne, som inträffat sedan förra riksdagen, då en byggnadsfråga i detta afseende äfven var Riksdagen förelagd.

Här har redan förebragts så talande skäl för behofvet af dessa nybyggnader i utbyte emot dem, i hvares murkna väggar ett epidemiskt smittoämne rotfastat sig, att de argumenter, jag kunde anföra, endast skulle blifva ett upprepande af hvad som förut blifvit anfördt. Det är fullt tillräckligt för dem som vilja taga skäl. Visserligen hade det varit önskligt, om Stats-Utskottet, som förordat byggnadsföretaget men nedprutat beloppet, hade velat bifoga ett nytt kostnadsförslag, utvisande det sätt, hvarpå husen böra byggas, för att den mindre summan skall vara tillräcklig, och om den ledamot af Stats-Utskottet, som förklarade sig missnöjd med de kostnadsförslag, Landtförsvars-departementet uppgör, vänligen ville vid de kostnadsförslag, som framläggas, särskildt påpeka de öfverdrifter, beräkningarne förete, eller ännu bättre om han ville för krigsstyrelsen uppgifva den byggmästare, som för lägre pris än de beräknade åtager sig förefallande arbeten; skulle hans anmärkningar blifva mera värderika. Förhållandet är i allmänhet med de för arméns behof förekommande nybyggnaderna, att dertill genom Arméförvaltningens försorg ritningar uppgöras af sakkunnige man, hvarefter ritningarna jemte kostnadsförslagen granskas af Fortifikationen. Om arbetet sedermera

utbjudes på entreprenad, inträffar högst sällan att någon byggmästare är belåten med kostnadsberäkningarna utan anser dem allt för låga. Det skulle vara mig kärt, om till följd af billigare pris på byggnadsmateriel och dagsverken samt en fördelaktig försäljning af de tvänne tomter, som kunna undvaras, de afsedda byggnaderna kunde för den af Stats-Utskottet föreslagna summan uppföras. Ingen kan lifligare än jag önska att förhållandena må göra den af Stats-Utskottet tillstyrkta summan tillfyllestgörande, och då dermed alltid bör kunna undanrödjas hvad som nu hufvudsakligast menligt inverkar på hästarnes bevarande och på truppens trefnad, så hemställer jag, då det icke tyckes vara någon utsigt att erhålla bifall till Kongl. Maj:ts proposition, att Kammaren måtte antaga Stats-Utskottets förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Oaktadt Herr Statsrådets och Chefens för Landtförsvars-departementet anbud att få uppgöra ritningar eller att gifva anvisning på någon pålitlig byggmästare, är mycket smickrande, så kan jag icke åtaga mig hvarken det ena eller det andra, ty jag är dertill för litet byggnadskunnig; så mycket förstår jag dock i den vägen, att jag kan inse, att, om regeringens förslag i fjor var riktigt, så kan det nu framlagda omöjligen vara riktigt, eller tvärtom, och förtroendet för ett företag måste naturligtvis minskas i samma mån som det undan för undan framläggas nya kostnadsförslag, så väsendtligen afvikande från de gamla. Förra gången frågan var före vid riksdagen afslogs den, emedan saken icke ansågs utredd. För min del vill jag icke helt och hållet bestrida att ej något behof förefinnes af dessa byggnader. Nu föreligga emellertid sådana besynnerliga förhållanden, att man äfven i detta afseende kan hysa något tvifvel; och dels af denna anledning, dels också därför att de föreslagna byggnaderna synas mig blifva för dermed afsedt ändamål alldeles för dyra, önskar jag att frågan äfven nu måtte falla och bättre utredningar ske, så i ena som andra afseendet.

Medan jag har ordet, vill jag rätta några misstag som under diskussionen blifvit gjorda. En talare på stockholmsbanken frågade, huruvida icke 25,000 kronor, hvartill han värderade de 32 hästar som dött, äro mera än tillräckliga till ränta på byggnadskostnaden, 200,000 kronor, och ville han dermed visa att byggnadsföretaget sålunda äfven ur ekonomisk synpunkt skulle vara fördelaktigt; men den ärade talaren synes vid sin beräkning utgå från antagandet att 32 hästar årligen skola störta eller dödas, en förutsättning som torde vara betydligt öfverdrifven.

En Gotlands-representant framhöll, att regeringen begärt 260,000 R:dr till ifrågavarande byggnadsföretag, och Utskottet anslagit endast 200,000 R:dr; nu visste han ej hvilkendera som räknat rätt och därför borde frågan afslås i och för erhållande af mera utredning. Af hans anförande finner jag ytterligare huru outredd frågan är, ty man tyckes icke ens vara på det klara med huru mycket dessa byggnader kosta i verkligheten, ty den som räknar rätt skall finna att de kosta icke 260,000 utan 303,000 kronor. Kongl. Maj:t har nemligen begärt 260,000 kronor såsom anslag, 30,000 beräknas såsom försäljningssumma för tvänne tomter och circa 13,000 för torrläggning, hvilket seduare belopp skulle tagas

af besparingarne utaf 1863 och 1864 årens kreditivmedel; således tillsammans 303,000 kronor.

Jag fortfar att yrka afslag.

Herr Nils Larson: Herr Talman! Mine Herrar! Jag hade icke tänkt att begära ordet i denna fråga, och jag skall ej heller besvära Kammaren med något längre anförande. Men då Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvars-departementet yttrat, att hvar och en som ville taga skäl otvifvelaktigt skulle finna sådana tillräckligt framställda i den Kongl. propositionen, att han deraf borde finna anledning till att lemna bifall till hvad Kongl. Maj:t i samma proposition föreslagit; så ber jag, som ämnar rösta med dem, som yrkat afslag på alltsammans, att, för att icke blifva beskylld för att sakna skäl för mitt votum, få angifva ett par af skälen deraf. Det starkaste skälet för Kongl. Maj:ts nu framlagda förslag, i motsats till Kongl. Maj:ts förslag i fjor, skulle ligga i det ofta omtalade utlåtandet af veterinärläkaren. Men sanningen att säga har jag funnit detta utlåtande af så tvifvelaktig beskaffenhet, att jag för min del icke derpå kan fästa något afseende. Vidare har jag tagit mig litet tid att se på de uppgjorda ritningarne. Jag får med afseende på dem säga, beträffande ritningen till ridhuset och särskildt konstruktionen af takstolarne derå, att jag mycket betviflar, det detta tak om 62 fots bredd skall kunna stå pall, om derpå lägges sig någon betydligare snömassa. Min enskilda öfvertygelse är att taket då kommer att ramla.

Dessa tvänne omständigheter diktera mitt beslut af afslå hela framställningen.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter upptagande af de yrkanden, som under densamma blifvit gjorda, gaf Herr Talmannen, enligt dessa yrkanden, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag å så väl Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna nådiga proposition som jemväl Utskottets i anledning deraf framställda förslag; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den sednare meningen. Votering blef emellertid begärd, i anledning hvaraf och med upptagande af bifall till Utskottets hemställan såsom ja-proposition, nu uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition af denna lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 51:sta punkten af dess utlåtande N:o 16,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren afslagit så väl Kongl. Maj:ts nådiga framställning i detta ämne, hvarom denna punkt handlar, som jemväl Utskottets ifrågavarande hemställan.

Omröstningen företogs och utföll med 32 ja mot 109 nej; hvadan Kammaren fattat beslut i enlighet med nej-propositionen.

I anseende till den långt framskridna tiden uppsköts till ett blifvande sammanträde den vidare föredragningen af det föreliggande utlåtandet.

§ 5.

Anmäldes och bordlades Banko-Utskottets memo^{rial} N:o 7, med förslag angående användningen af dels bankovinsten för år 1873, dels från föregående år reserverade medel.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades Herrar *Aug. Börjesson*, *J. E. Johansson* och *Ivar Månsson* att för hvardera beräknas under 14 dagar från och med den 26 innevarande månad.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}$ 12 e. m.

In fidem
H. Husberg.
